

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**EVLİ ÇİFTLERİN KİŞİLİK PROFİLLERİ İLE EŞLERİNİ
DEĞERLENDİRMELERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Melis KIRIŞ

Psikoloji Ana Bilim Dalı

Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı

AĞUSTOS 2022

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**EVLİ ÇİFTLERİN KİŞİLİK PROFİLLERİ İLE EŞLERİNİ
DEĞERLENDİRMELERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Melis KİRİŞ
(191287045)**

Psikoloji Ana Bilim Dalı

Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Fatma Yeşim CAN

AĞUSTOS 2022

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek Lisans Tez Onay Belgesi

Enstitümüz, Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı (191287045) numaralı öğrencisi Melis KİRİŞ'in "Evli Çiftlerin Kişilik Profilleri ile Eşlerini Değerlendirmeleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı tez çalışması 18/08/2022 tarihinde yapılan tez savunma sınavında aşağıdaki jüri tarafından **Oy Birliği** ile Yüksek Lisans tezi olarak **Kabul** edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

Tez Savunma Tarihi: 19/08/2022

- 1) **Tez Danışmanı:** Doç. Dr. Fatma Yeşim CAN
- 2) **Jüri Üyesi:** Prof. Dr. Çağatay KARŞIDAĞ
- 3) **Jüri Üyesi:** Doç. Dr. Selime Çelik ERDEN

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Evli Çiftlerin Kişilik Profilleri İle Eşlerini Değerlendirmeleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (19/08/2022)

Melis KİRİŞ

ÖNSÖZ

Tez çalışmasında kişilik özellikleri ile eş değerlendirme özellikleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

Klinik psikoloji alanında uzmanlık imkanı veren bu programın bir öğrencisi olmaktan dolayı gurur ve onur duymaktayım. Uzmanlığın son aşaması olan tez dönemimde değerli bilgilerini benimle paylaşan tez danışmanım Doç. Dr. Fatma Yeşim Can'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Hayatımdaki ayakları üzerinde duran, kendisine ve çevresine ışık tutan güçlü kadınlara başta annem Sevcan Kiriş'e, bu yolculuğa çıktığım yol arkadaşım Serpilnur Avar'a

Tüm eğitim hayatım boyunca desteğini hissettiğim babam Ahmet Kiriş, abim Mustafa Kiriş, Tuğba Kiriş ve arkadaşlarım Berfin Ruken Taşkın, Başak Gizem Hayta, Irmak Önder, Merve Taşdelen ve Elif Özdeniz Ayvaz'a teşekkürü bir borç bilirim.

Son olarak bilimin yolunda yürümesini temenni ettiğim, geleceğini akıl ve merhametin aydınlatmasını umut ettiğim yeğenim Leyla Kiriş'e sevgilerimi sunuyorum.

Ağustos 2022

Melis KİRİŞ

Psikolog

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	vii
ÇİZELGE LİSTESİ	viii
ŞEKİL LİSTESİ	ix
ÖZET	x
ABSTRACT	xi
1. GİRİŞ	1
1.1 Problemin Tanımı ve Önemi.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3.Araştırmanın Hipotezleri	2
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	3
2.1 Kişiliğin Tanımlanması	3
2.1.1 Psikodinamik perspektifte kişilik özellikleri	4
2.1.1.1 Freud'un psikoanalitik teorisinde kişilik	4
2.1.1.2 Jung'un analitik teorisinde kişilik özellikleri.....	8
2.1.1.3 Adler'in bireysel psikolojisinde kişilik özellikleri	9
2.1.1.4 Horney'in sosyokültürel yaklaşımında kişilik özellikleri.....	10
2.1.1.5 Erik Erikson'un psikososyal gelişim evrelerinin kişilik özelliklerine etkisi	11
2.1.1.6 John Bowlby içsel çalışan modellerinin kişilik özelliklerine etkisi	12
2.1.2 Hümanistik psikolojide kişilik özellikleri	15
2.1.2.1 Maslow'un yaklaşımında kişilik özellikleri.....	15
2.1.2.2 Rogers'ın yaklaşımında kişilik özellikleri	16
2.1.3.Kişilikte özellik kuramı.....	18
2.1.4 Sosyal bilişsel perspektifte kişilik özellikleri	22
2.1.5 Kişilik değerlendirmesi	25
2.2 Evlilik	32
2.2.1 Evliliğin tanımlanması	32
2.2.2 Evliliği etkileyen faktörler	33
2.3 Evlilik ve Kişilik	35
2.4 Algılanan Eş Davranışları.....	36
2.4.1 Bağımlılık.....	37
2.4.2 Kopukluk	38
2.4.3 Kontrolcülük.....	40
2.4.4 Güvenilebilirlik.....	41
3. YÖNTEM	42
3.1 Araştırmanın Tipi	42
3.2 Araştırmanın Evreni ve Örnekleme	42
3.3 Veri Toplama Araçları.....	42
3.3.1.Sosyodemografik forum.....	42

3.3.2 Bilgilendirilmiş onam ve rıza formu.....	42
3.3.3 Minnesota çok yönlü kişilik envanteri (mmpı)	42
3.3.4 Birtchnell eş değerlendirme ölçeği (BEDÖ)	43
3.4 İstatistiksel Analiz	43
4. BULGULAR.....	44
4.1.Katılımcıların Sosyodemografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	44
4.2. Katılımcıların Kişilik Özellikleri ve Eş Değerlendirme Boyutları ile İlgili Bulgular	45
4.4.1. Kadın katılımcıların kişilik özellikleri ve eş değerlendirme boyutları ile ilgili bulgular	47
4.4.2. Erkek Katılımcıların Kişilik Özellikleri ve Eş Değerlendirme Boyutları ile İlgili Bulgular	49
4.5. Katılımcıların Kişilik ile Eş Değerlendirme Özelliklerinin Cinsiyete Göre Değerlendirilmesi.....	51
5. TARTIŞMA.....	54
5.1. Katılımcıların Kişilik Özellikleri İle Eşlerini Değerlendirmeleri İlgili Bulgulara Yönelik Değerlendirme	54
5.2. Katılımcıların Kişilik Özellikleri İle Eşlerini Değerlendirmelerinin Cinsiyet Faktörüne Göre Değerlendirilmesi.....	58
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	64
KAYNAKLAR.....	66
EKLER.....	76
ÖZGEÇMİŞ	106

KISALTMALAR

BEDÖ	: Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeği
MMPI	: Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
TAT	: Tematik Algı Testi (Thematic Apperception Test)
SCID-II	: Yapılandırılmış Klinik Görüşme Envanteri
NEO-PI-R	: NEO Kişilik Envanteri
EPQ	: Eysenck Kişilik Anketi
L	: Yalan alt testi
F	: Sıklık ya da Nadirlik alt testi
K	: Düzeltme alt testi
Hs	: Hipokondriazis alt testi
D	: Depresyon alt testi
Hy	: Histeri alt testi
Pd	: Psikopatik Sapma alt testi
Mf	: Kadınlık- Erkeklik alt testi
Pa	: Paranoya alt testi
Pt	: Psikasteni alt testi
Sc	: Şizofreni alt testi
Ma	: Hipomani alt testi
Si	: Sosyal içedönüklük alt testi
G	: Güvenilebilirlik
B	: Bağımlılık
Kp	: Kopukluk
Kn	: Kontrolcülük

ÇİZELGE LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Çizelge 4.1: Katılımcıların Sosyodemografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	44
Çizelge 4.2: Katılımcıların Kişilik Özellikleri ile Eş Değerlendirme Alt Boyutları Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular.....	45
Çizelge 4.3: Kadın katılımcıların Kişilik Özellikleri ile Eş Değerlendirme Alt Boyutları Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular	47
Çizelge 4.4: Erkek Katılımcıların Kişilik Özellikleri ile Eş Değerlendirme Alt Boyutları Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular	49
Çizelge 4.5: Katılımcıların Cinsiyetlerine Bağlı Olarak Kişilik Özellikleri Arasındaki Ortalama Farkı.....	52
Çizelge 4.6: Katılımcıların Cinsiyetlerine Bağlı Olarak Eş Değerlendirmeleri Arasındaki Ortalama Farkı	53

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1: Bartholomew'un Kişinin Kendisi ve Diğerlerine Dair İçsel Çalışma Modelleri ve Modellerle İlgili Bağlanma Örüntüleri.....	15
Şekil 2.2: Özellikler, Durumlar ve Faaliyetler için Prototipik Örnekler	19
Şekil 2.3: Cattell'in 16 Kişilik Faktörü	20
Şekil 2.4: Faktör Analizinden Oluşan İki Kişilik Boyutunun İlişkisi	21
Şekil 2.5: Evlilikte Üçgen Modeli.....	34

EVLİ ÇİFTLERİN KİŞİLİK PROFİLLERİ İLE EŞLERİNİ DEĞERLENDİRMELERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

ÖZET

Evlilik, kişinin bireysel süreçleri ile yakından ilgilidir. İlişkisel problemleri ön görmeye yarayan en önemli unsur kişilik yapısıdır. Kişilik özelliklerindeki farklılıklar, eşe olan davranış ve düşünceleri değiştirmektedir. Eşe dair yapılan değerlendirmeler de dolayısıyla evliliğe dair yapılan değerlendirmeyi yakından etkilemektedir. Bu araştırma genel tarama modelinde yapılmış olup, evli bireylerin kişilik özellikleri ve eş değerlendirme boyutlarının arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma 200 kişilik örneklem grubuyla yapılmıştır. Örneklem grubunun kişilik yapıları Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri (MMPI) kullanılarak değerlendirilmiştir. Eş değerlendirme faktörü ise Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeği (BEDÖ) verileriyle ölçülmüştür. Verilerin analizi SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 25 programı kullanılarak yapılmıştır.

Sonuçlar, kişilik yapılarında histeri, psikotik sapma, kadınlık-erkeklik, hipomani ve sosyal içe dönmenin hem kadın hem de erkeklerde eş değerlendirmenin farklı boyutlarla istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki içinde olduğunu göstermiştir. Cinsiyete göre farklılaşmaya bakıldığında ise, sosyal içe dönme kadınlık erkeklik, bağımlılık, kopukluk ve kontrolçülük alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlılık görülmüştür. Katılımcıların kişilik yapıları ile eş değerlendirmeler arasında çeşitli ilişkilere rastlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Evlilik, Kişilik, Eş Değerlendirme, MMPI, BEDÖ*

EXAMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN PERSONALITY PROFILES AND PARTNER EVALUATION OF MARRIED COUPLES

ABSTRACT

Marriage is closely related to the individual processes of the person. The most important element that serves to predict relational problems is personality structure. Differences in personality traits change the behavior and thoughts of the partner. The evaluations made about the spouse also closely affect the evaluation of the marriage. This research was published in the general screening model and examined the relationship between the personality characteristics and peer evaluation dimensions of married individuals. The research was conducted with a sample group of 200 people. The personality structures of the sample group were evaluated using the Minnesota Multifaceted Personality Inventory (MMPI). The partner evaluation factor was measured with Birtchnell Marital Partner Evaluation Scale (BMPES) data. The data were analyzed by using SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 25 program.

The results showed that hysteria, psychotic deviation, femininity-masculinity, hypomania and social introversion in personality structures had a statistically significant relationship with different dimensions of partner evaluation in both men and women. When the differentiation according to gender was examined, it was seen that there was a statistical significance in the sub-dimensions of social introversion, femininity, masculinity, addiction, disconnection and control. Various relationships were found between the personality structures of the participants and the peer evaluations.

Keywords: *Marriage, Personality, Partner Evaluation, MMPI, BMPES*

1. GİRİŞ

1.1 Problemin Tanımı ve Önemi

Kişilik özellikleri, eşlerin birbirlerini değerlendirmeleri ve dolayısıyla evlilik kurumunun sağlıklı bir şekilde devam etmesini etkileyen önemli bir faktör olarak yer almaktadır. Her bir bireyin anlaşılabilmesi için içerisinde bulunduğu sistemler içerisinde incelenmesi önemlidir. Evlilik sorunları ile psikolojik destek almak isteyen bireyin içinde bulunduğu ve sistemlerin başında evliliği gelmektedir. Evlilik ilişkisinin değerlendirilmesi bu sisteme ait olan kişinin kişilik özelliklerini, eşlerin birbirlerine olan tutum ve etkileşimlerinin anlaşılmasından geçmektedir.

Kişilik profilleri, yakın kişilerarası ilişkiler kurma ve bu ilişkiyi sürdürdürebilmede önemli rol oynamaktadır. Kişilik olarak adlandırılan yapıyı oluşturan nitelikler kavramsal olarak tarif edilebilir ve dolayısıyla ölçmeye uygun olmalıdır. Kişilerin sahip olduğu tüm düşünce, duygu ve davranışlarını etkilemektedir (Paris, 2015). Kişilik özellikleri, eşlerin birbirlerini algılama, birbirleriyle etkileşim kurma ve evlilik olaylarını algılama ve değerlendirme şeklini belirler (Bradbury ve Fincham, 1988). Çiftlerde kişilik yapısını araştıran çalışmalar çeşitli kişilik modellerine dayanarak oluşturulmuş ve veri sağlamış olsa da bu araştırmada psikopatoloji ve kişilik özellikleri ile ilgili veri sağlayan MMPI ölçümü esas alınmıştır (Hathaway ve McKinley, 1943). Eş Değerlendirmesi, evli çiftlerin birbirlerini nasıl gördüklerinin anlaşılması açısından önem taşımaktadır. Kişi bu değerlendirmeyi yaparken kendi kişilik profilini karşısındakini algılayış biçimine yansıtmaktadır. Bu durum da evliliğe olan bakış açısını ve evlilikteki sorunlarını etkilemektedir. Kişinin kendisini görüş biçimi ile eşinin kendisini değerlendirmesi arasındaki profil farklılıklarının anlaşılması evlilik birlikteliklerinde yaşanan sorunların çözümlenebilir olması açısından önem taşımaktadır. Profillerdeki benzerlik ve farklılıkların oluşması, genel bir yordamanın yapılıp yapılamayacağı araştırmada bulunması planlanan bulgulardır. Evlilik ilişkilerinde kullanılan değerlendirme yöntemlerinde sadece kişinin kendi kişilik özelliklerine odaklanmanın bir faydası olmamakla birlikte, eşini algılayış biçiminin ve diğer eşin bireyi nasıl algıladığının da anlaşılması önem taşımaktadır.

Bu sayede evlilik sorunları ile gelen danışanların bireysel terapilerde ön görü sahibi olunan konularla desteklenmesi, danışanın kişilik yapısının evliliği üzerindeki algılamasının anlaşılması, diğer yönden eşini algılayışındaki kişisel profilinin etkileri anlaşılması sağlanmaya çalışılacaktır. Bu araştırmayla kişilik profil eğilimleri üzerinden evlilik sorunlarına dair saptamalar yapılması araştırmannın öncelikli hedeflerindedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Yapılması planlanan çalışmada kişilik profillerinin, eşlerin birbirlerini algılayış biçimleri konusunda alternatif bir araç olarak kullanılıp kullanılmayacağı değerlendirilmesi çalışmanın amacını taşımaktadır. Bu araştırmanın analiz kapsamı evli çiftlerden oluşmaktadır. Çift terapisi ya da evlilik terapisi almak için psikolojik desteğe ihtiyaç duyan çiftlere yapılmış olan bu araştırma ile kişilik özelliklerinin eşlerin birbirlerini nasıl algıladıklarına olan etkisinin anlaşılması planlanmıştır. Bu sayede çift ya da evlilik terapisi için kuruma gelen danışanların bireysel olarak analizlerinin yapılması ile birbirleri ile olan etkileşimlerinin artırılması planlanmıştır.

1.3. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırma sorusu‘ Evli çiftlerin kişilik özellikleri ile eşlerini değerlendirmeleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?’ olarak belirlenmiştir. Temel hipotez ise MMPI ile ölçülen kişilik özellik alt boyutları ile eş değerlendirme alt boyutları arasında anlamlı ilişkiler saptanacaktır.

H1: Histeri alt boyutu ile kopukluk, kontrolcülük arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H2: Psikotik sapma ile kopukluk, kontrolcülük arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H3: Paranoya ile güvenilebilirlik arasında negatif olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H4: Sosyal içe dönüklük ile bağımlılık ve kopukluk arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H5: MMPI alt ölçekleri cinsiyete göre farklılaşmaktadır.

H6: Eş değerlendirme alt boyutları cinsiyete göre farklılaşmaktadır.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Kişiliğin Tanımlanması

Kişilik nasıl tanımlanabilir? Kişilik kelimesinin kendi içerisinde çoklu anlamları bulunması sebebiyle tek bir tanım ya da tek bir anlamla ifade edilmesi güçtür. Birçok farklı anlama gelmesi kitaplarda bir bölümü kapsayacak boyutlarda incelenmesine sebep olmuştur (Schultz ve Schultz, 2002). Kişiliği inceleyen kuramcılar inandıkları kuramların esaslarına bağlı olarak farklı ifadeler kullanmış olsalar da kişide sürekliliği görülen ve diğerlerinden ayırt edilen duygu, düşünce ve davranış biçimlerinin esas alındığı psikolojik özellikler tanımı kuramlar arasında da ortak olarak görülmektedir. Tanımda yer alan tutarlılık ya da süreklilik ve ayırt edicilik kavramlarının anlaşılması önemlidir. 'Süreklilik' ile kişinin yaşamında değişen durumlara ya da gerçekleştiği zamana karşı duran bir tutarlılık anlatılmak istenmektedir. 'Ayırt edicilik' kavramıyla ise kişinin çevresindekilerden ayıran psikolojik özellikler tanımlanmaktadır. Kişinin sürekli ve ayırt edici kişilik özelliklerini etkileyen ve açıklanmasına yardımcı olan faktörlerin katkısı da unutulmamalıdır. 'Katkı yapan' faktörler kişiliğin gelişim örüntüsünün açıklanması açısından fayda sağlamaktadır. 1968 yılında Walter Mischel'in kaleme aldığı *Kişilik ve Değerlendirme* kitabında; kişinin davranışlarının durumdan duruma değişim gösterdiğine ve tutarlı olmadığına değinmiştir. Bu düşünceden çıkan tartışmalar davranışların sadece kişilik ve durumla ilişkili olmadığı, kişinin durum ile etkileşiminin sonucu olarak görülmesine dair başka bir düşüncenin çıkmasını sağlamıştır (Buss ve Craik, 1983). David Funder ve arkadaşları davranışa etki eden durumların boyutlarını incelemiş ve 'Durumsal Sekiz DIAMONDS' yaklaşımını ortaya koymuşlardır (Funder, Furr ve Colvin, 2000). DIAMONDS kelimesi şunlardır: Görev (Duty), Zeka (Intellect), Güçlük (Adversity), Çiftleşme (Mating), Pozitiflik (Positivity), Negatiflik (Negativity), Aldatma (Deception) ve Sosyalite (Sociality). Mischel'in görüşüne karşı çıkılmasıyla ikinci bir gelişme daha olmuştur. Bu gelişmeyle birlikte bireyin sahip olduğu kişilik değişkenlerinin de kendiliğinden bazı durumların üstesinden geldiği ve bu şekilde çeşitli yaşam çıktılarının üzerinde

önemli bir rol oynadığı bulunmuştur. Buradan çıkan sonuçlar Dışadönüklük, Uyumluluk, Sorumluluk, Nevrotizm ve Deneyime Açıklık özellikleri olmuştur (Özer ve Benet- Martinez, 2006).

Kişi nasıl değişim geçirir ya da direnç gösterir veya değişmez ? Aynı durum altındaki kişiler arasındaki farklılıklar, bireyin kişiliğindeki değişiklikler hakkındaki soruları aydınlatmak üzere kurulmuş bu kuramlar aranan cevaplara ışık tutmaktadırlar.

2.1.1 Psikodinamik perspektifte kişilik özellikleri

Psikodinamik kuram kişiliğe dair zihindeki bilinç ve bilinçdışı bileşenlerinin arasındaki ilişkiye vurgu yapan bir yönelim olarak ortaya çıkmıştır. Kişiliğin anlaşılabilmesi için bilinçdışını anlamaya yönelik yatırımların daha çok yapılması fikri bu kuramın ana fikri olarak kabul edilmektedir.

2.1.1.1 Freud'un psikoanalitik teorisinde kişilik

Freud çalışmalarının ilk yıllarında ruhsal yaşamın iki bölümden ortaya çıktığına dair inancını açıklamıştır; bilinçdışı ve bilinç. Tüm kişiliğin görünebilen fakat yüzeysel kısmını kapsayan bilinç, Freud tarafından küçük ve önemsiz olarak görülmektedir. Daha büyük ve önemli kısmı kaplayan *bilinçdışı (unconscious)* ise kişiliğin görünmez, davranışlar arkasındaki asıl dürtüsel güçleri içeren iç güdüleri kapsamaktadır. Bu iki ana bölümün yanı sıra Freud, *bilinç öncesi (preconscious-foreconscious)* varlığını da kabul etmiştir. Bu daha önceden bahsedilen bilinçdışındaki materyallerden farklı olarak, bu kısımda kalan materyaller daha bastırılmamış ve kolaylıkla bilince geri çağırılacak olanları içermektedir. Bir önceki yapılandırmada bilinçdışı kavramına eş değer sayılan ilk yapı *id*, kişiliğin en ilkel ve diğerlerine göre en az ulaşılabilen kısımdır. İd ile gerçek dünya arasındaki bu ilişkiyi gerçek koşullar altında etkili bir şekilde kurma görevi ise diğer bir yapı olan *ego* ya aittir. Ego'nun arabuluculuk görevi yaparak makul ve mantıklı anlamlar elde etmeye çalışmaktadır. Ego gücünü id'den almakta ve ona yardım etmek için uğraşmaktadır. Bu iki yapının da üzerinde kişiliğin üçüncü parçası ise süperego olarak tanımlanmıştır. Süpergo kavramı ebeveynler tarafından ilk çocukluk dönemlerinde davranış kurallarının içerisinde ödül ve ceza kavramlarının sindirilmesiyle öğretilen sistemi içermektedir. Cezaya sebep olan ve yanlış olarak adlandırılan davranışlar bilincin bir parçası haline gelmektedir. Ödül verilmesine sebep olan doğru davranışlar ise süper egonun diğer bir parçası olan *ülküsel benliğin*

(*ego-ideal*) bir parçası olmaktadır. Bireyin kendisi bundan sonraki davranışlarına ödül ve cezanın kılavuzluğunda yönetmeye başlamaktadır. Freud'un tanımladığı bu yapının egonun aksine id'e çalışmadığı, onun isteklerini ve doyumunu tamamen engellemeye çalıştığı söylenebilir. Ego ise bu ısrarlı ve birbirine tamamen zıt iki güç baskısı içinde zor durumda kalmaktadır. Ego'nun bu şiddetli sıkıştırılma hali anksiyete'nin (anxiety) gelişmesine neden olmaktadır (Schultz ve Schultz, 2002).

Anksiyete kavramı egonun id ve süpereo tarafından tehdit ediliyor olmasının uyarısı olarak iş görmektedir. Freud bu kavramı üç ana başlık altında tanımlamıştır: *Nesnel Anksiyete (objective anxiety)*, *Nörotik Anksiyete (neurotic anxiety)* ve *Ahlaki Anksiyete (moral anxiety)*. Nesnel anksiyete gerçek tehlikelere karşı duyulan korkudan temelini almaktadır. Diğerleri ise nesnel anksiyeteden türemiştir. Nörotik anksiyete kaynağını içgüdüsel doyunluğun doğasından alan potansiyel tehlikelerden almaktadır. Bu durum iç güdülerden korku değil, id hakimiyetli davranışları takip eden cezalandırılmadan duyulan korkulardan kaynaklanmaktadır. Gelişi güzel dürtüsel isteklerin ortaya çıkmasıyla cezalandırılmaktan korku duymak olarak da açıklanabilir. Ahlaki anksiyete ise kaynağını vicdandan almaktadır. Ahlaki değerlere ters bir eylemde bulunulduğunda veya bunun düşünülmesi bile kişide suçluluk veya utanç duygusu ortaya çıkabilmektedir. Bu anksiyete türü insanda vicdanın ne derece geliştiğinin bir fonksiyonudur (Schultz ve Schultz, 2002).

Anksiyetenin insanda gerilim duygusu uyandırması aynı zamanda da bu gerilimi azaltmak için motive olmasını sağlayan bir güç olarak görülmektedir. Freud bu gerilimle başa çıkabilmek için egonun kendini korumak amacıyla savunma yöntemleri geliştirdiğine inanmıştır. *Savunma mekanizmaları (defense mechanisms)* olarak adlandırılan bu yöntemler, gerçekliğin bilinçdışında yalanlanması ya da çarpıtılmasıdır. İnkâr (denial), Yön değiştirme (displacement), Yansıtma (projection), Mantığa Bürüme (rationalization), Karşıt Tepki Geliştirme (reaction formation), Gerileme (regression), Bastırma (repression) ve Yüceltme (sublimation) Freud'un sisteminde savunma mekanizmaları olarak geçmektedir. Freud kişinin yaşadığı anksiyete ile baş edemediği durumlarda derinden etkilendiğini ve çocuksu bir çaresizlik içinde kalmasına sebebiyet verdiğiğine inanmaktaydı. Bu çocuksu çaresizlikle başa çıkmaya çalışırken kullanılan yöntemlerin kaynaklarına bakıldığında geçilen *psikoseksüel evrelerin (psychosexual stages)* anlaşılması önem taşımaktadır.

Oral Dönemin aşırı iyimserlikten küçümsemeye kadar olan yetişkin davranışlarının gelişmesinde kaynağın oral dönemde çıkan olaylar olduğunu öne sürmüştür. *Anal Dönemde* yaşanan çatışmalar yetişkinlikte *anal- itici* olarak tanımlanan kişiliğe ya da *anal- tutucu* özelliklerle sonuçlanabilir. Dört yaş evresinde görülen *Fallik Dönemde Ödipal Kompleksin (Oedipus Complex)* de geliştiğini savunmuştur. Bu kompleks çocuğun karşı cinsteki ebeveynine cinsel olarak fazla bağlandığı ve diğer ebeveyni kendisine rakip olarak gördüğü bu sebeple de kendi cinsinden olan ebeveyne karşı korku geliştirmesi olarak açıklanmaktadır. Bu süreçteki gelişimler çocuğun yetişkinlik evresindeki ilişkilerini de etkilemektedir. Özdeşim kurulmasıyla birlikte çocukta süperego kavramı da gelişir. Tavır ve kişisel özellikler özdeşim yoluyla alınırken, ebeveyne dair süperego standartlarına da uyum sağlanmaya çalışılır. Bu dönemi bitiren beş yaşındaki çocuklar on iki yaşına dek süren *Gizlilik (Latency) Dönemine* girerler. Ergenliğin başlangıcı olarak sayılan Genital dönem de bir sonraki evredir. Girilen bu evreyle birlikte karşı cinse olan duygularda artış başlar ve yetişkinlik evresindeki aile kurmaya yönelik çeşitli faaliyetlere girilmektedir (Schultz ve Schultz, 2002).

Nevrotik hastalar ile yaptığı tedavi süreçleri ile nevroz geçirmeyen hastalarının süreçlerini gözleme şansı yakalayan Freud, tedavi süreçleri arasında benzerlik olduğuna dair bir inancıya sahip olmuştur. Her insanın farklı şekillerde ya da yoğunlukta nevroz yaşadığına inanmıştır. Bu düşünce Freud'un kişilik kuramını şekillendirmiştir. Freud'un kişilik kuramını şekillendiren patoloji analizi, öncelikle patolojinin gelişimden başlamaktadır. Gelişimin aşamaları daha önceden de bahsedilen psikoseksüel evrelerle ilişkilendirilmektedir. Bu süreçte yaşanan sorunlar *saplantı* olarak adlandırılmakta ve kişinin gelecek yaşamını etkilemektedir. Yoğun hazın yaşanması ile bir sonraki evreye geçmede yaşanan motivasyon düşüklüğü ya da yeterli haza ulaşılamaması sebebiyle korku yaşanması saplantıya neden olan unsurlardır. Bu sebep ile yetişkinliğe ulaşan kişi saplantı yaşadığı dönemdeki haza ulaşmaya ya da korku duymaya devam eder ve *gerileme* yaşar. Ortaya çıkan stres miktarı gerileme yaşanmasına kolaylık sağlamaktadır. Saplantı yaşanan dönemler düşünüldüğünde çocukluk dönemi psikoseksüel evrelerden gelişen üç ana kişilik tipi ortaya çıkmaktadır.

Oral dönemde gerçekleşen saplantıdan çıkan *oral kişilik tipi*, kişinin ipe alma özelliğinin ön planda olması ile karakterizedir. Birey her şeyi kendisine almaya

çalışmaktadır. Ben merkeziliğin ön planda olduğu narsistik bir yapıdan söz edilebilir. Kendilerine dair abartılı düşünceleri ve ilgileri diğer insanları kendileri kadar değerli görmemelerine sebep olmaktadır. İlişkileri yüzeysel olmakla birlikte kendilerine bu ilişkiden nasıl fayda sağlayabilecekleri üzerine düşündükleri söylenebilir. Sürekli talep edici tutumlar, engellenmeye karşı toleransın olmaması, sabırsızlık, başkalarının sahip olduklarına karşı kıskançlık ve öfke, güvenememe ve depresif hisler bu tipin belirgin kişilik özellikleri olarak sayılabilir. Anal dönem saplantısından gelişen *anal kişilik tipi* kişiler, bedensel ilgiler ve kişilerarası ilişkiler üzerine yoğunlaşmaktadır. Tuvalet eğitimi ve sürecini esas alan bu yapılanmada dışkıının bekletilmesi ya da dışarıya atılmasıyla ilgili eğitimi üstlenen yetişkinle girilen istek mücadelesi önemlidir. Boşaltım süreci bir güç savaşı olarak görülmektedir. Bu sürecin üç ana özelliği: düzen ve temizlik, eli sıkılık ve inatçılıktır. Anal- kompulsif kişilerde temizlik konusunda aşırı hassasiyet görülmekte kirli şeylere abartılı karşıt tepkiler üretilmektedir. Nesneye olan bağlılıkla ilgili saplantıyla görülen cimrilikte, kişi yaşamında eksik olan güce kavuşma isteği duymaktadır. Bu sebeple sahip olduklarını elinde tutma konusunda abartılı inançlara sahip olabilir. Tuvalet eğitimini üstlenen ya da bu sürece dahil olan yetişkinle girilen mücadele ise inatçılığa sebep olmaktadır. Başka birinin zorlamasıyla ayrılmak zorunda kalınan dışkıya karşı iradele mücadelesi verilmek istenmektedir. Bu sebeple kendileri ve başkalarını ilgilendiren her şey üzerinde kontrol sahibi olmak ve yönetmek isterler. Katı, kontrol ve gücün peşinde olan, kontrolü kaybetmeye dair mantık dışı düşünce ve kaygıları bulunan, uyumluluk ve uyumsuzluk çatışmaları yaşayan kişiler olarak tanımlanabilirler. Son dönem olan fallik evrede saplanan *fallik kişilik tipi* birey, Oedipus karmaşasını temel alarak yapılanmaktadır. Bu sebeple de yetişkin kadın ve erkeklerde farklı özellikler görülmesine neden olmaktadır. Erkeklerde görülen fallik kişilik tipi güç ve maskülenliğin üzerine yoğunlaşmaktadır. Kişi altta yatan iğdiş edilme kaygısının verdiği hisle başa çıkmak için aşırı erkeksi davranışlar sergilemektedir. Kadınlarda ise bu kişilik tipi histerik kişilik ile benzerlik göstermektedir. Anneye ya da feminenliğe aşırı ilgi ve özdeşim görülmektedir. Baba ilgisini temel alan erkeklerin ilgisini üzerinde tutma isteğiyle gelen baştan çıkarıcı tavırlar görülse de kişi cinselliği ısrarlı bir şekilde reddedebilir. Kendisinde saf bir görünüm elde etme, yaşanılan ilişkileri idealleştirme görülebilir. Yaşanabilecek olumsuz durumlar ise hayatlarını fazlasıyla kötü şekilde etkileyebilir. Çocukluk dönemi saplantılarıyla başa çıkmada geliştirilen çocuksu yöntemler yaşanılmayan

süreçlerin bıraktığı içgüdüleri tatmin etmeye çalışmaktadır. Geçmiş travmalar sebebiyle içte kalan arzuların dışarıya çıkması kişide ego için tehlike içermektedir. Egonun yaşadığı durum da kaygıya sebep olmaktadır. Kaygı ve arzunun yarattığı çatışma ortamı savunma mekanizmalarını geliştirmektedir. Başarılı olan savunma mekanizmaları kişide kaygıyı azaltırken, başarısız olanlar bilinçdışındaki enerjinin kişide patolojik *semptomlar* görülmesine neden olabilir. Bastırılmaya çalışılan dürtü kendisini felç, tik ya da kompülsiyon şeklinde kendisini göstermeye çalışabilir. Sonuç olarak psikoanalitik açıdan incelenen psikopatoloji kavramı, bir isteğin gerçekleşmesine dair duyulan arzu ile gerçekleşmesinin yaratacağı tehlikeye duyulan kaygının birbirleriyle çatışması olarak tanımlanabilir. Temellerini çocukluktan alan bu istek ve kaygılar yetişkinlik dönemine de aktarılmakta, kişi bu çatışmayla başa çıkabilmek için savunma mekanizmaları üretmekte, bu mekanizmalar başarılı olmazsa da psikolojik anlamda kopmalara sebebiyet veren semptomlar geliştirmektedir. Stres ve zor durumlar bu süreçlerin yaşanmasını kolaylaştırmaktadır (Schultz ve Schultz, 2002).

2.1.1.2 Jung'un analitik teorisinde kişilik özellikleri

Freud'un sisteminde incelenen libido kavramı cinsellikle tanımlanırken, Jung ise bu kavramı hayat enerjisi olarak tanımlamıştır. Jung'un analitik sisteminde yer alan *psişe (psyche)* kavramı üç seviyeden oluşmaktadır: bilinç, kişisel bilinçaltı ve kolektif bilinçaltı. *Bilinç (consciousness)*, kişinin içinde yer aldığı çevresiyle adaptasyon sürecinin mümkün olabilmesi için gerçek ile bağlantı kurmasını sağlayan yolları, algıları, anıları ve merkezinde egoyu kapsamaktadır. Jung, Freud'dan farklı olarak iki bilinçdışı seviyeden söz etmektedir. Bunlardan ilki bilince yakın ve kişiye ait olan *kişisel bilinçdışıdır (personal unconscious)*. Kişisel bilinçdışı düzeyi çok derin olmadığı için bu düzeyde yer alan her olay, bilince kolaylıkla geri çağırılabilir. Bu düzey kişinin bastırılmış ya da unutulmuş deneyim ve anılarından, dürtü ve arzularından oluşmaktadır. Bilinçdışına gönderilmiş olan deneyimler kendi içlerinde gruplaşarak *kompleksleri (complexes)* meydana getirmektedirler. Kompleks kavramını oluşturan deneyim grupları güç ya da aşağılık hissi gibi düşüncelerle ilgili olan anı, konu, olay, duygu ve isteklerden oluşmaktadır. Psişe'nin son ve en derin seviyesinde *kollektif bilinçdışı (collective unconscious)* bulunmaktadır. Kişiliğin temelini şekillendirmesi ve davranışları yönlendirmesi sebebiyle kişilikteki en önemli güç olarak görülmektedir.

İçedönüklük ve dışadönüklük bilincin bir parçası olan, belirli durumlara karşı verilen tepki ve tutumlar olarak tanımlanmaktadır. Libidinal enerjinin yönetiminde bu iki şekilde tepkinin anlaşılmasında fayda vardır. Libidinal enerjisini kendisi dışındaki durumlara, olay ya da kişilere yönelten kişi dışadönük olarak tanımlanmaktadır. Bu durumun aksine bu enerjiyi kendine yönelten kişi ise içedönük özellikler göstermektedir. Dışadönük olarak tanımlanan kişi, çevresel faktörlerden yoğun bir şekilde etkilenmekte, insanlarla rahat iletişim kurabilmekte ve kendine güvenmektedir. İçe dönük kişi ise dışsal faktörlere karşı daha dayanıklı olmakla birlikte kendi duygu ve düşüncelerini sürekli gözden geçirmekte, kendine daha az güvenmekte ve çekingen, utangaç tavırlar gösterebilmektedir. Bu iki tip özelliklerinin de her insanda var olduğu fakat hangisinin daha baskın olduğunun kişinin özelliklerini belirlediği Jung tarafından düşünülmektedir. Tamamen bir özelliğin kişide var olması mümkün değildir. Hakim olan tutum durumdan etkilenebilir (Schultz ve Schultz, 2002).

2.1.1.3 Adler'in bireysel psikolojisinde kişilik özellikleri

Adler'in bireysel psikoloji sistemi sosyal ilginin temel bir rol oynadığı ve kişiliğin birliği üzerine kurulmuştur. Kişiliğin ayrı parçalara bölünmesini reddeden Adler, kişiliğe bir birlik ve bütün olarak yaklaşmaktadır. Bir kişinin kişiliğini anlamak için onun içinde bulunduğu sosyal çevreyi ve bu çevrede yer alan kişilerle ilişkisini, tutumlarını incelemek gerekmektedir. Bireysel psikolojinin temelinde yer alan *sosyal ilginin (social interest)* bebeklikten itibaren öğrenilmekte, çocuklukta gelişmektedir.

Kişiliği birlik ve tutarlılıkla ele alınması gereken bir yapı olarak gören Adler, kişiliğin kaynaklarını bir amaca yönelten güdüleyici etkilerden de bahsetmiştir. İnsanların ulaşmak amacıyla emek harcadığı son amaç olan *üstünlük (superiority)* ya da mükemmellik, başarıyı, kişinin kendisini kavramasını ve eksiksiz bir gelişimi kapsamaktadır. Bu tanıma bakıldığında kişiyi üstünlüğe birçok yolun ulaştırdığı ve cinselliğin de bu yollardan sadece birisi olduğu söylenebilir. Kişiliğin her yönünde üstünlüğe ulaşmak için verilen çaba görülebilmektedir. Bu çabalayış doğuştan gelmekte ve bireysel değil tüm uygarlığı kapsayan evrensel bir ilerlemeden sorumludur. Çabaların sonucunda elde edilen üstünlük, kişi ya da toplumu var olduğu başarı seviyesinden daha yukarıda olan başka bir başarı seviyesine taşmayı sağlamaktadır (Schultz ve Schultz, 2002).

2.1.1.4 Horney'in sosyokültürel yaklaşımında kişilik özellikleri

Karen Horney, erkeklerin kadınların rahimlerine duydukları özentili ile motive olduklarını öne sürmüştür. Erkeklerde görülen bu *rahim özentisinin* (*womb envy*) kızgınlık, kadınları hor görme, küçümseme gibi davranışlarla kendisini gösterdiğini düşünmüştür. Bu durumla başa çıkmaya çalışan erkeğin haklarının kadınlarla eşit olduğunu kabul etmede direndiğini, doğal üstünlüklerini korumaya çalıştıklarını bu sebeple de kadınların topluma katılım fırsatlarını engellemeye çalışmaktadırlar.

Horney'in teorisine bakıldığında *temel anksiyete* (*basic anxiety*) olarak tanımlanan ve düşmanca bir ortamda yalnız ve yardımsız bırakılmış bir çocuk olarak sembolize edilen kavram yer almaktadır. Yapılan tanımlamadan da anlaşılacağı üzere Horney, temel anksiyete duygusunun ebeveynlerin çocuğa yönelttikleri bazı davranışlardan kaynaklanabileceğini düşünmektedir. Çocuk ile ebeveynleri arasındaki güven duygusunu esas alması gereken ilişkiyi zedelemeye çalışan her durum anksiyeteye sebep olabilmektedir. Neden sonuç ilişkisi düşünüldüğünde anksiyete duygusunun doğuştan gelmediğini savunmuştur.

Ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişkiden doğan temel anksiyete, çocukta umutsuzluk ve güven duyamama gibi duygular ortaya çıkarmaktadır. Bu duygularla baş etmeye çalışan çocuk çeşitli stratejiler geliştirebilir ve çevreden aldığı taleplere göre sahip olduğu kişilik özelliklerini düzenler. Bu değişim stratejileri değişmez bir kişilik yapısına dönüştüğünde; bu parça *nörotik ihtiyaç* (*neurotic need*) olarak adlandırılmaktadır. Temeli düşünüldüğünde nörotik ihtiyaç, anksiyete ile başa çıkma, savunma yoludur. Horney bu ihtiyaçları on tane olarak belirlemiştir. Bu ihtiyaçların arasında kendine duyulan yeterlilik, sevgi ve onaylanma, kişisel başarı, mükemmellik gibi kavramlar yer almaktadır. İlerleyen dönemlerde bu ihtiyaçları da kendi arasında üç temel gruba ayırmıştır. İlk grubu oluşturan *itaatkar kişilik*; kendinden daha üstün bir kişiye, sevgi, şefkat ve onaylanmaya ihtiyaç duyan ve bu ihtiyaçlarını başkalarında arayan kişilik tipidir. Diğer bir grup ise *kayıtsız kişilik* olarak bilinen; kendisini yaşamdan soyutlamış, bağımsızlık ve mükemmellik gibi ihtiyaçlar duyan ve bu ihtiyaçlarını insanlardan uzak durarak karşıladığına inanan kişilik tipidir. Son grup ise takdir edilme, başarı, güç ve statüye karşı duyarlılığı olan ve bu ihtiyaçlarını diğerlerine karşı düşmanca tavırlarla elde etmeye çalışan *saldırgan kişiliktir* (Schultz ve Schultz, 2002).

Bireyin kendisini güvende hissedebilmesi için bazı durumlarda çaresizliğini kabul etmesi, başkalarının sevgisini kazanma çabası göstermesi ve diğerlerine bağlanması *insanlara yönelik hareketi* oluşturmaktadır. Herhangi bir bağımlılık durumundan kaçınmak isteyen birey, başkalarından uzak durarak *insanlardan ayrı hareket* etmektedir. Saldırganlık, düşmanlık ve isyan gibi aktiviteler ise *insana karşı hareketlerdir*. Tüm durumları inceleyen Horney, bu ihtiyaçların anksiyete ile başa çıkma üzerine gerçekçi yollar olmadığını düşünmüştür. İçerikleri düşünüldüğünde kendi içlerindeki fikir uyuşmazlıkları kişide çatışmaya sebep olmaktadır. Birey içsel çatışmasıyla başa çıkabilmek için geliştirdiği anksiyete metodunu bir kez yapılandığı zaman, esnek olmayı ve alternatif yollar denemeyi bırakmaktadır. Belirlenen metodun içerdiği sabit davranışlar duruma uygun değil ise, bu davranışı değiştirme konusunda yetersiz kalır ve durumun gerekliliğini karşılayan davranışa yönelmeye gücü yetmez. Sabitleşmiş ve belirli davranış kişilikte yerleşik bir yapı oluşturur ve karşılaşılan zorluklar daha da yoğunlaşır.

2.1.1.5 Erik Erikson'un psikososyal gelişim evrelerinin kişilik özelliklerine etkisi

Erik Erikson, gelişimin sadece psikoseksüel evrelerden oluşmadığını aynı zamanda psikososyal olduğunu düşünmüştür. Bu psikososyal evrelerin kişiliğe olumlu etkileri olabileceği gibi olumsuz etkileri de olmaktadır. Kişilik gelişiminin ilk evresi olduğunu *temel güvene karşı güvensizlik* döneminde bebek ile anne arasındaki güven ve güvensizlik ilişkisi önem kazanmaktadır. Olumlu çıktılar elde eden bebekte bu dönemden sonra içsel iyilik duyguları çıkmakta, kendine ve diğerlerine güvenmektedir. Aksi bir duruma maruz kalmış bebekte ise kötülük duygusu ön planda olmakta, kendine ve diğerlerine güvenmekte sorun yaşamaktadır. 2 ve 3 yaş kapsayan *özerkliğe karşı utanç ve şüphe evresi*, kişiye irade geliştirme, kendini kontrol edebilme ve seçim yapabilme imkanları sunar iken, olumsuz çıktılarla süreci tamamlayan kişide aşırı vicdan, kuşku ve öz beninden utanma görülmektedir. Fallik evreye denk gelen *girişimciliğe karşı suçluluk evresinde* başarılarından az alma, amaç belirleme ve yönetme, hareketlilik gelişebilirken, olumsuz bir süreç amaçlar ve başarılar üzerinde suçluluk duygusu da geliştirebilir. Latent evrede yaşanan *çalışkanlığa karşı aşağılık duygusu*, bireyde üretkenlik ve üretkenliğin getirdiği gurur duygusuna karşı yetersizlik ve aşağılık duygularını geliştirme dönemidir. Genital evrenin görüldüğü ergenlikte *kimlik kazanımına karşı rol karmaşası evresi*,

kişide içsel tutarlılık ve sürekliliğe güven duyma, kimlik duygusunu geliştirme olumlu çıktılarına karşı kimlik duygusunda konfüzyon, yapaylık duygusu da çıkarabilir. Bir sonraki *yakınlığa karşı soyutlanma evresi*, kişinin diğerleriyle paylaşımda bulunma, karşılıklı olma duygusuna karşı yakın ilişkilerden kaçınma ve yüzeysel ilişkiler kurmayı ortaya çıkarmaktadır. Orta yetişkinliğe geçildiğinde görülen *üretkenliğe karşı durgunluk evresi*, kişinin iş ve ilişkilerinde kendisini verebilmesinin gelişmesini sağlarken aksi bir durumda işe karşı ilgisizlik ve zayıf ilişkiler kurmaya da sebep olabilir. Yaşamın ileriki yıllarında görülen *ego bütünlüğüne karşı umutsuzluk evresi*, kişinin yaşamından, kendisinden ve başarılarından memnuniyet hissettiği, hayatını anlamlı ve düzenli gördüğü bir evre olabilecek iken ölüm korkusu, yaşamında yapamadıkları ya da sahip olamadıkları için acı duyduğu bir evreye de dönüşebilir (Schultz ve Schultz, 2002).

Erikson'un kişilik psikolojisine yapmış olduğu katkılara bakılarak; ego gelişiminin yaşamın sonuna kadar devam ettiği, bu gelişimin bazı evrelerden geçtiği ve bu evrelerde kazanımlar olabileceği gibi krizlerin de yaşandığı, kişilerin şu anda olduğu gibi geleceğini de yorumlayabildiği ve bu yorumlamaların kişinin kişisel gerekliliklerine uyum sağlamaya çalıştığı söylenebilir.

2.1.1.6 John Bowlby içsel çalışan modellerinin kişilik özelliklerine etkisi

John Bowlby, çocukların kurdukları bağlanma ilişkilerine dair zihinsel çıkarımlarda bulunmuştur.. Sözü edilen zihinsel imajlardan *içsel çalışan modeller* olarak bahsetmektedir (Bowlby,1973). İçsel çalışan modeller yaşanılan olayların algılanması, gelecek hakkında ön görüde bulunulabilmesi ve bu sayede yapılacak planların yapılandırılmasını sağlamakta ve yaşam boyunca kişinin tercihlerini etkileyebilmektedir (Ainsworth ve Bowlby, 1991).

Bowlby (1973) çocuklar ve bakım verenleri arasındaki bağlanmaların her kişide aynı olmadığını gözlemlemiştir. *Bağlanma*, çocuk ve ona bakım veren kişi ya da kişiler arasındaki duygusal bağı içermektedir (Bowlby, 1969). Çocuk bu bağı gelişmesiyle birlikte o kişiye yakın olmak istemekte, olmadığı durumlarda baskı hissetmektedir. Bu bağlanmaya işaret eden davranışlar kişiyi tehlikeden koruma amacı taşımaktadır. *Bağlanma davranışı*, kişinin karşısındakinden görmek istediği yakınlığı alabilmek için yaptığı herhangi bir hareket olarak yorumlanabilir. Çocuklarda ağlama, gülme gibi davranışlar görülebilirken bu durum yetişkinlerde sarılmak, hediye vermek gibi

davranışlar görülmektedir. Davranışlar arası farklılıklar görülsede de bağlanmanın altında yatan istek tüm yaşlar için ortaktır (Ainsworth, 1989). Bağlanma yaşanan bireylerden ayrılma belirli ve evrensel bir takım tepki serisinden geçmektedir. *Karşı gelme* tepkisinde birey ayrılmanın hemen ardından şiddetli bir karşı gelme gösterir. Gösterilen ağlama, bağırma gibi davranışlar iletişimi tekrar oluşturma için kurulmaktadır. Ayrılmaya karşı gelen birey, daha yakın olmaya çalışır ve bu davranışlarını gelecek nesillere aktarır. *Umutsuzluk* karşı gelme evresinde, bakım verenle kurulmak istenen iletişim kurulamaz ise bireyde sessizleşmeyle gelen aktiviteleri durdurma görülebilir. Bakım veren ile sağlıklı bir şekilde bağlanamayan birey, umutsuzluk evresinden sonra aktivitelerine tekrar devam etmeye başlar. Kendisine güven duymaya ve öz güven hissetmeye başlar. Bu ayrılış kişinin gelecekteki bakım verenleri ile duygusal bağ oluşumunu sağlayabilir (Bowlby, 1969). Mary Ainsworth bağlanma çeşit ve kalitesini ölçmek adına *yabancı durum deneyini* tasarlamıştır. Bu araştırma sonucunda bağlanmanın güvenli ve kaygılı olmak üzere iki tipte olabileceği ortaya çıkarılmıştır. (Ainsworth ve Bowlby, 1991). İlki olan *güvenli şekilde bağlanan* çocuk, bakım vereninden kolaylıkla ayrılabilir. Çevresini keşfetmeye hevesli bir tavırda olduğu görülebilir. Bakım veren ortamı terk ettiğinde başta üzülmeye gösterse de bu durum kısa sürer ve hızlıca sakinleşebilir. Kaygılı şekilde bağlanan çocuklarda ise bu süreç aynı şekilde işlemez. Bakım verenlerinden ayrılmak ve etraflarını keşfetmek istemedikleri görülebilir. Bu kaygılı bağlanma da kendi içerisinde üç tip olarak ayrılmaktadır. *Kaygılı/kaçınan* tipteki çocuklar, ortamdaki uzaklaşıp geri gelen bakım verenin üzüntüsünü yaşamaya devam ederler (Sroufe ve Waters, 1977). İkinci tip olan *kaygılı/dirençli bağlanan* çocuklar, bakım verenin dönüşünden sonra da sakinleşemezler. Anne ile temas edip rahatlamaya çalışsa da aynı zamanda itme davranışı gösterebilirler. Çelişkili duyguların varlığından söz edilebilir. Son tip olan *dağınık bağlanan* çocuklarda ise anneye karşı ikircikli davranışlar görülür. Oldukça çatışmalı görülen bu tipte hızlı duygusal değişimler görülebilir. Çocukluk döneminde gerçekleşen bu bağlanma çeşitlerinin anlaşılması bireyin yetişkinlik evresindeki romantik bağlanma stillerinin anlaşılmasında faydalı olacaktır.

Çocukluk döneminde kurulan farklı duygusal bağlar yaşamın ileriki evrelerinde kurulan duygusal bağlarla ilişkili olabileceğine dair araştırmalar yapılmıştır ve bu araştırmaların sonucunda yetişkinlerin romantik ilişkilerinde karşı taraftaki bireylere

bağlanmalarının üç tipte farklılaştığı bulunmuştur (Hazan ve Shaver, 1987). *Güvenli* romantik bakış açısında olan bireyler ilişkilerin hem durağan hem de değişken ruh hallerinin olabileceğini algılamaktadırlar. *Kaçınan* romantik ilişki bakış açısında olanlar âşık olunabilecek partnerler bulmanın zor olduğunu, bulunsa bile ilişkinin uzun sürmeyeceğini düşünmektedirler. Üçüncü tip olan *kaygılı-kararsız* ilişki algısında olanlar ise gerçek aşk ile aşk arasında bir fark olduğunu, aşkın her zaman bulunabileceği fakat gerçek olanına zor rastlanacağını düşünmektedirler. Yapılan bu araştırmanın sonucu ilerleyen zamanlarda geliştirilmiş, kişilerarası ilişkilerin dışına da yönlendirilmiştir. Güvenli olarak tanımlanan kişiler başarı gibi başarısızlığı da kabullenir, işine güvenle yaklaşır ve kişisel ilişkilerini iş dışında bırakabilirler. Kaygılı-kararsız kişilerde övülmek çok önemli olurken reddedilmeye karşı çok duyarlı oldukları görülebilir. İş ve kişisel ilişkilerini birbirlerine yansıtabilirler. Kaçınan kişiler işe fazlasıyla önem vererek işi sosyal yaşamlarından kaçma alanı olarak kullanabilirler. Bu kişilerde kazancın miktarının önemi olmadığı ve ne kadar kazansalar da memnun olmadıkları görülebilir (Hazan ve Shaver, 1987).

Yapılan araştırmalarda yetişkinlikte görülen bağlanma tipleri ile çift ilişkilerine dair bulgular da bulunmuştur. Fraley ve Shaver (1998) tarafından çiftler üzerinde yapılan araştırma da bunlardan birisidir. Bağlanma tarzları ve ayrılma davranışları incelenen çiftlerde *bağlantı arayan*, *ilişkiyi sürdüren*, *kaçınan* ve *direnen* şeklinde dört tip kategori bulunmuştur. Öte yandan, ortaya konulan bu bağlanma tiplerinin kişilere genellenmesine dair sorular da sorulmaya başlanmıştır. Önemli olan bağlanma tipleri mi yoksa boyutları mı sorusu ise bu sorular içerisindeki en önemli soru olarak kabul edilmiştir. Bağlanma tiplerindeki bireysel farklılıkların boyutları incelendiğinde kişinin kendisi hakkındaki ve çevresi hakkındaki içsel çalışma modeli bu sorunun kuramsal modeli olarak kabul edilebilmektedir (Bartholomew ve Horowitz, 1991) Öte yandan Bowlby'nin iki boyutlu bağlanma modeli de ön plana çıkmaktadır. Bu boyutlar kişinin kendi ve diğerleri hakkındaki içsel çalışma modelleridir (Şekil 2.1). İki boyut da hem olumlu hem olumsuz sonuçlar veren dört bağlanma tipini ortaya çıkarmıştır.

Olumlu-diğerleri

Güvenli

Çok Meşgul

Olumlu Benlik

Olumsuz Benlik

İlgisiz

Korkan

Olumsuz-diğerleri

Şekil 2.1: Bartholomew'un Kişinin Kendisi ve Diğerlerine Dair İçsel Çalışma Modelleri ve Modellerle İlgili Bağlanma Örüntüleri

Kaynak: Bartholomew ve Horowitz (1991).

İçsel çalışma modelinde daha önceden de bilinen kavramlar görülmekle birlikte *ilgisiz* tipten burada ilk kez söz edilmiştir. Bu tipte olumlu benlik görülürken diğerlerine karşı olumsuz bir tutum sergilenmektedir.

2.1.2 Hümanistik psikolojide kişilik özellikleri

Hümanistik psikolojinin doğasına bakıldığında davranışçılıkla benzeşmeyen bir yaklaşım olduğu görülmektedir. Davranışçılığın temelinde yer alan sadece gözlemlenebilir davranışların ön planda tutulması düşüncesi hümanistik psikoloji ile zıt düşmekte, insanı nesnelleştirilemeyecek, ölçülemeyecek ya da uyarıcı ve tepki birimine indirgenemeyecek kadar gelişmiş bir varlık olarak görmektedirler. Aynı zamanda sadece nörotik ya da psikotik bireyleri araştıran diğer alanlar, olumlu insan özelliklerini kaçırmaktaydılar. Bu sınırlılıklara karşı çıkan hümanistik psikoloji, insanda daha önce ihmal edilmiş tarafların üzerinde durmayı kendisine öncelik edinmiştir (Schultz ve Schultz, 2002).

2.1.2.1 Maslow'un yaklaşımında kişilik özellikleri

Her insanın *kendini gerçekleştirme* (*self-actualization*) yönelik doğuştan getirdiği eğilimin varlığına inanan Maslow (1970), kendi geliştirmeyi insan ihtiyaçlarında en yüksek derece olarak görmekteydi. Maslow bu üst dereceye ulaşmak için sırayla doyurulması gereken ihtiyaçlar belirlemiştir. Kendisini gerçekleştirmiş birey; olaylara nesne bir gerçeklik algısıyla yaklaşmakta, yaratılışını olduğu gibi kabullenmekte, sorumluluk bilincinde olup kendisini işine adanmakta, davranışlarında

sadelik ve doğallığın baskın olduğuna, yaşamında bağımsızlık ve mahremiyet ihtiyacı hissettiğine, doğüstü sayılabilecek mistik deneyimler yaşadığına, sadece kendisi değil tüm insanlığa yönelik empati ve sevgi hissedebildiğine, konfor merkezli yaşama karşı direnç gösterdiğine, karakter yapılanmasının demokratik olduğuna, yaratıcı bir tutuma sahi olduğuna ve yüksek derecede sosyal ilgi barındırdığına rastlamıştır. Bu kişiler toplumda daha az rastlanabilir oldukları gibi, nevrozlardan uzak ve genellikle orta yaşları kapsamaktadırlar (Schultz ve Schultz, 2002). Ailesinden yeterli sevgi görmüş, fizyolojik ve güvenlik ihtiyaçları karşılanmış çocukluğa sahip bireylerin ancak bu seviyeye erişmesi mümkün olarak görülmekteydi.

2.1.2.2 Rogers'ın yaklaşımında kişilik özellikleri

Kişilik teorisinin gelişmesinde fayda sağladığı düşünülen *danışan merkezli terapi* (*person centered therapy*) çalışmalarıyla ünlenen Carl Rogers'a göre; kişilik denilen yapı şu anla ve kişinin onu nasıl algıladığıyla ilgilenmektedir. Günlük yaşamda tecrübe edilen nesnel gerçeklikler kişinin o durumu nasıl algıladığına diğer bir deyişle kişinin *fenomel alanına* dair bilgiler içermektedir. Öte yandan çevresindeki kişilerin onayına ihtiyaç duyan birey, başlarına ait değerlerin kendisine ait olduğuna inanmaya çalışır. Kendi isteklerini arka plana alarak onay beklenen kişilerin geri dönüşlerine göre hareket eder ve kendisini bu konuda ikna etmeye çalışır (Schultz ve Schultz, 2002).

Rogers'ın kişiliğe bakış açısı değerlendirildiğinde tecrübelerin ölçülemez, herhangi bir fiziksel özelliğe indirgenemez öznel bir yapıda olduğunu düşünmüştür. Tecrübeyi deneyimleyen bireyin yorumlarına, gösterilen hareketlere bağlanan anlamlarına bakılmalıdır. *Benlik* de tecrübenin bir yönüdür. Tecrübelerin algılanmasıyla oluşan tutarlı örüntü olarak da tanımlanmaktadır. Benlik değişim gösterse de organize olmuş ve bütünleşmiş yapılar istikrarlı bir şekilde saklanmaktadır. Kişiliğin yapısı olan benlik kavramı, zamanın birikimleriyle bireyi tanımlayan özelliklerin bütünüdür. Bu yapı kendi içerisinde ikiye ayrılmakta benlik ve ideal benlik olarak görülmektedir. Sadece şu anki sahip olunan yapı değil gelecekte olması istenilen potansiyel benlik de kişi tarafından tasarlanmaktadır. Potansiyel benliğe ulaşmak için kişi kendisini gerçekleştirilmeye çalışmaktadır.

Çocukluk dönemlerinde edinildiği düşünölen benlik duygusunun gelişiminde anne ile çocuk arasındaki ilişki önemli bir rol oynamaktadır. Anne çocuğun sevgi ihtiyacını koşulsuz sevgiyle (positive regard) karşılamış ise sağlıklı bir gelişim için ilk adım atılmış olacaktır. Fakat anne eğer sevgisini çocuğun gösterdiği uygun davranışlardan sonra gösterecekse ki bu durum koşullu sevgi olarak da adlandırılabilir, çocuk bu durumu özümser ve başka koşullar geliştirmeye başlayabilir. Belirli koşullar altında annesinden sevgi gördüğünü düşönen çocuk, sadece bu koşulları karşıladığında kendisini değerli hisseder ve anne tarafından hoşnutsuzluk duyduğu düşönelen her türlü davranıştan kaçınılır. Sonuca bakıldığında çocuk benliğinin tüm yönlerini geliştiremez, reddedileceğini düşöndüğü kısımlarını açığa çıkaramaz ve benlik bir bütün oluşturamaz.

Kendini gerçekleştirme seviyesinde en üst seviyeye erişmiş olan kişi; yaşamın tüm yaşantılarına karşı açık, her anını dolu dolu yaşama isteği duyan, kendi iç görülerine göre davranabilme yeteneği barındıran, özgürlük duygusu hisseden, yüksek düzeyde yaratıcılığa sahip, potansiyellerini en üst düzeye taşıma ihtiyacı duyma özelliklerine sahip olmalıdır (Schultz ve Schultz, 2002).

Kişilik fonksiyonlarında benlik tutarlılığı ve uyumlu olmalıdır. Yaşantıları ve benliği arasında bir çatışmanın meydana gelmemesi için tutarlılığın korunmaya çalışılmasını gerektirmektedir. Amaç benliği korumaktır. Benlik tutarlılığının yanı sıra benlik ve yaşantılar arasındaki *uyum* da kişilik için önemlidir. Kişinin kendisini nasıl hissettiği ve diğerlerinin nasıl gördüğü arasındaki uyumu etkileyen bir deneyim yaşanırsa kişi *uyumsuzlukla* karşılaşır. Yaşanılan uyumsuzluk kişide stres yaratabilir ve bu stresle başa çıkabilmek için savunmalar görölebilir. Böyle bir durumla karşılaşan birey, bu durumun bilinçli olmasına izin vermeyerek alt algıya gönderilir ve farkına olmaya karşı çıkılabılır. Bir diğer başa çıkma yöntemi de yaşantının anlamının *çarpıtılması* ve *inkardır*. Kişinin yaşantısı ve benliği arasındaki uyumun sağlanması sağlıklı bir kişiliğe işaret etmektedir. Öte yandan nevrotik bireylerde, tecrübeler ve benlik birbirleriyle uyum içerisinde değillerdir. Eğer yaşanılan tecrübe bireye duygusal süreçler yaşatmış ve istenilmeyen sonuçlara sebep olmuşsa bu tecrübe reddedilmekte, yaşattığı farkındalık görmezden gelinerek alt algıya gönderilmektedir. Bilişsel farkındalık katmanlarında altta kalan tecrübe inkar edilir ya da gerçekliği çarpıtılır. Yaşanılan bu uyumsuzluk *öz tecrübe uyumsuzluğu* olarak adlandırılmaktadır. Benlik kendisini katı bir savunma altına alarak benliği tehdit eden

farkındalıkla savaşılr. Bu mekanizmalar *mantığa bürüme*, *hayale sığınma* ve *yansıtma* davranışlarıdır (Schultz ve Schultz, 2002).

2.1.3. Kişilikte özellik kuramı

Yirminci yüzyılın başlarında ölçümleri esas alan özellik kuramı kişiliğe dair bulguların nesnel ve güvenilir bilgi edinilmesini sağlayan ölçümlerden elde edilebileceğini esas almaktadır. Kişinin diğerlerinden ayırt edilmesini sağlayan organize edilmiş, yaşam boyunca benzer, tutarlı davranmaya yönlendiren his ve düşünce kalıpları olarak tanımlanabilir. Tanımın içerisinde yer alan tutarlılık ifadesi ile düzen ifade edilmektedir. Kişi, kişilik özelliklerinin gerektirdiği şekilde davranır. Fakat her durumda bu davranışlar sergilenemeyebilir. De Raad'ın (2015) yaptığı çalışmada kişilik özelliklerinin sosyal bağlamlarda incelenmesi gerektiğine dair bulgular görülmüştür. Ancak kişi yaşamında olan değişiklikler sebebiyle özelliklerinde değişimler gösterse de içinde tutarlı halde bulunan bir kişilik yapısına sahiptir. Tanımda yer alan diğer önemli nokta ise diğerlerinden ayırt edicilik kavramıdır. Kişinin sahip olduğu özelliklerin bütünü diğer insanların özelliklerinden farklılaşmakta, bireyi farklı kılmaktadır. Bu noktada kişilik özelliklerinin kişilik tiplerinden ayrı kavramlar olduğunun unutulmamasında fayda vardır. Kişilik tipleri kendi içerisinde sınırlara sahip iken özellikler tipten farklı olarak alan kapsamına sahiptir. İki kutuplu olan kişilik özellikleri, bir kutuptan diğer zıt kutba kadar alana sahiptir. Bu iki kutuplu özelliklerin sayıca fazla olması kişiliğin ölçülmesinde zorlanılmasına sebep olmuştur (Cattell, 1965). Özellik kuramcıları bu sebeple bireyi ve diğer insanları *betimleyebilecek* şema ile bir sınıflandırma, *taksonomi* oluşturmaya çalışmışlardır. Yapılan sınıflandırma, belirli kişilik özelliklerine sahip kişiler hakkında farklı konularda *yordama* yapılabilmesine olanak sağlamaktadır (Gosling, Ko, Mannarelli ve Morris, 2002). Özellik kuramcıları kişilik psikolojisini bilim haline getirebilmek için *açıklama* yapması gerektiğini de düşünmüşlerdir. Kişinin davranışlarının açıklanabilmesi için özelliklerinin kullanılabilmesine dair görüş bazı özellik kuramcıları tarafından kabul edilmemiş ve son şart olan açıklamanın yapılıp yapılmayacağına dair fikir ayrılıkları kuram içi farklılaşmalara sebep olmuştur.

Özellik kuramının kişilik psikolojisine yaptığı katkıların gelişmesinde Gordon W. Allport'un etkisi önemlidir. Özelliklerin sinir sisteminde bulunduğu ve özelliklerin sıklık, yoğunluk, durum çeşitliliği ile tanımlanabileceğine dair inançları

bulunmaktadır (Schultz ve Schultz, 2002). Allport özellikleri kişinin çevresine adapte olabilmek için kullandığı kişiselleştirilmiş tutarlı modlar olarak tanımlamaktadır. Bu tanımlama ile özelliklerin geçicilikten, dışsal etkenlerden etkilenmesinden ve davranışsal faaliyetlerden uzak olduğuna vurgu yapılmaktadır. Chaplin, John ve Goldberg (1988) kişiliği üç kategoride incelemişlerdir.

Özellikler	Durumlar	Faaliyetler
Narin	Tutkulu	Alemci
Otoriter	Hoşnut	Atıp Tutan
Güvenilir	Sinirli	Burnunu Sokan
Çekingen	Hayat Dolu	Kötü Niyetli
Açıkgözlü	Uyandırılmış	Eğlenceli

Şekil 2.2: Özellikler, Durumlar ve Faaliyetler için Prototipik Örnekler

Kaynak: Chaplin, John ve Goldberg (1988).

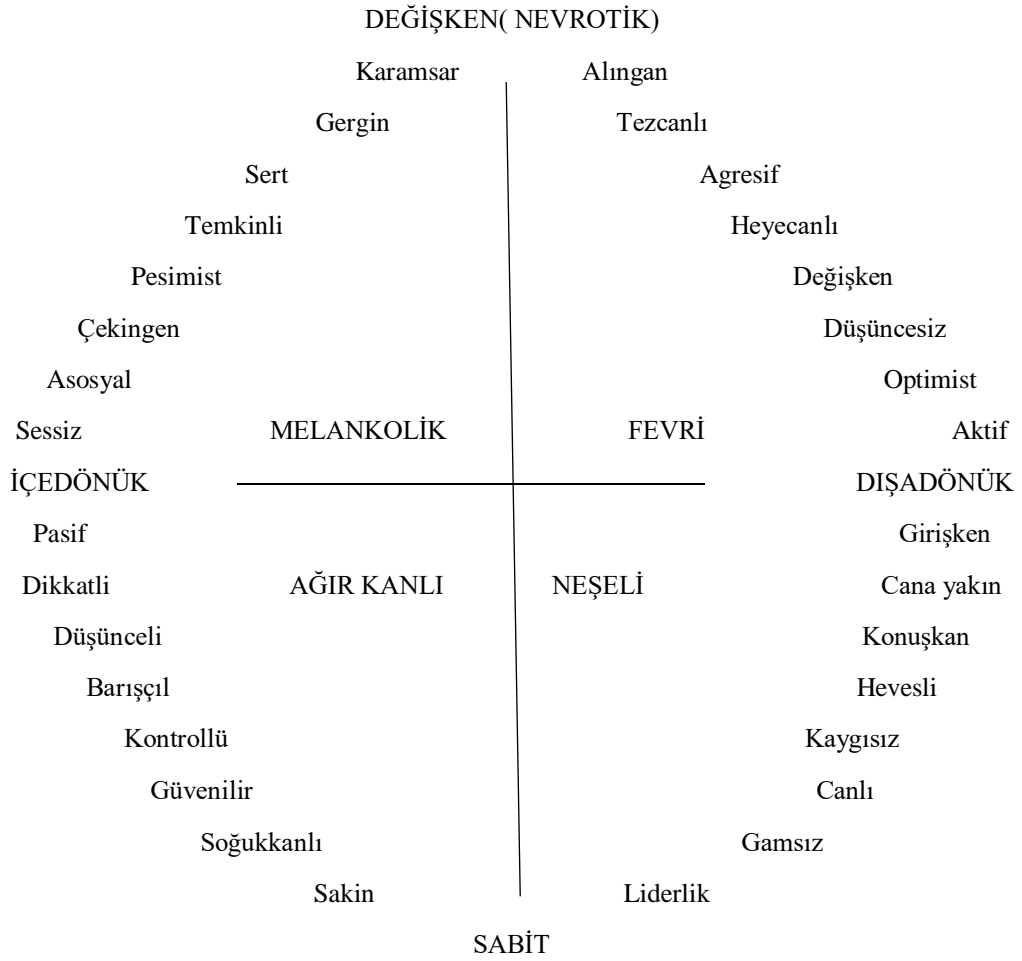
Bir kişi yaşamında narin olarak sayılan özelliklere sahip olurken bir tutkuyu uzun sürdürmekte zorlanabilir. Kategoriler arasındaki farklara bakıldıktan sonra farklı tür özelliklerin varlıkları sorgulanmıştır. Raymond Cattell kişilik psikolojisi üzerine yaptığı araştırma sonucunda özellikler arası iki temel fark bulmuştur. Kişinin rahatlıkla gözlemlenebilen davranış eğilimleri *yüzeysel özellikleri*, yüzeysel özelliklerin altında yatan içsel yapıyı tanımlayan yapılar ise *kaynak özellikler* olarak adlandırılmıştır. Cattell bu özellik yapılarını faktör analizine sokmuş; beceri ve yetenekleri kapsayan *yetenek özellikleri*, duygusal yaşam ve davranışları kapsayan *huy özellikleri* ve bireyin çabalayıcı ve motivasyonel süreçlerini betimleyen *dinamik özellikler* olarak üç kategoriye ayrılmıştır (Şekil 2.3).

Çekingen	Girişken
Az zeki	Çok zeki
Sabit ego gücü	Duygusallık/Nevrotiklik
Alçak gönüllü	Atılğan
Temkinli	Tasasız
Utangaç	Maceraperest
İnatçı	Yumuşak Huylu
Güvenilir	Şüpheli
Eli Çabuk	Hayalci
İçten	Açıkgözlü
Sakin	Endişeli
Tutucu	Deneyimci
Gruba bağımlı	Kendine yeten
Disiplinsiz	Kontrollü
Rahat	Gergin

Şekil 2.3: Cattell'in 16 Kişilik Faktörü

Kaynak: Cattell (1979).

Cattell'in ortaya çıkardığı 16 faktörlük kuramının incelenmesinin zorluğu üzerine Hans J. Eysenck, kişilik özelliklerinin biyolojik yönüne vurgu yapmış, *süper faktörleri*; *içedönüklük-dışadönüklük* ve *nevrotiklik* olarak tespit etmiş, üçüncü bir boyut *psikotizm* eklenmiştir. Eysenck'in kişilik modeli (Şekil 4) oluşmuştur.

Şekil 2.4: Faktör Analizinden Oluşan İki Kişilik Boyutunun İlişkisi

Kaynak: Eysenck (1970).

Kişilikte özellik kuramı aynı zamanda psikopatoloji ve davranış değişiklikleri ile de ilgilenmiştir. Eysenck'in kuramında üzerinde durduğu kişilik özellikleri ve biyolojik ilişkiler hakkındaki düşüncelerinden yola çıkarak sinir sistemi fonksiyonlarını incelemiştir. Kişinin nevrotik semptomlar geliştirmesi, bireyde korku uyandıran uyaranlara karşı duygusal tepkiler vermenin çevresel yaşantılar ve biyolojik sistemin etkileriyle öğrenilmesiyle ilişkilidir. Bu kişiler yüksek nörotisizm skorları alırken düşük dışadönüklük puanları almaktadır (Eysenck, 1982). Aynı zamanda Eysenck (1982), kişilik özellik ve bozukluklarının genetik aktarımına rağmen terapi süreçleriyle değişebileceğine inanıyordu. Öncelikle Cattell'in kişilik özelliklerine dair bulunduğu on altı faktör kişiliğin sınıflandırılmasında kullanılmıştır. Bu faktörlerin fazlalığı kuramcılar tarafından işlevsiz bulunarak daha aza indirgenmeye çalışılmıştır. Eysenck kişilik özelliklerini üç faktöre indirgemiş ve bireysel farklılıkları tanımlamakta kullanmıştır. Ancak ne on altı ne de üç kuramcılar tarafından yeterli işlevsellikte sınıflandırma ölçütleri olarak kabul görmemiştir.

İlerleyen süreçlerde makul derecede yeterli sınıflandırmada beş faktörün yeterli olduğuna dair birçok araştırma sonucu geliştirilmiş, bulunan beş faktörün her biri birçok özelliği içermekte olup; *Açıklık (Openness)*, *Sorumluluk (Conscientiousness)*, *Dışadönüklük (Extraversion)*, *Uyumluluk (Agreeableness)* ve *Nevrotiklik (Neuroticism)* kavramları olarak tanımlanmıştır (Norman, 1963; McCare ve Costa, 2006). İlk kavram olan açıklık, kişinin deneyimlere olan zihinsel merakının derinliğini içermektedir. Bu ölçekten yüksek puan alan kişiler meraklı, yaratıcı olarak tanımlanabilir. İlgi alanlarının geniş olduğu, yaratıcı ve orijinal fikirler ürettikleri söylenebilir. Düşük puan alanlarda ise tam zıttı özellikler görülmektedir. Sorumluluk faktörü, kişinin işlerinin gerektirdiği görevlere ve hedeflere yönelik davranışlarını, sosyal ilişkili dürtü kontrolünü kapsamaktadır. Yüksek puan alanlar çalışkan, sorumlu, hırslı, düzenli ve güvenilir özellikler gösterirken, düşük puan alanlar hedefsiz, dikkatsiz, tembel olarak tanımlanabilirler. Dışadönüklük ölçeği kişilerarası ilişkilerin düzeyi ve yoğunluğunu, aktivite düzeyini ve uyaran ihtiyacına bağlı zevk alma kapasitesini belirlemektedir. Yüksek olan kişiler aktif, konuşkan, sosyal özellikler göstermektedir. Düşük puan alanlar ise sıkılgan, soğuk, çekingen, ürkek ve sessiz tanımları alabilirler. Uyumluluk ölçeğine bakıldığında; kişinin sahip olduğu duygu, düşünce ve eylemlerinin kişilerarası ilişkilerindeki uyumluluğunun niteliği, şefkat ile düşmanlık tutumları görülebilir. Yüksek puan alan iyi huylu, yardımsever, affedici özellikler gösterebilirken düşük puan alanlar kaba, şüpheli, işbirliğinden uzak duran, acımasız ve çıkarıcı özellikler sergileyebilirler. Son faktör olan Nevrotiklik, uyumluluğa karşı duygusal iktidarsızlığı içermektedir. Kişinin sahip olduğu psikolojik sıkıntılar, gerçekdışı düşünceler, aşırı dürtü içeren başa çıkma tepkileri bu faktörde ölçülmektedir. Yüksek puan alan kişiler endişeli, kaygılı, gergin, duygusal, güvensiz, yetersiz ve hipokondriyak özellikler göstermektedirler. Düşük puan alanların ise sakin, strese uzak, rahat, cesur, güvenli, kendinden emin ve memnun oldukları görülebilir (Costa ve McCrae, 1992). Goldberg (1992), bireylerin bu beş faktöre göre değerlendirmede kullanılabilecek iki uçlu özellikler envanterini geliştirmiştir. Aynı zamanda Costa ve McCrae (1992) bu faktörleri ölçmek için NEO-PI-R'yi geliştirmişlerdir.

2.1.4 Sosyal bilişsel perspektifte kişilik özellikleri

Bandura'nın (1986) gündelik yaşamıyla mücadele ederken kişinin kendisine karşı hissettiği yeterliliği ve beceri duygusunu barındıran, kişinin kendisine duyduğu saygı

ve değeri kapsayan *kendine yeterlilik* (*self efficacy*) kavramını oluşturmuştur. Olaylarla başa çıkabilmek ve glklerin üstesinden gelebilmek kendine yetme duygusunun yüksek olmasıyla yakından ilişkili olduğu bulunmuştur. Diğer bir yönden, kendine yetme duygusu düşük olan kişilerde karşılaşılan olaylarla başa çıkma konusunda umutsuzluk, rahatsız olunan konuları değiştirmede isteksizlik ve değiştirmek için hiçbir imkanın olmadığı düşüncesine inanmaktadırlar. Yapılan alışmalar göstermiştir ki, kendine yetme inancı kişinin çeşitli yönlerden yaşamındaki işleyişi etkilemektedir. Erkeklerin genelinin kendine güvenme duygularının kadınlardan daha fazla olduğu bulunmuştur. Her iki cinste de bu duygu orta yaşlarda zirveye ulaşmaktadır. Aynı zamanda bu duyguyu yüksek hisseden insanların daha iyi ve zinde hissettikleri, işlerinden daha fazla doyum aldıkları ve daha iyi performans gösterdikleri bulunmuştur (Salas ve Cannon-Bowers, 2001). Öte yandan, bu duygunun sadece bireysel sonuçlar vermediği gruplarda da algılanan ortak bir yeterlilik duygusunun da grup üyelerinin süreçlerini daha olumlu etkilemektedir (Bandura, 1986).

Sosyal bilişsel yaklaşımın temelinde toplum tarafından normal dışı olarak kabul edilen davranışların değiştirilmesine yönelik bir düşünce yer almaktadır. Kişinin öğrendiği davranışları normal ya da normal dışı olarak kabul edilsin, başkalarını gözlemleyerek ya da model alarak aynı Şekilde değişebilir. Açıklamaya bakıldığı zaman model alma tekniğinin öğrenmede olduğu dibi davranış değiştirmede de kullanıldığı görülmektedir. Korku ve anksiyeteye sebep olan durumlarla başkalarının bu durum ile karşılaştığı zamanki davranışlarını gözlemlemek kişinin bu durumlarla başa ıkabilmesinde motivasyon oluşturmaktadır. Sonuç olarak modellerin gözlemlemesi kişide yeterli benlik duygusunun artışını sağlayabilir.

Sosyal ğrenme teorisi pekiştirmenin kendi davranışlarına ya da dışsal glere bağlı olduğuna dair iki insan tipi olduğu bulmuştur. Pekiştirmenin kendi davranışlarına bağlı olduğunu dşnen insanların iç kontrol odağına (internal locus of control), dışsal glere bağlı olduğunu dşnen insanlar ise dış kontrol odağına (external locus of control) sahip olarak kabul edilmektedirler. Dış kontrol odağı daha baskın olan kişilerde elde edilecek pekiştireç üzerinde kendilerinin değil dış glerin etkili olduklarına inandıklarından bu süreci değiştirebileceklerine inanmaz, bu sebeple de durumları için çaba sarf etmek istemezler. Öte yandan, iç kontrol odaklı kişilerin yaşamları üzerinde sorumluluklarının fazla olduğuna dair inançları ona uygun

davranışlar sergilemelerini sağlar. Bu sebeple de iç odaklı kişilerin daha sağlıklı oldukları, depresyon ve anksiyete durumlarının daha düşük olduğu, sosyal yeteneklerinin daha çok geliştiği görülmüştür (Rotter, 1947).

Kişinin sadece kişilik özellikleri ile değil aynı zamanda tecrübelerin nasıl işlendiği konusunda da diğerlerinden farklılaştığını öne sürülmüştür (Mischel, 1973). Tecrübeleri ve olayları işleme sistemi beş değişkeni kapsamaktadır: *kodlamalar, beklentiler ve inançlar, duygulanımlar, hedef ve değerler ile öz düzenleme yeterliliği ve planlardır*. Mischel'in (1973) kişiliğe yaklaşımı, hem durumun hem de kişinin durumu algılama şeklinin önemini vurgulamakta; davranışların duruma göre belirlenmesi yerine, insanların bilişsel süreçleri kullanarak durumu yorumladıklarını ve daha sonra bu yoruma uygun davrandıklarını esas almaktadır. Mischel'in kişilik psikolojisine en önemli katkılarından biri de kendini düzenleme konusundaki çalışmalarıdır. Bu çalışma kapsamında da değinilen *öz düzenleme*, hedef belirleme ve ona yönelik çalışma yeteneğini ifade eder; genellikle irade olarak tanımlanır ve genellikle tatmini geciktirme yeteneği ile ilgilidir (Gailliot, Mead ve Baumeister, 2008)

Patolojini gelişmesinde de ebeveynlerin anormal davranışlarını öğrenme de etkili olmaktadır (Bandura, 1986). İnsanların sahip oldukları fobilerin gözlem ve temsili şartlanmanın ürünü olduğu düşünülmüştür. Kişilerin şahit oldukları olumsuz duygu yükü fazla olayları o durumla ilişkili olay ve acıların takip edeceğine dair işlevsel olmayan beklentileri bulunabilir. Bu beklentilere yönelik davranışlar beklenen sonuçların yaşanmasına sebep olabilir. Sonuçta kişide oluşan işlevsel olmayan benlik değerlendirmesi yaşamını etkiler. Kişi, durumlarla başa çıkamayacağını ve yetersiz olduğunu hisseder. Düşük öz yeterlik algısı da kaygıyı uyarmaktadır. Olayın kendisi değil kişide yaşanan başa çıkamayacağına dair inançlar buna sebebiyet vermektedir. Sahip olunan işlevsiz inançlar çözümsüzlüğe ve yetersizliğe sürüklemekte, bunun sonucunda da korkmaktan korkma tepkisi de paniğe yol açmaktadır. Olaya karşı algılanan yetersizlik kaygıya sebebiyet verirken, ödüllendirici sonuçlara karşı yaşanan yetersizlik ise depresyona yol açmaktadır. İsteddiği sonuçları elde edemediğini düşünen depresyona eğilimli bireylerde asıl sorun kendilerine yüksek standart ve hedef koymaları olabilir. Sahip olunan öz yetersizlik inancı düşük performansa sebep olabilirken koyulan hedefe ulaşamama da suçluluk yaratabilir (Kavanagh, 1992). Sonuç olarak öz yeterliliğin düşük olması depresyon ya da

sorunlu davranışlar sergilenmesine, sergilenen davranışlar da yetersizlik hissiyle gelen depresyona sebep olabilmektedir.

2.1.5 Kişilik değerlendirmesi

Kişiliğe dair yapılan araştırmalar ve ortaya koyulan kuramların anlaşılması üzerine araştırmacılar elde ettikleri verileri tanılama ve sınıflama basamağına geçmişlerdir. Kişiliği anlamaya yönelik bu aşamada birtakım değerlendirme araçları geliştirilmiştir. Kişilik ve kişiliğe dair görülen psikopatolojiler, kişinin kendisini değerlendirdiği öz değerlendirmeler (self-report) projektif testler ve yarı yapılandırılmış ya da yapılandırılmış nesnel testlerle ölçülebilmektedir (Taymur ve Türkçapar, 2012).

Klinik alanda ve araştırmalarda en çok kullanılan yansıtımlı ölçüm araçları arasında Rorschach, Tematik Algı Testi (Thematic Apperception Test- TAT) ve Cümle Tamamlama Testi sayılmaktadır. Kişinin kişiliğinde önemli rol oynayan dürtüler, çatışmalar, saplantılar, bastırılan duygu ve düşüncelerin dışarıya yansıtılmasında kartlara ve sorulara verilen tepkiler açısından önemli bir değerlendirme yöntemidir (Murray, 1943). Rorschach testinde birey mürekkep lekelerini içeren kartlara bakarak gördüklerini tanımlamaktadır. Siyah ve çeşitli kromotik renk içeren toplam on mürekkep lekesi resimden oluşmaktadır. Belirsiz olarak görülen fakat her biri kendi içerisinde farklı anlamlar barındıran ve bilinçdışını farklı şekillerde harekete geçiren bu kartların anlatımlarında kişilik yapısı yansıtılmaktadır. Mürekkep lekelerinden algıya dair çıkarımlar yapılmak istenirken, farklı patoloji gruplarındaki kişilerin tepkilerinde ayrışma gözlemlenmiş ve kişilik özelliklerini anlamak, tanılamak için de kullanılabilen düşünölmüştür (Anastasi, 1970). Testör, test edilen kişinin yanıtlarını kaydeder ve daha sonra içeriklere anlamlar yükleyerek yorumlar. Verilen tepkiler; anlatımda kastedilen yer, biçime dair anlatımlar ya da anlatımlarda kullanılan kapsam olarak puanlanmaktadır. Elde edilen puanlar ve puanların test içindeki ilişkileri, söylemlerin aktarımları, söyleniş nitelikleri de değerlendirmeye alınmaktadır. Türkiye'ye bu testi uygulama anlamında getiren Doç.Dr. Anastasiadis 'Rorschach insan ruhunun röntgen filmidir.' sözleriyle bu testin kişiliğın anlaşılması için çok önemli bir yöntem olduğunu vurgulamıştır (İkiz, 2001)

TAT' de ise kişiye siyah ve beyaz olarak sunulan insan figürlerini içeren kartlar gösterilerek bir olay örgüsü oluşturması istenmektedir. Oluşturulan öykünün kişilik

yapısının yansıtılmasıyla ve kişisel deneyimlerin aktarılmasıyla yorumlanır. Psikanalitik kurama dayalı testler olarak bilinmektedirler (Farmer, McGuffin ve Williams, 2002). 10 farklı resmin kişiye gösterilmesi, gösterilen kart için bir hikaye anlatması ve tepkilerin kayıt edilmesini içeren bir testtir. Testte yer alan bazı kartlar tüm cinsiyetler için ortak, bazıları sadece kadınlara ya da erkeklere özel, bazıları ise çocuk ya da yetişkin olmak üzere ayrılmaktadır. Her kartın arkasında hitap edeceği kişinin özelliğine göre kısaltmalar ve kartın numarası bulunmaktadır. Murray (1938) kişiliğin üç temel değişkenden meydana geldiğini bunların da motivasyon, iç etkenler ve genel özellikler olduğunu belirlemiştir. Motivasyon başlığı dokuz alt başlık içermekte ve her alt başlık kendi içinde kategorilenmektedir. Üstünlük ya da aşağılanma ihtiyacı, cinsel ihtiyaçlar, kendini gösterme ihtiyacı, kabul edilme ya da reddetme ihtiyacı, kendini savunma ya da tepki gösterme ihtiyacı gibi çeşitli motivasyonlar içerebilmektedir. İç etkenlere bakıldığında zaman; benlik ideali, narsizm, bütünleşmiş benlik ve çatışmalı benlik sayılabilir. Son kategori olan genel özelliklerde ise kaygı, yatarıcılık, birleşiklik ya da ayrıklık, heyecanlılık, çabanın sürekliliği, dışa ya da içe yatırım, içe dönüklük ya da dışa dönüklük, eylemden önce düşünme, çabanın yoğunluğu, yasıtma ya da nesnellik, köktencilik ya da muhafazakarlık ve son olarak tekdüzelik ya da değişiklik görülmektedir. Tüm durumlar elde edilen tepkilerin yorumlanma süreçlerinde incelenmektedir. Kahramana dair kişisel özelliklerin dışında çevresel güçler, hikayenin gelişim ve sonuç bölümleri, konuların analizi, ilgiler ve duygular da yorumlamaya katılmaktadır. Kartlar öncelikli olarak ayrı ayrı analiz edilirken daha sonra sınıflama fişinin doldurulması ve verilerin sentezlenmesiyle analiz süreci tamamlanır (Anzieu ve Chabert, 2011).

Geçerlilik ve güvenilirlikleri uzmanlarca değerlendirilmiş, yeterli örneklem üzerinde denenmiş klinik ve araştırmalarda sıklıkla kullanılan kişilik değerlendirme araçları vardır. Yapılandırılmış Klinik Görüşme Envanteri (SCID-II), NEO Kişilik Envanteri (NEO-PI-R), Eysenck Kişilik Anketi (EPQ), Beş Faktör Envanteri ve Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri (MMPI) nesnel değerlendirme araçları arasında sıkça kullanılanlar olarak sayılabilir (Taymur ve Türkçapar, 2012).

Kliniklerde ve araştırmalarda veri toplamak amacıyla kullanılan MMPI hem yurtiçi hem de yurtdışında kullanılan en bilindik testlerden biridir. Kişinin kişisel ve toplumsal uyumunu değerlendirirken objektif veriler sunmaktadır (Ceyhun ve Oral,

2003). Yapısal değerlendirmeye yönelik kullanılan MMPI soruların doğru ya da yanlış biçiminde cevaplandırıldığı bir testtir. Normal ve anormal kişilik yapısını anlamaya yönelik bir test içeriğine sahip olduğu bilinen bu test; üç geçerlilik ölçeği ve on klinik ölçek içermektedir. McKinley ve Hathaway (1943) tarafından geliştirilmiş, Savaşır (1981) tarafından Türkçeye çevrilmiş, Erol (1982) tarafından geçerliliği test edilmiştir.

Geçerlilik alt ölçekleri kişinin test alma tutumuna bağlı olarak testin geçerlilik ve güvenilirliğini ölçerken aynı zamanda kişiliği hakkında çıkarımlar yapılmasını da sağlamaktadır. Kişinin hoşuna gitmediği, toplum tarafından uygun olmadığını düşündüğü maddeleri kendini yansıtmayan bir şekilde yansıtmasına sebep olabilir. Sorunların arttırılması ya da azaltılması ile yanıtlar bozulmaya çalışılabilir. Kişilik eğilimleri ve davranışlar hakkında çıkarım sağlanabilir.

Bir şey diyemem alt testi (?) psikometrik olarak sayılmasa da bireyin teste karşı direnç ve şüphesinin cevapların boş bırakılmasıyla hesaplanmaktadır. Bireyin boş bırakma motivasyonuna sebep olan dinamikler çeşitlidir. Anlama ve yorumlama güçlüğü çeken bireyler fazla boş cevap bırakabileceği gibi, karar verme güçlüğü yaşayan kişilerde de boş bırakma eğilimi görülmektedir. Kişinin savunucu, alıngan, şüpheli özelliklerden birine ya da hepsine sahip olduğu söylenebilir.

Yalan alt testi (L) genel olarak insanlar tarafından yaptığı düşünölen fakat toplum kurallarının hoş karşılamadığı aktiviteleri içeren sorulardan hesaplanmaktadır. Dürüstlük ve samimiyeti esas alan bir ölçektir. Kişi kendindeki saldırganlık, uygun olmayan düşünceler ve benliğindeki yetersizlikleri reddedebilir. Kendisini olduğundan daha dürüst göstererek iyi bir görünüm elde etmek isteyebilir. L skalasında yüksek puan elde eden kişilerin iç görülerinin az olduğu ve çevresini nasıl etkilediğinin farkında olmadığı görülebilir. Öte yandan düşük puan alan kişiler için anlayışlı, uyumlu, kusurlarını kabul edebilen, dürüst, güvenilir, doğal ve rahat tanımlamaları yapılabilir. İnkâr savunma mekanizması ile yakından ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda klinik skaladaki Hipokondriazis ve Histeri alt testlerinin puanları ile de paralellik gösterdiğine dair kanıtlar elde edilmiştir. Hipomanik bireylerde de kusuru olduğunu kabullenmeme, kendini üstü görme eğilimi sebebiyle yalan skalasında yüksek puanlar elde ettikleri de görölmüştür (Graham, 1987).

Sıklık ya da Nadirlik alt testi (F) bireyin cevap verme biçiminin standardizasyon yapılan kontrol örneklemeden farklılaşmasını ölçmektedir. Garip duygulanım, düşüncede farklılaşma, yabancılaşma gibi çeşitli alanları kapsamaktadır. Sahte bir iyilik ya da kötülük halinin tespit edilmesi için de kullanılan bir alt ölçektir (Gynther, 1961). Kişinin id ile superegosu arasındaki dengeyi kurduğu bilinen ego gücünün işlevselliğinin değerlendirilmesi için kullanılmaktadır (Gynther, Altman ve Warbin, 1973). Bu skalada yüksek puan elde eden bireyler için içe çekilmiş, dirençli, sorunlarını abartmaya eğilimli, psikopatolojiye eğilimli yapısı olan kişiler olarak tanımlanabilirler (Gynther ve Shimkunas, 1965). Düşük puan alanlar ise ilgi alanları daralmış, duygusal gerginliğini gizlemeye çalışan, savunucu kişiler olarak tanımlanabilirler (Graham, 1987).

Düzeltilme alt testi (K) kişinin test almadaki savunucu tutumunu ölçmektedir. Kişinin kendisini olduğundan daha iyi ya da kötü gösterme eğilimleri de bu alt ölçekte açığa çıkmaktadır. Tutarlılık, kontrol, diğerlerinden beklenti ve duyguları, aile ilişkileri konularını kapsamaktadır (Hathaway ve Meehl, 1951). K skalasında elde edilen yüksek puanlar kişinin yeterli, kontrollü ve etkili bir görünüm vermeye çalıştığını, diğer insanlarla duygusal ilişki kurmaktan kaçınan, kabul gören davranış ve düşünceleri benimsemeye çalışan, iç görüşü az olarak tanımlanabilir. Düşük puan alanlarda ise yaşamındaki sorunlarla başa çıkmakta zorlanan, çekingen, sosyal becerilerde yetersiz, kuşkucu, zayıf kendilik değeri özellikleri görmek mümkündür (Graham, 1987).

Hipokondriazis alt testi (Hs) kişinin bedensel işlevleri ve bunlara karşı duyduğu ilgi ile karakterize bir alt testtir. Bedene yönelik aşırı zihinsel uğraş ve hastalık korkusunu temel almaktadır. Bu skalada yüksek puan alan kişilerde belirsiz ve sürekli yakınmalar, sızlanmalar görülmektedir. Ben merkezci, kötümser, hoşnutsuz, eleştirici kişilik özellikleri gösterebilirler. Düşük puan alanlar ise iyimser, duyarlı, anlayışlı, etkin olarak tanımlanabilirler. Somatik uğraşları olmadığı görülebilir (Graham, 1987). Depresyon alt testi (D) kendini değersiz hissetme, umutsuzluk, karamsarlık ve inkar edilen temel güdülerle ilgilidir. Bu özelliklere fiziksel yakınmalar da eşlik edebilir. Moral bozukluğu, geleceğe dair karamsarlık ve yaşama yönelik hoşnutsuzlukla karakterizedir. Bu alt ölçekte mutsuzluk, değersizlik, psikomotor yavaşlama, sosyal çevreden geri çekilme ve ilgisizlik seviyeleriyle ilgilenilmektedir. Kişinin yaşamına dair düşüncelerinin açıklanması için önemli bir

ölçek olarak kabul edilmektedir. Yüksek puan alanlarda depresif semptomlar yoğun bir şekilde görülürken, düşük puan alanlar rahat, doğal, sakin, olumsuz yaşantılardan uzak, kendine ve çevresindekilere güvenen, dengeli, iyimser, aktif ve enerjik özellikler gösterebilirler. Sosyal ortamlarda rahat oldukları da görülebilir (Graham, 1987).

Histeri alt testi (Hy) somatik belirtiler ile sosyal kolaylaştırma maddelerinin harmanlanmasından elde edilmiştir (Dahlstrom ve ark., 1972). Somatik yakınmalara eşlik eden gerginlik, stres toleransında düşüklük, sorumluluklardan uzaklaşma isteği ile ilgili maddeler bulunmaktadır. Bu skalada yüksek puan elde edenler strese fazla tepki gösteren, sorumluluklarından kaçan, stres sonlandığında semptomları da yok olan, ben merkezci, başkalarından sürekli ilgi ve sevgi bekleyen kişiler olarak tanımlanabilirler. Öte yandan düşük puan alanlar ise uysal, macera sevmeyen, soğuk, künt duygulanımlı, kuşkucu, başkalarına zor güvenen, mantıklı ve tutarlı olarak tanımlanabilirler (Graham, 1987).

Psikopatik Sapma alt testi (Pd) genel olarak sosyal uyumsuzluğu ölçmektedir. Engellenme, toplum kurallarına uyum, otoriteye karşı davranışlar, suçluluk, iç çatışmalarla karakterize bir alt ölçektir (McKinley ve Hathaway, 1943). Yüksek puan alan kişilerde düşük empati, dürtüsellik, heyecan arama ve düşük kaygı düzeyine dair bulgulara rastlanmaktadır (Paulhus ve Williams, 2002). Pd skalasında yüksek puan alanlar toplum ve aile içi kuralları anlamakta zorluk çekmektedirler. Sorunları için başkalarını suçlama, impusif olma, eylemlerin sonuçlarını düşünmeden harekete geçme, sabırsızlık, yetersiz yargılama, duyarsızlık, ben merkezci yapı, yüzeysellik ön plandadır. Düşük puan alanlar ise itaatkar, pasif, samimi, güvenilir, kuralcı, başkalarının düşüncelerine karşı duyarlı özellikler göstermektedirler (Graham, 1987). Kadınlik- Erkeklik alt testi (Mf) kişinin taşıdığı cinsiyet rollerini ölçmektedir. Kişinin karşı cinse yönelik ilgilerini açıklamaktadır. Kişinin ilgileri, hoşlandığı faaliyetler, uğraşlar, mesleki seçimleri ile ölçülmekle birlikte korku, endişe ve bireysel duyarlılıkları da içinde barındırmaktadır. Kadınlar ve erkeklerde farklı şekilde puanlaması ve yorumlanması yapılan bir alt ölçektir. Mf skalasında yüksek puan alan erkekler estetik, yetenekli, sabırlı, düzenli, sağ duyulu, meraklı, yaratıcı, sosyal, uysal, hoşgörülü, kontrollü, başkalarının düşünce ve duygularına karşı duyarlı özellikler göstermektedirler. Bu özelliklerle erkek rolüne karşı güvensiz oldukları ve cinsel kimliğine ilişkin çatışma yaşadığı söylenebilir. Öte yandan düşük puan alan

erkeklerde kendini aşırı bir şekilde erkeksi gösterme çabasında olduğu söylenebilir. Fiziksel güce önem verme, saldırgan, kaba, sert, katı, hareketi düşünceye tercih eden, çevresini nasıl etkilediğinden habersiz, iç görüşü az özellikler gösteren bireyler olabilirler. Kendi cinsel kimliklerine ilişkin şüpheleri olabilir. Mf skalasında yüksek puan alan kadınların geleneksel kadın rolünü reddetme eğilimi gösterdikleri söylenebilir. Meslek seçimlerinde, ilgi alanlarında ve hoşlandıkları aktivitelerde erkeksi ilgiler görülebilir. Aktif, atılgan, yarışmacı, yönlendirici, sert, kendine güvenen, mantıklı, duygusuz kişiler olarak tanımlanabilirler. Mf skalasında düşük puan alan kadınlar ise geleneksel, pasif, uysal, itaatkar, duygusal, alçakgönüllü, kararsız, yakınan özellikler sergileyebilirler (Graham, 1987).

Paranoya alt testi (Pa) kişideki aşırı duyarlılık seviyesi, incinme, kuşku ve şüphe, tutum ve düşüncelerdeki katılık gibi özellikleri ölçmektedir. Davranışların niyetine dair değerlendirme yapılmasıyla karakterize olan bir alt testtir. Yüksek puan alanlar yargılamada yetersiz, referans fikirleri olan, kendisiyle alay edildiğini düşünen, öfkeli, sorunlarını başkalarına yansıtan kişiler olarak tanımlanabilirler. Başkalarının düşünce ve davranışlarına karşı fazla duyarlı oldukları, şüpheli, savunucu ve tartışmacı özellikler gösterdikleri söylenebilir. Düşük puan alanlar ise dengeli, düzenli, mantıklı, sosyal açıdan ilgili, güvenilir kişiler olarak tanımlanabilirler (Graham, 1987).

Psikasten alt testi (Pt) bunaltı, kaygı, korku, kişinin kendine olan güveni, kuşku, aşırı duyarlılık ile ilgili maddeleri barındırmaktadır. Kişide kendini yapmaktan alıkoyamadığı davranışlar da bu alt test ile ölçülmektedir. Dikkati yoğunlaştırmada zorlanma ve suçluluk duygusuyla da karakterizedir. Stres durumuna bağlı anksiyete ve durumluk kaygı da belirlenebilir. Yüksek puan alanlar telaşlı, huzursuz, kaygılı, endişeli, gergin, içe dönük, derin düşünceli, güvensiz, katı, mükemmeliyetçi, düşüncelerinde obsesif, kompulsif davranışlar gösterebilen kişiler olarak tanımlanabilirler. Sorunların önemini çarpıtma, sevilme ve kabul görme konusunda endişe duyma görülebilir. Düşük puan alanlar ise yetenekli, uyumlu, rahat, kendine güvenen, sıcakkanlı, anksiyeteden uzak, sorumluluk sahibi, gerçekçi, başarı ve statüye önem veren kişilerdir (Graham, 1987).

Şizofreni alt testi (Sc) kişinin düşünce biçimindeki farklılaşma, algıda değişim, sosyal yabancılaşma, kişilerarası ilişkilerden kopma, tepkileri kontrol etmede güçlük, ilgi kaybı, kendilik değeri ve kimlikle ilgili kuşkuları içeren maddelerden

oluşmaktadır. Bu skalada alınan puanlar şizofreni teşhisi için yetersiz olsa da şizoid bir yaşam tarzı hakkında bilgi edinmesini kolaylaştırmaktadır. Yüksek puan alanlarda kendine ve çevreye karşı yabancılaşma, içe çekilme, düşünce ve algıda gerçeklikten uzaklaşma, konfüzyon, dezoryantasyon, yargılamada bozukluk görülmektedir. Yalnız, ketum, ulaşılmaz, utangaç, soğuk, kuşkucu, inatçı ve uzak özellikler gösterebilirler. Düşük skorlar alanlar ise neşeli, hassas, güvenilebilir, uysal, pratik, kontrollü özellikler gösterebilirler (Graham, 1987).

Hipomani alt testi (Ma) kişinin duygulanımındaki dalgalanma, fikirlerde uçuşma, ajidite ve depresyon derecesini ölçmede kullanılır. Hareket ve düşüncelerde hızlanma, duygulardaki dalgalanma ve kendilik değerlerinde abartılı bir artışı kapsamaktadır. Ben merkezci yapıya dair bilgi edinilmesini de sağlamaktadır. Ma skalasından yüksek puan alanlar kendi önemini abartan, aşırı aktiviteye önem veren, enerjik, konuşkan, eylemi düşünceye tercih eden, engellenmeyi tolere edemeyen, dürtülerini bastırmakta zorlanan, girişken, dürtülerini bastırmakta zorlanan kişiler olarak tanımlanabilirler. Öte yandan düşük puan alanlar kayıtsız, ilgisiz, sorumluluk sahibi, güvenilir, dürüst, sabırlı, bir miktar içe çekilmiş, ketum, aşırı kontrollü özellikler gösterebilirler (Graham, 1987). Sosyal içedönüklük alt testi (Si) kişinin sosyal içedönüklük ve dışadönüklük derecesini tespit edebilmek için kullanılmaktadır. Sosyal paylaşım ve kişilerarası iletişimdeki rahatlık derecelerini içermektedir. Sosyal ortamlarda yaşanan rahatlık ya da gerginlik, huzursuzluk ya da böyle ortamlara duyulan ihtiyaçların belirlenmesi bu maddelerle sağlanmaktadır. Yüksek puan alanlar, sosyal olarak içe dönük, güvensiz, huzursuz, çekingen, soğuk, uzak, aşırı kontrollü, temkinli, katı ve tutucu özellikler gösterebilirler. Si skalasından düşük puan alanlar ise sosyal, dışadönük, konuşkan, sempatik, aktif, enerjik, güç ve statüye önem veren, dürtülerini denetlemekte zorlanan, düşünmeden harekete geçebilen, ilişkilerinde yüzeysel olabilen kişiler olarak tanımlanabilirler (Graham, 1987).

MMPI, diğer tüm kişilik testlerinin bir araya getirilmiş olmasına, orijinal amacına ve yaşına rağmen, kişilik değerlendirmelerinde yararlı bulunmuştur (Dahlstrom ve Welsh, 1972). Klinik kanıtlarla birlikte yapılan son araştırmalar, karı koca ilişkilerinin değerlendirilmesinde de belirli bir geçerliliğe sahip olduğunu göstermektedir.

2.2 Evlilik

Evlilik kurumu çok eski tarihlerde temelleri atılan, toplumdan topluma ve nesilden nesile devam eden bir oluşum olarak günümüzde de varlığını sürdürmeye devam etmektedir (Özguven, 2000). Başlangıç ve sürdürme biçimleri açısından farklılık gösterse de hemen hemen her toplumda yer edinmiş, duygusal yönü ağırlıkta olan birçok ihtiyacın karşılandığı bir sosyal gelenek, iki kişinin birlikteliği olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.2.1 Evliliğin tanımlanması

Kişinin bebeklik dönemlerinden itibaren birlikte yaşamayı öğrendiği, kendisini güvende hissettiği ve paylaşım duygusunu tattığı ilk ve temel sosyal yapı ailedir (Set, 2019). Aile işlevleri sağlıklı bir biçimde işleyen bir aileden çıkan birey, biyolojik, sosyal ve psikolojik gereksinim ve güdülerini karşılayabilmek amacıyla başka bir kişiyle yaşamını birleştirmekte, evlenmektedir (Haylı, Durmuş ve Kış, 2017). Evliliğe dair birçok tanım literatüre eklenmiş, farklı bakış açılarıyla açıklanmaya çalışılmıştır.

Evlilik; her açıdan farklı iki bireyin birlikte bir yaşam sürdürebilmek, hayatı paylaşabilmek, ortak hedefleri gerçekleştirmek için aynı yaşam alanını aynı zamanda paylaşmasını da kapsayan özel bir ilişki biçimi olarak tanımlanabilir (Özguven, 2000; Fidanoğlu, 2006). Sperling ve Berman'a (1994) göre de evlilik, bireyin psikolojik olarak daha sağlıklı bir düzeyde yaşamını devam ettirebilmesi ve toplum hayatına karışarak uzakta kalma tehdidinden kurtulmasını sağlamaktadır. Belirli benzerlikler taşısa da büyük ölçüde birbirinden farklı iki kişinin ortak bir oluşum için yeni değer ve davranışlar belirlediği bir sistem olarak da görülmektedir (Ateş, Erdoğan ve Gül, 2004).

Evliliğin tanımlanmasına hukuksal bir yaklaşım sunan Budak (2005) ise, temellerini hukuki süreçlerden alan, hukuken iki kişi arasında olduğu kabul edilen, taraflara bazı hak ve sorumluluklar kazandıran bir ilişki olarak açıklamıştır. Bir başka evlilik tanımında ise medeni hukuk sözleşmesi olarak ele alınmıştır (Yenisey, 2009). Sistematik ve kavramsal yaklaşımların yanında evliliğe metoforik yaklaşımların varlığı da görülmektedir. Evlilik birlikteliğini Connell, Mitten ve Bumberry (1999), cennet ve cehennemden birlikteliği olarak tanımlamışlardır.

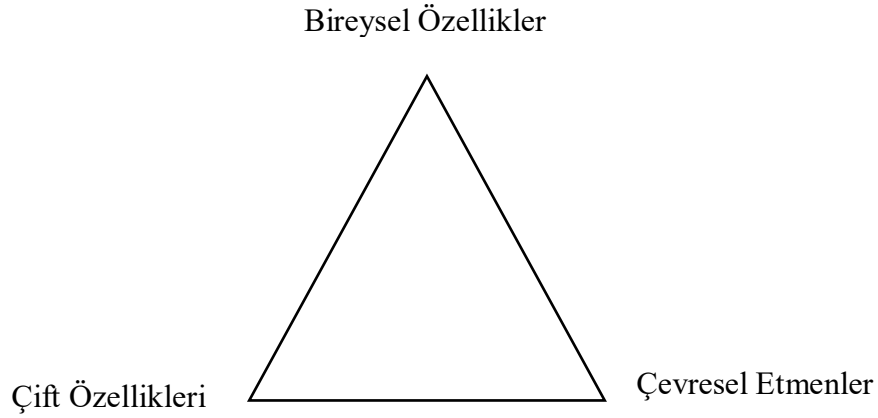
Evlilik hakkında yapılan tanımlamalara bakıldığında farklı boyutlar altında ele alındığı görülmüştür. Evliliğin ilk boyutu olarak kültür belirlenmiştir. Kültürün devamlılığının sağlanabilmesi için evliliğin yapıldığı düşünülmüştür. Kişiler arası boyutlu olması bir diğer alanı açmıştır. Son boyut olarak ise eşlerin tutum ve etkileşimleri olarak belirlenmiştir (Wamboldt ve Reiss, 1989). Evlilik boyutları birden fazla faktörün etkileşimlerinin birleşimini içermektedir.

2.2.2 Evliliği etkileyen faktörler

İki farklı kişinin ortak bir hayat kurabilmek adına kurdukları evlilik birliğinde sayısız faktör etkili olmaktadır. Bu faktörler üzerine fikir birliğine varılamamış olsa da birçok görüş ortaya çıkmıştır. Çakır (2008) evliliği etkileyen faktörler olarak fikir birliği, fakir ayrılığı olan konularda kullanılan yöntemlerin işlevleri, memnuniyet ve pişmanlıklar, birliği sürdürme ya da sona erdirme düşünceleri, memnun olunmayan konuların ifade biçimi, evliliğe yönelik bireysel değerlendirmeler olarak belirlemiştir. Kaslow ve Robinson (1996) yaptıkları araştırmada sevgi, karşılıklı paylaşılan güven, saygı, destek, benzer inançlar, bağlılık, anlayış, benzer yaşama bakış açısı, eğlenerek zaman geçirmek, mizah anlayışı ve benzer ilgiler olarak on maddede karar kılmıştır.

Evliliğin işlevsel ve sağlıklı sürebilmesi, evlilik birliğine dâhil olan bireylerin birbirlerine yönelik sergiledikleri sözel, davranışsal hareketleri ve bu hareketlerin diğer eş tarafından nasıl algılanıp, yorumlandığına bağlıdır (Çağ, 2011). Bu süreç olumlu olarak değerlendirilirse; başarılı bir evlilikle birlikte eşler değer verildiğini, sevildiğini, saygı duyulduğunu ve önemli olduklarını hissetmektedirler. Dolayısıyla evliliğe dahil olan bireyler yaşamlarını daha kaliteli yaşadıklarını ve mutlu olduklarını düşünmektedirler (Çağ ve Yıldırım, 2013). Tülek (2011)in yaptığı araştırmada evli olan bireylerin öznel iyi olma halleri ile evlilikten aldıkları doyumun arasında pozitif bir korelasyon saptamıştır. Buradan çıkarılabilecek sonuç olarak bireyin yaşadığı kişisel süreçlerin evliliğe olumlu yönde etkileyebileceği gibi olumsuz yönde de etkileyebileceğidir. Birey, yaşadığı sürece dayalı olarak evliliğini değerlendirmekte ve aldığı doyumunu kendi süreçleriyle bağdaştırmaktadır. Evlilik süreci ve ilişkisinde yapılan değerlendirmelerde olumlu ve olumsuz birçok boyut olduğu düşünülmektedir. Eşler arasındaki ilişkinin dinamikleri birliktelikteki kalite ile belirlense de kişisel süreçler de görmezden gelinememektedir. Tülek (2011)

çiftlerin evliliğini kişisel süreçlerinin ve kişilik özelliklerinin fazlasıyla etkilediğini düşünmüştür. Olumsuz etkilerin depresyon, nevrotizm, sürekli yaşanan stres, kişinin kendisine olan düşük güveni ve benlik saygısı, öfke ve dürtüsellikten kaynaklandığını öne sürmüştür. Diğer açıdan sosyallik, evlilikteki süreçlerin devamlılığı, sevginin hissedilip, hissettirilmesi, saygı, aidiyet hissetme ve sadakat duyma, destek, bağlılık, sorumluluk ve görevlerin eşit derecede paylaşılması ve cinsel etkileşimlerin ise olumlu katkı sağladığına yönelik sonuçlar elde etmiştir. Larson (2002) evlilik üzerine yaptığı çalışma sonucunda 'Evlilikte Üçgen Modeli' adını verdiği üç başlık belirlemiş ve evlilikte etkili olan faktörleri kategorilendirmiştir.

Şekil 2.5: Evlilikte Üçgen Modeli

Kaynak: Larson (2002).

Evlilik üçgeninde yer alan ilk başlık olan bireysel özellikler; sorunlar ve stres ile başa çıkabilme gücünü, işlevsiz fikirleri, dürtüsellik ve kızgınlığını, depresyonu, olumlu sayılabilecek olan özellikleri, doşadönüklüğü, özgüveni, iddialı olmayı, teslimiyet düzeyini, aşk kapasitesini ve esnekliği içermektedir. Çift özelliklerine bakıldığı zaman; sorunlar, ilişki tarzları, karşılıklı iletişim, eşiyile çatışma becerisi, kaynaşma ve yakınlık kurabilme kapasitesi, paylaşım ve kontrol sağlama, uzlaşma yeteneği sayılmaktadır. Son köşeye bakıldığı zaman çevresel etmenler olarak ise aile kökenleri ve süreçleri, bağımsızlaşabilme, ebeveynlerin evlilikleri, aile ve arkadaş desteği, iste yaşanan stres, ebeveyn olmanın getirdiği stres durumu, uğraşların stresi ve diğer gerilim kaynakları olarak sıralanmaktadır.

2.3 Evlilik ve Kişilik

Evlilikte etkili olduğu düşünülen ve bu araştırmaya da konusunu veren evlilikte kişilik özellikleri önemli bir rol oynamaktadır. 1938 yılında Terman, Bittenwieser, Ferguson, Johnson ve Wilson tarafından evlilikteki memnuniyeti öngören psikolojik etmenlerin rolü üzerine yapılan araştırma ile bu konu dikkate alınmış ve ilgi görmüştür (Knabb ve Vogt, 2011). Kişilikteki her bir faktör eş seçiminden başlayarak evliliğin tüm süreçlerini etkilemektedir (Çağ, 2011). Halford, Lizzio, Wilson ve Occhipinti (2007) kişilik özelliklerinin evlilikteki etkilerinin öneminden bahsetmiş, daha sonra gelen araştırmalarda da bu konu üzerinde durulmuştur (Erişti, 2010; Özaydınlık, 2014).

Cattell (1965) belirli bir durum altında kişinin nasıl davranacağına dair çıkarımların yapılabilmesi için kişiliği hakkında bilgi edinilmesi gerektiğini düşünmüştür (Yazgan, İnanç ve Yerlikaya, 2013). Evlilikte de bireyin süreci nasıl yürüteceği ya da nerde sorun yaşayacağına dair anlatımlar yapılabilmesi için detaylı bir şekilde kişiliğinin bilinmesi önemli olacaktır. Evliliğe dahil olan bireylerin kişilik özelliklerinin ilişkide meydana gelen sonuçlara bağımsız olarak katkı sağladıklarına yönelik çıkarımda bulunulmuştur (Robins, Caspi ve Moffitt, 2000). Watson, Hubbard ve Wiese (2000) kişilik özelliklerinden evliliğe dair çıkarımda bulunabileceğine dair araştırmada bulunmuşlardır. İlişki ve yaşam doyumu, ilişki memnuniyeti gibi konuların öngörülebileceğine dair bulgular elde edilmiştir.

Kelly ve Conley (1987) kişilik özelliklerinin evlilikteki memnuniyeti yordayıcı bir etkiye sahip olduğunu bulan bir araştırma yapmışlardır. Bu araştırma sonucunda aynı zamanda erkek ve kadınların nevroitiklikleri ile dürtü kontrollerinin en güçlü etkiye sahip özellikler olduğu çıkarımı da yapılmıştır. Khodabakhsh ve Besharat (2011) ilişkiler ve narsizim üzerine yaptıkları araştırmada iki değişkenin birbirini olumsuz etkilediklerini saptamışlardır. Bu kavram sadece patolojik olarak ele alınmamakta aynı zamanda kişilik özelliği olarak da tanımlanmaktadır. Narsizm kişinin kendine yönelmesi, ben merkezci yapının ön planda tutulması, sığ duygulanım, çevresindekileri sevme ve ilgi gösterme konusunda yetersiz kapasiteye sahip olması, az şefkat ile karakterizedir. Aynı zamanda bu özelliklere sahip olan kişilerin evliliklerinden daha az tatmin oldukları, eşlerini değerlendirmede tutarsız oldukları da bulunmuştur (Lam, 2012). İlişki başında heyecanlı olma, yüksek ilişki isteği gibi

olumlu izlenimler bırakan narsistik kişiler, ilişkinin ilerleyen aşamalarında duygusal yetersizlik, agresyon, yüzeysellik, psikolojik kontrol gibi olumsuz deneyimler sunmaktadırlar. Crowther (1985) yaptığı araştırmada depresif olma ile evlilikte yaşanan uyum arasında bir ilişki saptamıştır. Bu araştırmaya sonucunda depresif kişilerin evlilik içindeki uyumlarının daha düşük olduğu ve bireysel bakıldığında depresyona eğilimli kadınların kendilerini partnerlerine göre daha uyumsuz olarak tanımladıkları görülmüştür. Bu alanda yapılan başka bir araştırmada depresif özelliklerin evlilikten alınan doyumunu negatif yönde etkilediği görülmüştür . Depresif özelliklerin kadınların evliliklerinde daha fazla risk taşıdığı da bu alandaki bulgulara eklenmiştir (Davila, Karney, Hall ve Bradbury, 2003). Evlilik ve depresif özelliklerin çift yönlü bir etkiye sahip olduğuna dair de sonuçlar elde edilmiştir.

Kaygılı özellikler gösteren bireylerin dahil oldukları evliliklerin de olumsuz yönde etkilendiğine dair bulgular görülmüştür. Eşine kaygılı bağlanan partnerler evliliklerinde problem gözlemlediklerinde evliliklerini ve eşlerini olumsuz kavramlarla tanımlamaktadırlar. Sonuç olarak güvensiz bağlanan birey evliliğinde kaçınma, agresyon gibi yöntemler kullanırken, güvenli bağlanan partnerlerde ise daha olumlu ve yapıcı yöntemler kullanılmaktadır. Kaygının evliliği olumsuz yönde etkilediği sonucuna da ulaşılabilir (Aktaş, 2009). Psikopatolojik özellikler gösteren bireylerin de evlilikteki uyumlarının düşük olduğu görülmektedir (Birtchnell ve Kennard, 1983). Kadınlarda bu durumun erkeklere oranla daha düşük olduğu da saptanmıştır.

2.4 Algılanan Eş Davranışları

Sağlıklı ve işlevsel bir evlilik ilişkisinde bireylerin sergiledikleri davranışların tek başına yeterli olmadığı karşı tarafın bu davranışları algılama ve yorumlama becerisinin de etkili olduğu düşünülmektedir. Franzoi ve arkadaşları (1985) eşlerin birbirlerini değerlendirme biçimleri ve birbirlerine bakış açılarının durumlara olan yaklaşımlarını etkilediğini, çatışma ve gerilimi azaltma ya da çoğaltma üzerinde etkili olduğunu gözlemlemişlerdir (Akt. Tutarel Kışlak ve Çabukça, 2002). Karney ve Bradbury (1997) eşlerin birbirleri hakkındaki atıflarının öznel deneyimlerinden kaynaklandığını ve atıfların niteliklerinin evliliklerin gelişiminde nedensel bir rol oynayabileceğini saptamışlardır. Eşlerin birbirlerinin davranışlarını olduğu gibi ve doğru algılamaları, algılanan bilginin değerlendirilmesi evlilite uyumun da

yakalanmasını sağlayacaktır. Fincham (1987) evliliklerinde doyum olmadığını düşünen eşlerin, diğer bireyin negatif davranışlarına odaklandıkları görülmüştür. Olumsuz bir tutumla yaklaşımda bulunma evliliği de negatif yönde etkilemekte ve bu sebeple de çiftler birbirlerini olumsuz bir şekilde algılamaya başlamaktadırlar .

2.4.1 Bağımlılık

Evlilik kurumunda yer alan bireylerden birisinin diğerine olan bağımlılık seviyesiyle ilgili olan bu alt başlık; 1950'li yıllarda ilk kez alkol bağımlısı olan erkeklerin eşlerinde görülen psikolojik ve davranışsal özelliklerden temel almış, sonralarda işlevsel olmayan bir ilişki tarzını benimseyen kişileri tanımlamak için kullanılmıştır. İşlevsel olmayan ve sağlıklı olarak nitelendirilen bir ailede yetişen kişi, aileden ayrışma ve bireyselleşme sürecini tamamlayamamaktadır. Bu süreci tamamlayamayan birey, geçmiş yaşantısındaki öğretilerini evliliğine taşımaktadır. Kişi, benlik değerinde yaşadığı düşüklük sebebiyle kendisine bağımlı olabileceği bir benlik arayışı içine girerek ilişkisini sürdürmeye çalışmaktadır. Fakat böyle bir ilişki biçimi evlilikte sorun yaşanmasına sebep olmaktadır (Uyar,1999).

Bir ilişki sorunu olarak ele alınan bağımlılık; bireyin kendisinden çok partnerinin yaşamı, ihtiyaçları, davranışları, duygu ve düşünceleriyle fazla meşgul olunması sebebiyle kendini küçümseme, kendine inanmama, gereksinimlerini yok sayma, kompulsif alışkanlıklar ile ortaya çıkan bir davranış biçimi olarak tanımlanmaktadır. Bağımlı davranışların işlevsiz kişilerarası ilişkilere sebep olmaktadır (Gökmen, 2001). Eş Bağımlılığı ve psikopatolojik eğilimlerle de ilişkilendirilmektedir. Bağımlılığı olan kişilerin evliliklerinde kaygı bozukluğu, yoğun stres, psikosomatik belirtiler gösterdiklerine dair bulgular elde edilmiştir (Marks, Blore, Hine ve Dear, 2012). Bu bulgulara paralel olarak Spann ve Fischer (1991) yaptıkları araştırmada psikosomatik bulgular ile eş bağımlılığı arasında pozitif olarak anlamlı bir ilişki elde etmişlerdir. Başka bir araştırmada da; depresyon, anksiyete ve stresin yordayıcısı olarak eş bağımlılığının olduğu da bulunmuştur. Walfish, Stenmark, Shealy ve Krone (1992) eş bağımlılığı üzerine MMPI incelemesi yapmış; kadınlarda yaşanan bağımlılığın stres, depresyon, anksiyete gibi semptomların kısa süreli olmaktan ziyade daha kronik bir hal aldıklarını, bu sebeple de sosyal içe çekilme, alınganlık ve konfüzyon yaşadıklarını sonuç olarak da yardım alma ihtiyacı yaşadıklarını saptamıştır.

Bağımlı kişilerin kişiliklerindeki özelliklerinin stresle başa çıkma üzerinde de önemli bir rol oynadığı görülebilir. Bu bireylerde kaçınmacı baş etme becerilerinin yoğunlukla kullanıldığına dair bulgulara rastlanmıştır. Eşe duyulan bağımlılığın yakından ilgisi olduğu düşünülen bir diğer kavram ise benlik saygısı olarak belirlenmiştir (Fischer ve Spann, 1991). Bağımlılık seviyesi yüksek olan bireylerin kendilerini yetersiz ve değersiz hissetmelerinin altında kendilerine olan saygılarının düşük olmasının rol oynadığı bulunmuştur. Kişinin benlik saygısında olan düşüklük duygularını da fark etme, düzenleme ve yönetmede sorun yaşamasına sebep olmaktadır (Uyar, 1999).

Bağlanma biçiminin işlevsiz ve sağlıksız yaşanmasından kaynaklanan bağımlılık olduğu gibi, sağlıklı işleyen ve güvenli bağlanmaya sahip olan bireylerde ise dışadönüklük, uyumluluk gibi olumlu gelişmeler de görülmektedir.

2.4.2 Kopukluk

Evliliğin sürdürülmesinde engel teşkil eden ve evlilik uyumunu olumsuz yönde etkileyen kişilik boyutlarından bir diğeri de kopukluktur (Birtchnell, 1987). Duygusal olarak kopma hali olarak görülen bu durumda birey; kendi duygularıyla ve başkalarının duygularıyla tam olarak etkileşime giremediği psikolojik bir durumdadır. Kopukluk durumu insanlarda karşılaşılan durum ve bazı insanlarla baş etme becerisi olarak sağlıklı bir şekilde kullanılabilir. Kişi, bu durum ya da ilişkiye ne zaman dahil olacağına ve ne zaman uzaklaşacağına kendisi karar vermektedir. Bununla birlikte, diğer durumlarda kişi kendisini duygulara ve hislere kapatmakta, sağlıklı ilişkiler yürütememektedir. Bu durumun sıklıkla kullanılması ve duyguların görmezden gelinmesi; empati göstermeme veya bağıllık korkusu hissetme olarak kendisini gösterebilir. Duyguları ifade edebilmek ve onları sağlıklı bir şekilde işleyebilmek için mücadele eden birey, bu duyguları sergileyebilmek için başka yollar da geliştirebilir. Kullanılan yöntemler sağlıklı bir duygusal işlemenin yerine geçmemekte, fakat bu enerjiyi serbest bırakabilmenin bir yolu olarak hissedilmektedir (Gottman, Markman ve Notarius, 1977).

Duygular ve hisler, insanın diğerleriyle bağlantı kurabilmesi için hayati bir parça olarak görülmektedir. Kendini korumak için duygularını görmezden gelen birey, diğerleri ile duygusal uyumsuzluk yaşamaktadır. Evlilik süreci de iki bireyin duygusal süreçlerini aktif şekilde kullandıkları ve uyumsuzluktan dolayı sorunlar yaşadıkları

alandır (Gottman ve Levenson, 1986). Evlilik birliğinde eşlerin birbirlerine duygusal olarak bağlı kalmaları önem taşımaktadır. Birliktelikteki kurulan bağ yaşanan güçlükleri ve zorlukları aşmak, ilişkiyi korumak için kritik bir araç olarak görülmektedir. Birbirlerini tanıyan çiftler, eşlerinin duygusal olarak başa çıkma mekanizmalarını neden ve ne zaman kullandıklarını derinden anlar ve bu farklılıkların, ilişkileri tehdit edildiğinde duygusal olarak bağlı kalmalarını engellemesine izin vermezler (Gottman ve Levenson, 1986). Ancak bu sürecin aksine bazı çiftlerde ya da ilişkilerin değişen dinamikleriyle tehlikeli bir duygusal kopukluk işaretleri de görülmeye başlanabilir.

İlişkilerde bağ kurmakta zorlanan bireylerde duygusal kopukluğun belirtileri olarak; kendini açma zorluğu, yakın ilişki kurmaktan çekinme, zayıf dinleme becerisi, fiziksel, sözel ya da cinsel temas eksikliği, zayıf benlik algısı, kararsızlık görülmektedir (Birtchnell, 1987). Eşlerin kurdukları bağlantı teklifleri, birbirlerine ulaşma yollarıdır. İhtiyaç duyulan bir isteğin ya da acil bir durumun dile getirilmesi, sözel iletişim ifadelerinin kullanılması ve karşılık bulması bağlantı teklifi olarak gösterilebilir. Bağlantı teklifinde bulunan eş, diğeri tarafından karşılık bulacağına güvenmektedir. Ancak, bağlantı istekleri sürekli reddedilir, göz ardı edilirse bu durum kopukluk yaratmaktadır. Diğeri yandan bağlantı isteğini dile getirmek isteyen birey, bağlantı kuracağı bireyi bulamayabilir. Kopukluk yaşayan çiftlerde görülen diğeri bir özellik de eşlerin birbirlerinden haberdar olmamaları, isteğini dile getireceği bireyin habersiz yokluğuyla karşılaşmasıdır. Kararlı bir ilişkide ortaklar, birbirlerinin ne zaman ve nereye gittiklerine dair makul bilgiye sahipken, birbirlerinin geri döneceklerine dair güven duymaktadırlar. Duygusal yönlendirme adresi olmadan bağlantının kesilmesi ya da bulunamaması kopukluk göstergesi olarak tanımlanmaktadır. Birbirinden haberdar olmak ya da bağlantı kurmak isteyen kişiye sert ve reddedici ses tonu kullanmak, içe çekilen beden dili veya fiziksel mesafe, bağlantı kurmakla ilgilendirilmediğinin göstergesi olarak görülmektedir. Kopukluk yaşayan eş, sonucu umursamaktan ziyade suçlayıcı olabilir ve durumdan uzaklaşma eylemi gösterebilir. Kopukluk şemasına sahip olan birey; eşiyile olmak yerine tek başına olma, iletişimden kaçınma, yakınlık içeren durumlardan rahatsız olma, ulaşılabilir bir meşguliyete sahip olma ve duygusal alış verişlerden uzak durma gibi davranışlara yönelmektedir (Gottman, Markman ve Notarius, 1977).

2.4.3 Kontrolcülük

Kontrolcülük, baskınlık uygulama eğilimi olarak tanımlanmakta ve temelini kişinin kontrol edilme korkusundan almaktadır (Birtchnell, 1987). Kişinin çevresindeki olayları, durumları, kişileri ve kararları kontrol etme yetkinliğinde olduğuna dair ciddi bir inanç içerisindedir. Aksi bir durumda kişide kontrolü kaybedeceğine dair kaygı ve öfkenin görülmesiyle sonuçlanmaktadır. Kendi kontrol edemedikleri durumlarda işlerin düzgün ilerlemeyeceği, yeteri kadar iyi olmayacağını düşünmeleri ve işlerin tamamlanamayacağına dair düşünceleri bulunabilir. Kişinin özelliklerine bakıldığında; kontrol etmenin haz verdiği, içsel olarak kendisini güçlü gören, her konuda yeterliliği olduğunu düşünen gibi tanımlar yer almaktadır. Kontrolcülükte, kontrolcü olarak tanımlanan kişinin kendisinde var olmayan kontrol hissini dışarıda aramaya çalışması ve bu arama çalışmalarını başkalarının üzerinde denemesi temel özellik olarak sayılmaktadır. Kişide algı, görü, düşünme ya da duygu alanlarında yaşanan eksikliğin bu duruma sebep olduğu düşünülmektedir. Evlilik birliğinde kontrolcülük, eşlerin karşı tarafı kontrol etme isteğiyle ortaya çıkmaktadır. Kontrolü elinde bulundurmak isteyen eş, diğer eşin evlilik içerisinde ezilmesine sebep olmaktadır (Çağ, 2011). Yaşanılan bu durumun çiftlerin arasında güç savaşına yol açması da olasıdır. Kontrol gücünü elinde tutan eş, karşı taraf üzerinde sınırsız bir hakimiyet kurma arzusuyla motive olmaktadır. Karşı tarafa aşırı görev, sorumluluk yükleme ile bu ağırlık altında ezilen taraf, ilişkide kendine yer edinmemektedir (Caner, 2009). Kontrolcü olarak tanımlanan eşin, diğer eşi olduğu gibi ve farklı yönlerde sahip olduğunu kabullenmekte zorlanmaktadır. Kendi formundan çıkararak olmasını istediği, kendi ideal kişisi haline getirmeye çalışır. Aynı algı ve düşünce biçimine sahip olmaları gerektiğine dair bir inancın bulunduğu söylenebilir. Belirlenen bu standartlara ve kriterlere uyulmadığı takdirde kontrolcü eş; kızgınlık, aşağılama ve suçlama sergilemeye eğilimli bir hale gelmektedir (Chapman ve Güven, 2016).

Karşı tarafı kendisinden bile daha iyi tanıdığına dair düşüncelerin bulunması da kontrolcü eşlerde görülen bir diğer özelliktir. Kişi, kendisinin her şeyi en iyi bildiğini düşünmekte ve bu bilgi birikimini eşine aktarmak zorunda hissetmektedir. Karşı taraf adına karar verme, seçimde bulunma ya da onun yerine iletişime geçme ile bu özellik kendisini gösterebilir. Karşı tarafın geçmişten getirdiği düzen ve alışkanlıklarını, çevresiniya da daha önceden yaptığı seçimleri düzenlemek ve değiştirmek isteyebilir.

Bu durumu yaşıyan eş, kendisinden ve seçimlerinden şüphe etmeye, kendilik değerini sorgulamaya ve standartlara erişememenin verdiği yetersizlik hissi ile kendisini yetersiz hissetmeye başlayabilir. Sorunun kendisinde olduğuna dair oluşabilecek bu algılama; daha önceden severek yaptığı aktivitelerden ya da mesleğinden uzaklaşmaya, çevreye karşı ilginin kaybedilerek ilgi alanında daralmaya ve karar verme mekanizmasını karşı tarafa bırakma gibi davranışlara yönelebilir. Kişi zamanla kendisini suçlu hissetmekte, yaptığı tüm eylemleri karşı tarafı memnun etme istemiyle gerçekleştirmeye başlamaktadır (Kim ve McKenry, 2002).

2.4.4 Güvenilebilirlik

Kişinin söylemlerine uygun yaşayarak ve vaatlerini yerine getirerek ilişkilerini kurması güvenilirlilik olarak tanımlanmaktadır. Tek boyutlu olmayan bu kavram; güvenilme ve güvenilme yeteneği ile ilgilidir. Herhangi bir ilişkinin en önemli kısımlarından biri, diğer kişiye dair duyulan güven duygusudur. Bu durum ilişkiye sadık kalma şeklindeki üçüncü bir şahsın ilişkiye dahil edilmemesi olarak görülse de verilen sözlerin tutulması, ev ile ilgili sorumlulukların zamanında yerine getirilmesi, ihtiyaç anında yalnız olunmadığına dair inanç olarak da görülebilir. Güvenilebilirlik, ilişkide var olma ve elinden gelen çabayı gösterebilme kapasitesiyle de ilişkilidir. Güvenilebilirliğin evlilik ilişkisindeki uyumu arttırdığı ifade edilmektedir (Birtchnell, 1987).

3. YÖNTEM

3.1 Araştırmanın Tipi

Bu araştırmada kesitsel model kullanılmıştır. Kesitsel Model, ayrı gruplar üzerinde tek bir defa uygulanan ve sonuçlarının aynı grup olarak yorumlandığı durumdur.

3.2 Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırma kapsamı içindeki evreni İzmir’de yaşayan evli çiftler oluşturmaktadır. Araştırmanın kapsadığı örneklem ise İzmir’de yaşayan özel bir kliniğe araştırma için başvuran evli 352 kişiden oluşmaktadır. Araştırmada kullanılan Minnesota Kişilik Envanteri’nden 70 puan ve üzeri alan 152 kişi dışlanmış, 200 kişi (100 kadın, 100 erkek) seçilmiştir. Çalışma için kullanılan ölçekler 2021-2022 tarihleri arasında İzmir’de özel bir klinik ortamında uygulanmıştır.

3.3 Veri Toplama Araçları

3.3.1.Sosyodemografik forum

Araştırmaya katılım sağlayacak olan bireylerin doldurmuş oldukları isim, soyisim, doğum tarihi, medeni durum, cinsiyet bilgilerinin doldurulduğu ve araştırmacı tarafından hazırlanmış formdur.

3.3.2 Bilgilendirilmiş onam ve rıza formu

Araştırmaya katılım sağlayacak olan bireylerin doldurmuş oldukları ölçeklerin isimsiz bir şekilde araştırma amacıyla kullanılacağına dair bilgi vermek üzere araştırmacı tarafından hazırlanmış formdur.

3.3.3 Minnesota çok yönlü kişilik envanteri (mmpi)

Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri (MMPI) nesnel değerlendirme araçları arasında sıkça kullanılanlar olarak sayılabilir (Taymur ve Türkçapar, 2012). Yapısal değerlendirmeye yönelik kullanılan MMPI soruların doğru ya da yanlış biçiminde

cevaplandırıldığı bir testtir. Normal ve anormal kişilik yapısını anlamaya yönelik bir test içeriğine sahip olduğu bilinen bu test; üç geçerlilik ölçeği ve on klinik ölçek içermektedir. McKinley ve Hathaway (1943) tarafından geliştirilmiş, Savaşır (1981) tarafından Türkçeye çevrilmiş, Erol (1982) tarafından geçerliliği test edilmiştir.

3.3.4 Birtchnell eş değerlendirme ölçeği (BEDÖ)

Eşlerin birbirlerini evlilik içinde değerlendirmeleri düşüncesiyle Birtchnell tarafından 1988 yılında oluşturulmuştur (Akt. Gündoğdu, 2007). Erkek ve kadın olmak üzere iki ayrı formdan oluşmaktadır. Her bir formda Evet, Hayır ve Kararsızım olmak üzere üç seçenek bulunmaktadır. Yönergelerin bazıları ters, bazıları düz puan almaktadır (Gündoğdu, 2007). 254 evli kadın ve 260 evli erkek olmak üzere 514 kişi üzerinde yapılan analiz ile geçerlilik ve güvenilirliği ülkemiz için test edilmiştir (Kabakçı, Tuğrul ve Öztan, 1993). Bağımlılık, kopukluk, kontrolçülük, güvenirlilik olarak isimlendirilen dört faktöre dair bilgiler hesaplanmaktadır.

3.4 İstatistiksel Analiz

Araştırmada elde edilen verilerin analiz edilmesi için SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) programı kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesi %95 güven aralığında ve $p < 0,05$ anlamlılık düzeyinde yapılmıştır. Cinsiyetin kişilik alt ölçekleri ile eş değerlendirme alt boyutları üzerinde bir fark yaratıp yaratmadığına bakmak için iki ayrı bağımsız grup t test analizi yapılmıştır. Kişilik özellikleri ile eş değerlendirme alt boyutları arasında olan ilişkisinin belirlenmesinde Pearson korelasyon analizleri kullanılmıştır.

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, yapılan istatistiksel analizlerin ve bu analizlerin sonuçlarından elde edilen bulgulara yer verilmektedir.

4.1. Katılımcıların Sosyodemografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Katılımcı olguların cinsiyet bilgilerine dair dağılım değerlendirildiğinde; 100'ünün (%50) kadın, 100'ünün (%50) erkek olduğu görülmektedir (n=200, %100).

Katılımcı olguların genel yaş ortalaması 36.6 yaştır. Katılımcıların yaş aralığı grupları arasındaki dağılıma bakıldığında; 5'inin (%2,5) 18-25; 85'inin (%42,5) 26-35; 108'inin (%54) 36-60 yaş; 2'sinin (%1) 60 yaş üzeri aralığında olduğu görülmüştür.

Katılımcı olguların cinsiyet durumlarına göre yaşları incelendiğinde; kadınların yaş ortalamasının 35.3, erkeklerin yaş ortalamasının 38 yaş olduğu bulunmuştur.

Medeni durumları açısından incelendiğinde katılımcıların tamamının araştırmanın kapsamı dahilinde evli çiftlerden oluştuğu görülmüştür.

Çalışmanın örnekleme ait sosyodemografik bulgular Çizelge 4.1'de özetlenmiştir.

Çizelge 4.1: Katılımcıların Sosyodemografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Cinsiyet	N	%
Kadın	100	50
Erkek	100	50
Yaş Aralığı	N	%
18-25	5	2,5
26-35	85	42,5
36-60	108	54
60+	2	1

4.2. Katılımcıların Kişilik Özellikleri ve Eş Değerlendirme Boyutları ile İlgili Bulgular

Bu başlık altında tüm katılımcıların kişilik özellikleri Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri'nde (MMPI) yer alan on alt ölçek kapsamında değerlendirilirken, eşdeğerlendirme boyutları ise Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeği kapsamında yer alan dört alt ölçek kapsamında incelenmiştir.

Örneklem grubunun kişilik özellikleri ile eş değerlendirme boyutları arasındaki korelasyon bulgularına ilişkin bilgilerin yer aldığı bölüme dair değerler Çizelge 4.2'de özetlenmiştir.

Çizelge 4.2: Katılımcıların Kişilik Özellikleri ile Eş Değerlendirme Alt Boyutları Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

<i>Değişkenler</i>	Güvenilebilirlik	Kopukluk	Kontrolcülük	Bağımlılık
Hipokondria	-,084	,083	,126	,055
Depresyon	-,029	,063	,057	,025
Histeri	-,207**	,190**	,166*	,094
Psikotik Sapma	-,187**	,187**	,187**	,180*
Erkeklik-Kadınlık	,090	,134	-,164*	,020
Paranoya	-,030	,088	,099	,018
Psikasteni	,055	,121	,008	,071
Hipomani	-,122	,118	,188**	,167*
Sizofreni	,035	,138	,003	,069
Sosyal-İçeDönme	116	-,197**	,011	-,080

** . Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlı, * . Korelasyon 0.05 düzeyinde anlamlı.

Çizelge 4.2'de görüldüğü üzere Hipokondria ile Güvenilebilirlik ($r=-,084$), Kopukluk ($r=,083$), Kontrolcülük ($r=,126$) ve Bağımlılık ($r=,055$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p > ,05$). Hipokondria özellikleri gösteren bir bireyin eşini değerlendirmesi etkilenmemektedir.

Depresyon ile Güvenilebilirlik ($r=-,029$), Kopukluk ($r=,063$), Kontrolcülük ($r=,057$) ve Bağımlılık ($r=,025$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p > ,05$).

Histeri ile Güvenilebilirlik ($r= -,207$) arasında düşük düzeyde negatif bir ilişki saptanmıştır. Kişinin histeri özellikleri göstermesi eşini daha az güvenilir olarak değerlendirmesine neden olmaktadır. Histeri ile Kopukluk ($r=,19$), Kontrolcülük ($r=,16$) arasında düşük düzeyde pozitif ilişki saptanmıştır. Buna göre Histeri

özellikleri gösteren birey eşini kopuk ve kontrolcü olarak değerlendirmeye eğilimlidir. Histeri ve Bağımlılık ($r=,09$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p > ,05$).

Psikotik Sapma ile Güvenilebilirlik ($r= -,187$) arasında düşük düzeyde negatif bir ilişki saptanmıştır. Kişinin psikotik sapma özellikleri göstermesi eşini daha az güvenilir olarak değerlendirmesine neden olmaktadır. Psikotik Sapma ile Kopukluk ($r=,18$), Kontrolcülük ($r=,18$), Bağımlılık ($r=,18$) arasında düşük düzeyde pozitif ilişki saptanmıştır. Buna göre Psikotik Sapma özellikleri gösteren birey eşini kopuk, kontrolcü ve bağımlı olarak değerlendirmeye eğilimlidir.

Erkeklik-Kadınlık ile Kontrolcülük ($r= -,16$) arasında düşük düzeyde negatif bir ilişki saptanmıştır. Kişinin kendi cinsinden uzaklaşması ve karşıt cinsiyete ait özellikler sergilemesi eşini daha az kontrolcü olarak değerlendirmesi ile ilişkilidir. Psikotik Sapma ile Güvenilebilirlik ($r=,09$) Kopukluk ($r=,13$) ve Bağımlılık ($r=,02$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p > ,05$).

Paranoya ile Güvenilebilirlik ($r= -,03$), Kopukluk ($r=,08$), Kontrolcülük ($r=,09$) ve Bağımlılık ($r=,01$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p > ,05$).

Psikasteniy ile Güvenilebilirlik ($r= ,05$), Kopukluk ($r=,12$), Kontrolcülük ($r=,00$) ve Bağımlılık ($r=,07$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p > ,05$).

Hipomani ile Kontrolcülük ($r=,18$), Bağımlılık ($r=,16$) arasında düşük düzeyde pozitif bir ilişki saptanmıştır. Kişinin hipomani özelliğinin artması eşini kontrolcü ve bağımlı olarak değerlendirmesini de arttırmaktadır. Hipomani ile Güvenilebilirlik ($r=-,12$) ve Kopukluk ($r=,11$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p > ,05$).

Şizofreniy ile Güvenilebilirlik ($r= ,03$), Kopukluk ($r=,13$), Kontrolcülük ($r=,00$) ve Bağımlılık ($r=,06$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p > ,05$).

Sosyal İçedönme ile Kopukluk ($r= -,19$) arasında düşük düzeyde negatif bir ilişki saptanmıştır. Kişinin sosyal içedönük özellikler göstermesi eşini daha az kopuk olarak değerlendirmesine neden olmaktadır. Sosyal İçedönme ile Güvenilirlik

($r=,11$), Kontrolcülük ($r=,01$), Bağımlılık ($r=-,08$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p > ,05$).

4.4.1. Kadın katılımcıların kişilik özellikleri ve eş değerlendirme boyutları ile ilgili bulgular

Analizin bu başlığı altında kadın katılımcıların kişilik özellikleri Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri'nde (MMPI) yer alan on alt ölçek kapsamında değerlendirilirken, eş değerlendirme boyutları ise Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeği kapsamında yer alan dört alt ölçek kapsamında incelenmiştir.

Kadın katılımcı grubunun kişilik özellikleri ile eş değerlendirme boyutları arasındaki korelasyon bulgularına ilişkin bilgilerin yer aldığı bölüme dair değerler Çizelge 4.3'de özetlenmiştir.

Çizelge 4.3: Kadın katılımcıların Kişilik Özellikleri ile Eş Değerlendirme Alt Boyutları Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Değişkenler (N=100)	Güvenilebilirlik	Kopukluk	Kontrolcülük	Bağımlılık
Hipokondria	-,092	,173	,068	,054
Depresyon	-,103	,177	,096	,040
Histeri	-,134	,258**	,113	,078
Psikotik Sapma	-,201*	,292**	,185	,254*
Erkeklik- Kadınlık	,180	-,264**	-,017	-,010
Paranoya	-,090	,259**	,091	,062
Psikasteni	-,075	,146	,139	,108
Şizofreni	-,017	,183	,083	,037
Hipomani	-,099	,207*	,170	,159
Sosyal İçedönme	,030	-,008	-,053	,000

** . Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlı, * .Korelasyon 0.05 düzeyinde anlamlı.

Çizelge 4.3''de görüldüğü üzere, kadın katılımcıların Hipokondria ile Güvenilebilirlik ($r= -,09$), Kopukluk ($r=,17$), Kontrolcülük ($r=,06$) ve Bağımlılık ($r=,05$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p > ,05$).

Kadın katılımcıların Depresyon düzeyleri ile Güvenilebilirlik ($r= -,10$), Kopukluk ($r=,17$), Kontrolcülük ($r=,09$) ve Bağımlılık ($r=,04$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p > ,05$).

Kadın katılımcıların Histeri skorları ile Kopukluk skorları arasında düşük düzeyde anlamlı bir pozitif korelasyon ilişkisi bulunmaktadır ($r = .25$). Kadın katılımcıların

histeri düzeyleri arttıkça, eşlerini kopuk olarak değerlendirmeleri de artmaktadır. Kadın katılımcıların Histeri düzeyleri ile Güvenilebilirlik ($r = -.13$), Kontrolcülük ($r = .11$) ve Bağımlılık ($r = .07$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p > .05$).

Kadın katılımcıların Psikotik Sapma skorları ile Güvenilebilirlik ($r = -.20$) skorları arasında düşük düzeyde anlamlı bir negatif korelasyon ilişkisi bulunmaktadır. Kadın katılımcıların psikopatik sapma düzeyleri arttıkça, eşlerini güvenilebilir olarak değerlendirme eğilimleri düşmektedir. Kadın katılımcıların Psikopatik sapma skorları ile Kopukluk ($r = .29$), Bağımlılık ($r = .25$) skorları arasında düşük düzeyde anlamlı bir pozitif korelasyon ilişkisi bulunmaktadır. Kadın katılımcıların psikopatik sapma düzeyleri arttıkça, eşlerini kopuk ve bağımlı olarak değerlendirme eğilimleri de artmaktadır. Kadın katılımcıların Psikotik Sapma düzeyleri ile Kontrolcülük düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki saptanamamıştır ($p > .05$).

Kadın katılımcıların Erkeklik-Kadınlık skorları ile Kopukluk ($r = -.26$) skorları arasında düşük düzeyde anlamlı bir negatif korelasyon ilişkisi bulunmaktadır. Kadın katılımcıların karşı cinse özgü özelliklere sahip olma düzeyleri arttıkça, eşlerini kopuk olarak değerlendirme eğilimleri düşmektedir. Kadın katılımcıların Erkeklik-Kadınlık düzeyleri ile Güvenilebilirlik ($r = .18$), Kontrolcülük ($r = -.01$), Bağımlılık ($r = -.01$) düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki saptanamamıştır ($p > .05$).

Kadın katılımcıların Paranoya skorları ile Kopukluk ($r = .25$) skorları arasında düşük düzeyde anlamlı bir pozitif korelasyon ilişkisi bulunmaktadır. Kadın katılımcıların paranoya düzeyleri arttıkça, eşlerini kopuk olarak değerlendirme eğilimleri de artmaktadır. Kadın katılımcıların Paranoya düzeyleri ile Güvenilebilirlik ($r = -.09$), Kontrolcülük ($r = .09$), Bağımlılık ($r = .06$) düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki saptanamamıştır ($p > .05$).

Kadın katılımcıların Psikasteni düzeyleri ile Güvenilebilirlik ($r = -.07$), Kopukluk ($r = .14$), Kontrolcülük ($r = .13$) ve Bağımlılık ($r = .10$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p > .05$).

Kadın katılımcıların Şizofreni düzeyleri ile Güvenilebilirlik ($r = -.01$), Kopukluk ($r = .18$), Kontrolcülük ($r = .08$) ve Bağımlılık ($r = .03$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p > .05$).

Kadın katılımcıların Hipomani skorları ile Kopukluk ($r = ,20$) skorları arasında düşük düzeyde anlamlı bir pozitif korelasyon ilişkisi bulunmaktadır. Kadın katılımcıların mani düzeyleri arttıkça, eşlerini kopuk olarak değerlendirme eğilimleri de artmaktadır. Kadın katılımcıların Hipomani düzeyleri ile Güvenilebilirlik ($r = -,09$), Kontrolcülük ($r = ,17$), Bağımlılık ($r = ,15$) düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki saptanamamıştır ($p > ,05$).

Kadın katılımcıların Sosyal İçedönme düzeyleri ile Güvenilebilirlik ($r = ,03$), Kopukluk ($r = -,00$), Kontrolcülük ($r = -,05$) ve Bağımlılık ($r = ,00$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanamamıştır ($p > ,05$).

4.4.2. Erkek Katılımcıların Kişilik Özellikleri ve Eş Değerlendirme Boyutları ile İlgili Bulgular

Bulguların bu kısmında erkek katılımcıların kişilik özellikleri Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri'nde (MMPI) yer alan on alt ölçek kapsamında değerlendirilirken, eş değerlendirme boyutları ise Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeği kapsamında yer alan dört alt ölçek kapsamında incelenmiştir. Erkek katılımcı grubunun kişilik özellikleri ile eş değerlendirme boyutları arasındaki korelasyon bulgularına ilişkin bilgilerin yer aldığı bölüme dair değerler Çizelge 4.4'te özetlenmiştir.

Çizelge 4.4: Erkek Katılımcıların Kişilik Özellikleri ile Eş Değerlendirme Alt Boyutları Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

<i>Değişkenler</i>	Güvenilirlik	Kopukluk	Kontrolcülük	Bağımlılık
Hipokondria	-,079	,139	,171	,077
Depresyon	,051	-,009	,027	,011
Histeri	-,284**	,165	,258**	,091
Psikotik Sapma	-,173	,142	,232*	,087
Erkeklik-Kadınlık	,028	-,106	-,132	-,156
Paranoya	,033	,037	,095	-,023
Psikasteni	,211*	-,048	-,046	-,024
Şizofreni	,116	,019	-,037	,087
Hipomani	-,149	,175	,213*	,200*
Sosyal İçedönme	,192	-,029	-,073	-,062

** . Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlı, * . Korelasyon 0.05 düzeyinde anlamlı

Çizelge 4.4'te görüldüğü üzere, erkek katılımcıların Hipokondria ile Güvenilebilirlik ($r = -,07$), Kopukluk ($r = ,13$), Kontrolcülük ($r = ,17$) ve Bağımlılık ($r = ,07$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanamamıştır ($p > ,05$).

Erkek katılımcıların Depresyon düzeyleri ile Güvenilebilirlik ($r = ,05$), Kopukluk ($r = -,00$), Kontrolcülük ($r = ,02$) ve Bağımlılık ($r = ,01$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p > ,05$).

Erkek katılımcıların Histeri skorları ile Güvenilebilirlik ($r = -.28$) skorları arasında düşük düzeyde anlamlı bir negatif korelasyon ilişkisi bulunmaktadır. Erkek katılımcıların histeri düzeyleri arttıkça, eşlerini güvenilebilir olarak değerlendirme eğilimleri düşmektedir. Histeri ile Kontrolcülük ($r = ,25$) skorları arasında düşük düzeyde anlamlı bir pozitif korelasyon ilişkisi bulunmaktadır. Erkek katılımcıların histeri düzeyleri arttıkça, eşlerini kontrolcü olarak değerlendirmeleri de artmaktadır. Erkek katılımcıların Histeri düzeyleri ile Kopukluk ($r = ,16$) ve Bağımlılık ($r = ,09$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p > ,05$).

Erkek katılımcıların Psikotik Sapma ile Kontrolcülük ($r = ,23$) skorları arasında düşük düzeyde anlamlı bir pozitif korelasyon ilişkisi bulunmaktadır. Erkek katılımcıların psikotik sapma düzeyleri arttıkça, eşlerini kontrolcü olarak değerlendirmeleri de artmaktadır. Erkek katılımcıların Psikotik Sapma düzeyleri ile Kopukluk ($r = ,14$), Güvenilebilirlik ($r = -,17$), ve Bağımlılık ($r = ,08$), düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p > ,05$).

Erkek katılımcıların Erkeklik-Kadınlık düzeyleri ile Güvenilebilirlik ($r = ,02$), Kontrolcülük ($r = -,13$), Bağımlılık ($r = -,15$), Kopukluk ($r = -,10$) düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p > ,05$).

Erkek katılımcıların Paranoya düzeyleri ile Güvenilebilirlik ($r = ,03$), Kontrolcülük ($r = ,09$), Bağımlılık ($r = -,02$), Kopukluk ($r = ,03$) düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p > ,05$).

Erkek katılımcıların Psikasteni ile Güvenilebilirlik ($r = ,21$) skorları arasında düşük düzeyde anlamlı bir pozitif korelasyon ilişkisi bulunmaktadır. Erkek katılımcıların psikasteni düzeyleri arttıkça, eşlerini güvenilebilir olarak değerlendirmeleri de artmaktadır. Erkek katılımcıların Psikasteni düzeyleri ile Kopukluk ($r = -,04$), Kontrolcülük ($r = -,04$), ve Bağımlılık ($r = -,02$), düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p > ,05$).

Erkek katılımcıların Şizofreni düzeyleri ile Güvenilebilirlik ($r=,11$), Kontrolcülük ($r=-,03$), Bağımlılık ($r = ,08$), Kopukluk ($r= ,01$) düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki saptanamamıştır ($p > ,05$).

Erkek katılımcıların Hipomani skorları ile Kontrolcülük ($r =, 21$), Bağımlılık ($r =,20$) skorları arasında düşük düzeyde anlamlı bir pozitif korelasyon ilişkisi bulunmaktadır. Erkek katılımcıların mani düzeyleri arttıkça, eşlerini kontrolcü ve bağımlı olarak değerlendirme eğilimleri de artmaktadır. Erkek katılımcıların Hipomani düzeyleri ile Güvenilebilirlik ($r=-,14$), Kopukluk ($r =,17$) düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki saptanamamıştır ($p > ,05$).

Erkek katılımcıların Sosyal İçedönme düzeyleri ile Güvenilebilirlik ($r= ,19$), Kopukluk ($r=-,02$), Kontrolcülük ($r=-,07$) ve Bağımlılık ($r=-,06$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanamamıştır ($p > ,05$).

4.5. Katılımcıların Kişilik ile Eş Değerlendirme Özelliklerinin Cinsiyete Göre Değerlendirilmesi

Araştırmaya katılım gösteren bireylerin kişilik ve eş değerlendirme özelliklerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı, veriler her bir katılımcı için ayrı olarak girilmesi üzerine bağımsız t test ile değerlendirilmiştir.

Öncelikli olarak kişilik özelliklerinin cinsiyet üzerine farkları bağımsız örneklem t testi ile analiz edilmiştir (Çizelge 4.5). Analiz verilerinde Levene's Test sonuçlarında Hipokondria ($p=,718$), Depresyon ($p=,933$), Histeri ($p=,360$), Psikotik Sapma ($p=,406$), Paranoya ($p=,406$), Psikastenî ($p=,166$), Şizofrenî ($p=,322$) ve Hipomani ($p=,937$) alt gruplarında gruplar arasındaki farkın anlamlılık değerleri (Sig.2-tailed) 0.05'ten büyük olduğu için kadın ve erkek gruplardan elde edilen ortamların eşit olduğu kabul edilmiştir. İstatistiksel olarak gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur.

Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri'nde yer alan diğer iki alt boyut olan Erkeklik-Kadınlık ($p=0.00$) ve Sosyal İçedönme ($p=0.00$) boyutlarında ise kadın ve erkek gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu sebeple anlamlı bulunan alt ölçeklerin gruplar arası farklılaşmaları incelenmiştir (Çizelge 4.5).

Çizelge 4.5: Katılımcıların Cinsiyetlerine Bağlı Olarak Kişilik Özellikleri Arasındaki Ortalama Farkı

	Cinsiyet				<i>t</i> (198)	<i>P</i>
	Kadın (n = 100)		Erkek (n = 100)			
	\bar{X}	ss	\bar{X}	ss		
Erkeklik-Kadınlık	44,8	1,21	36,38	1,01	5,31	,000
Sosyal İçedönme	48,6	1,11	54,45	1,16	0,025	,000

Bağımsız örneklem t testi, erkek ve kadın katılımcıların kişilik özellikleri farklarını ortaya koymak için yapılmıştır. Analiz sonucunda, kadın ve erkek grupları arasında Erkeklik-Kadınlık özellikleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($t(198)=5,31$, $p=,000$). Elde edilen bulgulara göre kadın katılımcıların kadınlık-erkeklik düzeyleri ortalaması ($M= 44,8$, $SS=1,213$), erkeklerin sahip olduğu kadınlık-erkeklik düzeyleri ortalamasından ($M= 36,38$, $SS=1,017$) daha yüksektir. Kadınlar erkeklere göre kendilerini daha karşı cinse yakın tanımladıkları söylenebilir.

Analiz sonucunda, kadın ve erkek grupları arasında sosyal içedönme özellikleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($t(198)= -3,63$, $p=,000$). Bu sonuçlara göre kadın katılımcıların sosyal içe dönme özelliğinin erkeklere göre istatistiksel olarak daha düşük olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgulara göre kadın katılımcıların sosyal içedönme düzeyleri ($M= 48,6$, $SS=1,113$), erkeklerin sahip olduğu sosyal içedönme düzeyleri ($M= 54,45$, $SS=11,62$) istatistiksel anlamlı oranda daha düşüktür. Başka bir deyişle erkeklerin sosyal olarak içe dönme eğilimlerinin kadınlardan daha yüksek olduğu söylenebilir. Erkekler daha çok sosyal olarak içe dönük olma eğilimindedirler.

Eş Değerlendirmenin cinsiyet üzerine farkları bağımsız örneklem t testi ile analiz edilmiştir. Analiz verilerinde Levene's Test sonuçlarında Güvenilebilirlik ($p=,465$) alt boyutunda gruplar arasındaki farkın anlamlılık değerleri (Sig.2-tailed) 0.05'ten büyük olduğu için kadın ve erkek gruplardan elde edilen ortamların eşit olduğu kabul edilmiştir. İstatistiksel olarak gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur.

Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeği'nde yer alan diğer üç alt boyut olan Kopukluk ($p=,000$), Kontrolcülük ($p=,000$) ve Bağımlılık ($p=,002$) boyutlarında ise kadın ve

erkek gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu sebeple anlamlı bulunan gruplar arası fark incelenmiştir (Çizelge 4.6).

Çizelge 4.6: Katılımcıların Cinsiyetlerine Bağlı Olarak Eş Değerlendirmeleri Arasındaki Ortalama Farkı

	Cinsiyet				<i>t</i> (198)	<i>P</i>
	Kadın (n = 100)		Erkek (n = 100)			
	\bar{X}	<i>ss</i>	\bar{X}	<i>ss</i>		
Kopukluk	30,19	0,69	17,69	0,37	15,86	,000
Bağımlılık	31,41	0,72	28,56	0,51	3,218	,001

Analiz sonucunda, kadın ve erkek grupları arasında kopukluk özellikleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($t(198)= 15,86$, $p=,000$). Elde edilen bulgulara göre kadın katılımcıların eşlerini kopuk olarak değerlendirme düzeyleri ($M= 30,19$, $SS=0,691$), erkeklerin sahip olduğu eşlerini kopuk olarak değerlendirme düzeyleri ($M= 17,69$, $SS=0,378$) istatistiksel anlamlı oranda daha yüksektir. Sonuca göre kadınlar eşlerini erkeklere göre daha kopuk olarak değerlendirmektedirler. Eş değerlendirme ölçümünde yer alan alt ölçeklerden bağımlılık skalasında cinsiyetlere göre anlamlı bir fark bulunmuştur ($t(198)= 3.21$, $p=,001$). Elde edilen bulgulara göre kadın katılımcıların eşlerini bağımlı olarak değerlendirme düzeyleri ($M= 31,41$, $SS=0,723$), erkeklerin sahip olduğu eşlerini bağımlı olarak değerlendirme düzeyleri ($M= 28,56$, $SS=0,511$) istatistiksel anlamlı oranda daha yüksektir. Kadınlar eşlerini erkeklere göre daha bağımlı olarak değerlendirmektedir. Araştırmaya konu olan kişilik özellikleri ve eş değerlendirme özelliklerinin kendi içlerindeki, birbirleri arasındaki ve cinsiyet faktörüne göre değişimleri ile ilgili yapılan analizler ve analiz sonuçları bu bölümde incelenmiştir. Çalışmada elde edilen bulgulara bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı ve istatistiksel olarak anlamlı bulunmayan birçok sonuç elde edilmiştir. Araştırmada kullanılan ölçüm araçlarının alt ölçeklerinin fazla olması sebebiyle bulgularda istatistiksel olarak anlamlı sonuçlardan bahsedilmiştir. Ulaşılan sonuçlar bir sonraki bölümde ayrıntılı olarak incelenecek ve yorumlanacaktır.

5. TARTIŞMA

Bu araştırma çalışmasında örnekleme oluşturan yüz kadın ve yüz erkek toplam iki yüz evli bireyin kişilik özellikleri ve eşlerini değerlendirme eğilimlerine dair alınan ölçüm sonuçları doğrultusunda araştırma yapılmıştır. Araştırmanın amacı ve hipotezleri incelemek amacıyla yapılan ölçümler doğrultusunda elde edilen verilerin sağladığı bulgular çalışmanın ilgili bölümünde açıklanmıştır.

Bu bölümün devamında ise, araştırmada elde edilen verilerin oluşturduğu bulgularla ilgili literatür kapsamındaki değerlendirmeler, bu çalışmadan önce gerçekleştirilmiş ve benzer konu içeriklerine sahip çalışmaların bulunduğu ilgili literatür bağlamında elde edilen bulgular tartışılarak yorumlanmış; literatürle benzer bulgular belirtilmiş ve literatürden farklı bulguların olası sebepleri açıklanmaya çalışılmıştır.

5.1. Katılımcıların Kişilik Özellikleri İle Eşlerini Değerlendirmeleri İlgili Bulgulara Yönelik Değerlendirme

Araştırmaya katılan iki yüz kişiden alınan toplam veriler üzerinden yapılan kişilik özellikleri ve eşlerini değerlendirmeleri arasındaki ilişkiye dair bulgulara varılmıştır. Bu çalışmanın amacı, evli çiftlerin kişilik yapıları ve eşlerini değerlendirme biçimleri arasındaki ilişkinin araştırılmasıdır. Sonuçlar, çalışmanın ilk hipotezini destekleyen bulguların gösterdiği üzere katılımcı olguların araştırma kapsamında değerlendirilen kişilik özellikleri ile eşlerini değerlendirmeleri arasında anlamlı ilişkiler olduğunu göstermiştir.

Kişilik yapılarının anlaşılmasında yaygın olarak kullanılan MMPI (Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri) evlilik birliğindeki kişilerin bireysel süreçleri ile ilgili bilgi edinilmesini sağlamaktadır (Set, 2019; Beach, Sandeen, ve O’Leary, 1990; Bradbury ve Fincham, 1988). Araştırma sonucunda anlamlı ilişki grupları saptanan ilk MMPI alt ölçeği histeri olmuştur. Histeri, stresli durumlara gösterilen tolerans ve stres durumlarında fiziksel semptomlar geliştirme özellikleriyle karakterize olmuş bir alt ölçektir. Bu alt ölçekte yüksek puan almış bireyler; strese fazla tepki gösterebilen, fiziksel yakınmalarla sorumluluklarından kaçma eğiliminde olan, kendi güdü ve

duygularını anlama konusunda zorluk yaşayan, üzüntüye eğilimli, ben merkezci yapının yoğun olduğu, sevgi ve ilgi ihtiyacı fazla olan kişiler olarak tanımlanmaktadır. Birey gerginlik, korku hislerini yoğun yaşamakla birlikte, kişisel eksikliklerini reddedici bir tavırda olabilir. Bu sebeple de başkalarının güvenilir, sorumlu ya da sevinebilir olduğuna dair reddedici düşüncelerle yaklaşabilir. Histerisi yüksek olan bireyin sevgi ve ilgi ihtiyaçlarının karşılandığını hissetmesi daha zordur (Ceyhun ve Oral, 2003). Nitekim araştırma sonuçlarında da yer alan histeri ile güvenilebilirlik arasında istatistiksel olarak negatif anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Histeri özelliklerine sahip olan birey, eşini güvenilir olarak tanımlamak yerine güvenilmez olarak tanımlamaktadır. Güvenilirlik alt testi; kişinin eşini güvenilebilir, kolay iletişime geçebildiği ve sürdürebildiği, ihtiyaç duyduğu zaman varlığının hissedebildiği birisi olarak görmesiyle karakterizedir. Genel insan ilişkilerinde önem taşıyan bu özellik, eşler arasında hissedilmesi daha çok önem taşımaktadır. Birtchnell (1987) güvenilirlik kavramının, evli çiftler arasındaki ilişkiye olumlu olarak yansıyan önemli bir özellik olduğunu, bu sebeple evlilik ilişkisinde bu alana dair elde edilen puanların evlilikte uyumun yansımaları olduğunu savunmuştur.

Histeri puanı yüksek olan bireyin kendisini ve çevresini algılayış biçiminde olumsuz bir değerlendirme algısına sahip olması, evlilikte uyum belirtisi olan güvenilirliliği de olumsuz bir biçimde algılamasına ve eşiyile ilgili negatif bir değerlendirme yapmasına sebep olmaktadır. Bu durumu bulgularda histeri ile pozitif yönde anlamlı istatistiksel ilişki tespit edilen kopukluk ve kontrolcülük alt testleri de desteklenmektedir. Histerik özelliklere sahip olan birey, eşini kopuk ve kontrolcü olarak değerlendirmektedir. Kişinin kendilik algısının düşük olması olayları olumsuz olarak algılaması ile ilişkilidir (Tutarel, Kışlak ve Çavuşoğlu, 2016) . Araştırmada elde edilen sonuçların da bu bilgi ile paralellik gösterdiği söylenebilir. Diğer bir araştırma bulgularına göre kişinin benliğini olumsuz olarak değerlendirmesi, eşinin kendisine yönelik olumlu sayılabilecek değerlendirme, övgü ya da söylemlerini göz ardı etmeye eğilimli bir yapı sergilemektedir. Bu durumun aksine benliğe yönelik olumlu değerlendirmeleri olan birey, evliliklerinden doyum almakta dolayısıyla karşıdaki bireyi daha sağlıklı değerlendirmektedir. Sonuç olarak kendilik algısı sağlıklı ve olumlu olan birey hem kendi sosyal yaşamında hem de evlilik ilişkisinde daha uyumlu, olumlu, yapıcı olmakta ve hem kendisini hem de çevresindekileri güvenilir olarak nitelendirmektedirler.

Araştırma kapsamında anlamlı sonuç ilişkilerine rastlanan diğer bir kişilik yapı ölçeği de psikotik sapma olmuştur. Literatürdeki daha önceden yapılan çalışmalarda ilişki içerisinde yaşanan problemlerin belirlenmesinde psikotik sapma alt ölçeğinin önemli bir gösterge olduğuna dair sonuçlar elde edilmiştir (Arnold, 1970).Psikotik sapma ölçeğinde yüksek alan bireylerin kural ve değerleri özümseme konusunda güçlük çektiği, karşıt davranışlar sergilemeye eğilimli olduğu, sabırsız, engellenmeye olan toleransının düşük olduğu söylenebilir. Bu alt ölçeğin ikili ilişkilerde yüzeysel olma, diğer insanların duygu ve düşüncelerine duyarsızlık ile karakterize olduğu söylenebilir. Araştırmaya katılan katılımcıların psikotik sapma özellikleri ile eşlerini kopuk, kontrolcü ve bağımlı olarak değerlendirme eğilimleri arasında pozitif, güvenilir olarak değerlendirme eğilimleri ile ise negatif anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Ölçeğe dair açıklamalara bakıldığında ilişkilerde sorun yaşama riski fazla olan bu özelliğe sahip bireylerin evlilik ilişkilerinde de sorun yaşaması ve olumsuz olarak değerlendirme yapması olasıdır. Yapılan bir araştırmada MMPI'nin psikopatik sapma ölçeğinden yüksek skorlar elde eden bireylerin ileriki yaşamlarında daha çok boşanma oranına sahip oldukları bulunmuştur (McCranie ve Kahhan, 1986). Bu sonuca göre, psikotik sapma özelliklerine sahip olmak, daha riskli bir yaşam şekillendirme ve daha impulsif olabilme eğilimini arttırmaktadır.

Katılımcılardan elde edilen veriler kapsamında kadınlık ve erkeklik alt ölçeği ile eş kontrolcü olarak değerlendirme arasında negatif bir ilişki saptanmıştır. Erkek ve kadına dair temel özellikleri ölçmeyi amaçlayan bu alt ölçekte yüksek puan alan bireyler, sosyal ve diğer insanlara karşı duyarlı, kendine güvenen kişiler olarak tanımlanmaktadırlar. Ele alınan alt ölçeğin kadınlar ve erkekler için farklı hesaplanma ve yorumlanmaya sahip olduğu bilinmektedir. Yüksek alan kadınlar, erkeklik skalası özelliklerine yaklaşmaktadır. Bu duruma paralel olarak yüksek puan alan erkekler ise kadınlık skalası özelliklerine yaklaşmaktadırlar. Mevcut durum değerlendirildiğinde bu skaladan yüksek puan alan katılımcıların eşlerinin cinslerine dair özelliklere yaklaştığı çıkarımında bulunulabilir. Bu sebeple evlilik birliğindeki bireyler ortak zevk ve ilgi alanlarına sahip olmakta dolayısıyla da daha az problem yaşama olasılığına sahip olmaktadır (Good ve Brantner, 1961). Set (2019) tarafından yapılan araştırmada da erkeklik ve kadınlık alt ölçeğinden elde edilen puanlarla, evli çiftlerin iletişim sorunu yaşamaları arasında negatif olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

Elde edilen bir diğere sonuç ise, hipomani skalası ile kontrolcülük ve bağımlılık alt ölçekleri arasındaki anlamlı ilişkiye dairdir. Hipomani skalasında yüksek puan alan bireyler, enerjik, huzursuz, engellenmeye toleransı düşük, kendilik değeri ve öneminde abartılı düşünce, aşırı güven ile tanımlanmaktadır. MacPherson (1991) tarafından yapılan araştırmaya göre maniye dair özellikler gösteren bireylerin zorlayıcı sayılabilecek tavırları sebebiyle eşler arasındaki iletişimde bozulmalar daha yoğun görülmektedir. Anlaşmazlık ve etkileşim sorunları sıklıkla yaşanmaktadır. Mani özelliklerine sahip olan bireyin engellenmeye olan toleransının düşmesi eşinin kendisini kontrol ediyormuş gibi hissetmesine sebebiyet verebilmektedir. Nitekim Tranvag ve Kristoffersen (2008) tarafından yapılan araştırmada mani özelliklerine sahip olan bireylerin eşleriyle yürütülen çalışmada, eşlerin kendisini suçlanıyormuş gibi hissetme belirtilerine sıklıkla rastladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumun içeriğine bakıldığında mani düzeyi yüksek olan eşin yaşadığı olumsuz deneyimlerden eşini sorumlu tuttuğu görülmüştür. MacPherson (1991) tarafından yürütülen araştırmasında mani özellikleri gösteren bireylerle evli olan kişilerin, eşlerinin sürekli şikayet etmesi ve zorlayıcı olarak nitelendirilen davranışlarda bulunması evlilik uyumlarını olumsuz yönde etkilediğini bildirmiştir. Diğer bir yandan kendi önemi konusunda abartılı düşüncelere sahip olan bireyin eşinin kendisine bağımlı olduğunu düşünmesi de olasıdır.

Kişilik yapılarından anlamlı ilişki bulunan son alt ölçek sosyal içe dönme ve kopukluk arasındaki negatif ilişkidir. Sosyal içe dönüklük puanı yüksek olan kişiler utangaç, içe dönük, aşırı duyarlı, sosyal ortamlarda huzursuz ve rahatsız, kendine güveni düşük olarak tanımlanmaktadır. İkili ilişkilerde zorlanan bu kişilik yapılanması, ikili yakın ilişkilerinde bağımlı özellikler gösterebilmektedir (Ceyhun ve Oral, 2003). Araştırma bulgularına bakıldığında sosyal olarak içe dönük olarak tanımlanan kişilerin eşlerini kopuk olarak değerlendirmedikleri görülmüştür. Bu durum ikili ilişki kurmakta ve yürütmekte zorlanan bireyin kendisine olan güveninin az olması sebebiyle, yeni bir ilişkiyi yürütme güçlüğü yaşamamak adına karşı tarafın kendisinden kopuk olmadığını düşünerek kendi benliğini koruyarak olması olarak yorumlanabilir (Set, 2019).

5.2. Katılımcıların Kişilik Özellikleri İle Eşlerini Değerlendirmelerinin Cinsiyet Faktörüne Göre Değerlendirilmesi

Bu çalışma, katılımcıların cinsiyet özellikleri açısından incelenmeye başlandığında, çalışmanın örnekleminin %50'sini kadın, %50'sini ise erkek katılımcıların oluşturduğu görülmektedir. Araştırmaya katılım sağlayan örneklerin uygulanan ölçek sebebiyle evli bireylerden seçilmiştir. Evlilik birliğinin anlaşılabilirliği ve olası sorunların ön görülebilmesi, evlilik birliğinin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesine katkı sağlamaktadır. Eşlerin bu birlik içinde yaşadıkları sorunların farklılaşması ve özellikle cinsiyet faktörüne bağlı olarak değişim göstermesi mümkündür. Araştırmada alt konu olarak belirlenen faktör de cinsiyet olmuştur. Cinsiyetler arası farklılıklar ve buna bağlı gelişen alt ölçekler incelenmiş, bulgular elde edilmiştir. Tıpkı bu araştırma çalışmasında olduğu gibi evli çiftlerle çalışan bir çok araştırma özellikle cinsiyetler arası farklılıkların üzerinde durmuştur. Erden (2016) tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre, evli kadınların eşlerini daha kopuk, kontrolcü ve bağımlı olarak algıladıklarını ortaya çıkarmıştır. Bu sonuç, yapılan araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir.

Eş değerlendirme ölçeğinde cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunan ilk alt ölçek kopukluk olmuştur. Yapılan bir araştırmada bireyin eşini kopuk olarak algılaması durumunda eşleri ile daha fazla iletişim problemi yaşamakta ve anlaşıldıklarını düşünmemektedirler (Uyar, 1999). Evlilik birliğindeki uyumlu olma hali ile negatif bir ilişki içinde olan kopukluk alt boyutu, kişinin bireysel olma, tek başına kalmayı tercih etme ve diğer eşten gelen paylaşımı reddetme özellikleri ile ilgilidir. Bu alt boyutta yüksek puan elde eden birey, eşinden uzaklaşma eğilimiyle hareket etmekte, duygusal ve davranışsal olarak uyumsuz olarak nitelendirilmektedir. Kopuk olarak nitelendirilen bireylerin erken çocukluk dönemlerinde bağlanma problemleri yaşamış olmaları ile ilişkilendirilmektedirler (Taycan ve Kuruoğlu, 2014). Alanyazında yapılan araştırma bulgularında erkek katılımcıların kopukluk alanında kadınlara göre daha yüksek puan aldıkları bulunmuştur (Camara ve Calvete, 2012; Kaya, 2010).

Eş değerlendirme alt boyutlarında cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunan diğer başlık ise kontrolcülüktür. Evliliği olumsuz yönde etkilediği düşünülen kontrolcülük alt boyutu, evlilikte yer alan eşlerin baskı yapma, diğer eşini değersizleştirme, karşı

tafam özgürlüklerini kısıtlama özellikleri ile tanımlanmaktadır. Kontrolcü olarak tanımlanan eş, birçok olumsuz davranış sergileyerek diğer eşin sorunlarını büyütme, onda kusurlar bulma, eleştirici bir tutum takınma, sevgi ve ilginin yetersiz gösterilmesi, manipülatif bir tavırla yaklaşılarak karşı tarafa suçluluk hissi yaşatmaya çalışmaya eğilim göstermektedir. Yapılan araştırmalarda kontrolcülüğün evliliği fazlasıyla olumsuz etkilediği, eşini kontrolcü olarak değerlendiren kişilerin sahip oldukları ilişkileri boşanma ile sonlandırmaya daha eğilimli oldukları (Erden, 2016; Tümöz, 2018). Kontrolcülük alt boyutunun iki cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı araştırma sonucunda elde edilmiştir. Bulunan sonuçları destekleyen araştırma sonucuna göre; erkekler eşlerini daha fazla kontrolcü olarak değerlendirmektedirler. Gökmen (2001) tarafından evli çiftlerle yürütülen araştırma sonuçlarına göre; kadınlar eşlerini daha bağımlı olarak değerlendirirken erkekler eşlerini daha kontrolcü olarak değerlendirmektedirler.

Yapılan araştırmanın hipotezlerinden birisi de eş değerlendirmesinde kopukluk ve kontrolcülük alt boyutlarının kişilik yapılanma alt ölçekleriyle daha fazla ilişkili olması sonucudur. Nitekim elde edilen sonuçlar da bu hipotezi destekler niteliktedir. Bu alanda yapılan araştırmalarda olumsuz eş davranışlarının evlilik ile daha çok ilişkili olduğu, eşin olumsuz olarak algılanmasının evlilikteki uyumu fazlasıyla etkilediğine dair sonuçlara ulaşılmıştır (Fincham ve Bradbury, 1987). Evlilik birliğinin içine giren kadın, karşısındaki bireye korumacı ve geliştirici bir tutum sergileme eğilimiyle davranmaktadır. Eşini koruduğunu düşünen kadının aksine erkek kendisine müdahale edildiğini ya da yönlendirildiğini düşünmektedir. Kadınlarda ise ilişkide dinlenme ve anlaşılma ihtiyacı daha ön plandadır. Bu alanda erkeğin çözüm odaklı olması ve iletişim içinde anlamak yerine çözüm üretmeye çabalaması kadın tarafından kopuk olarak nitelendirilmesine sebep olabilir. Uyar (1999) tarafından boşanmış kadın ve erkek örneklerle yapılan araştırmada, boşanmış kadınların eşlerini kopuk olarak değerlendirdikleri, boşanmış erkeklerin ise eşlerini kontrolcü olarak değerlendirdikleri görülmüştür. Yapılan bu araştırmanın sonucu, kadınların evlilik içerisinde kendilerini eş olarak görmekten ziyade daha çok ebeveyn rolünde buldukları, duygusal ve sahiplenici davranışlar sergiledikleri yönündeki bulgularla açıklanmıştır. Açıklamanın içeriğine bakılarak ebeveyn rolüyle yaklaşan kadına karşı erkeklerin de kendi ailelerini değerlendirme ölçütleri olan kontrolcü tanımını eşlerine karşı kullandıkları düşünülmüştür. Baucom, Sayers ve

Duhe (1989) tarafından evli çiftleri örneklem olarak kullanan bir çalışmanın sonuçlarına göre stres seviyesi yüksek olan çiftlerin birbirlerini daha olumsuz değerlendirdikleri, olumlu davranışları yok sayma eğiliminde oldukları görülmüştür.

Araştırmalar kişilik yapılanmalarının çiftlerde benzerlik gösterdiğini fakat bu özelliklerin evliliğe olan etkilerinin değişiklik gösterdiğini ortaya çıkarmaktadır (Gökmen, 2001). Araştırma sonuçlarından elde edilen verilere göre kadınlarda kopukluk değerlendirmesi ile histeri, psikotik sapma, kadınlık- erkeklik özellikleri, paranoya ve hipomani alt ölçekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır. Erkeklerden elde edilen verilere bakıldığında kontrolcülük değerlendirmesi ile histeri, psikotik sapma ve hipomani alt ölçekleri istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki içerisinde çıkmıştır. Her iki cinsiyette de ilişkili çıkan psikotik sapma alt ölçeğinde yüksek puan alan kişiler, mesafeli, öfkeli, anlayışsız, yüzeysel ve kayıtsız olarak tanımlanmaktadır (Burger, 2006). Bu özelliklere sahip olan kadınlar, eşlerini kopuk olarak değerlendirmektedirler. Diğer bir yandan psikotik sapma skalasında yüksek puan alan erkekler ise eşlerini kontrolcü olarak nitelendirmektedirler. Temel özelliklerine bakıldığında öfke, yüzeysellik, kural tanımama ve kayıtsızlık ile karakterize olan bu ölçekte bireylerin eşleri ile olan ilişkilerini olumsuz olarak değerlendirmeleri olasıdır. Araştırmada bu alt ölçekte yüksek puan alan kadınların eşlerini bağımlı olarak değerlendirmeleri ve güvenilebilir olarak görmedikleri de tespit edilmiştir. Kitamura ve ark. (1998) tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre; evlilik uyumunun düşük psikotizm ile ilişkilidir. Psikotik sapma özelliklerinin aile ilişkileri ile olan sorunlarla da yakından ilişkili olduğu bilinmektedir. Bu özelliğe sahip birey, otorite figürleriyle anlaşamamakta, karşıt olma ve kurallara uymayı istememe gibi davranışlar sergilemektedir. Bağlanma ile ruhsal sorunların yakından ilişkisi incelendiğinde güvensiz bağlanan bireyin olaylara ve durumlara karşı daha stresli yaklaştıkları bulunmuştur (Ainsworth ve Bowlby, 1991; Şahin ve Yaka, 2010). Bu sebeple kişilik özellikleri, bireylerin kişilerarası ilişkileri ile ilgili ipuçları içermektedir (Somer, 2001).

Hem kadınlarda hem de erkeklerde olumsuz evlilik değerlendirmeleriyle ilişkili olan diğer kişilik özelliği ise histeri olmuştur. Kadınlarda histeri puanı ile eşlerini kopuk olarak değerlendirmeleri istatistiksel olarak ilişkili çıkarken, erkeklerde histeri ile kontrolcülük pozitif, güvenilebilirlik negatif ilişkili olarak tespit edilmiştir. Ben

merkezcil özelliğın ön planda olduğu, ilgi ve sevgi ihtiyacının yoğun bir şekilde hissedildiği bu kişilik yapılanmasında eşin yaptıklarının yetersiz olarak değerlendirilmesi, olumsuz değerlendirme ile yakından ilişkili olduğu sđylenebilir. Aynı zamanda strese bağlı psikosomatik bulgularla da karakterize olan bu alt testte sağlık ve evlilik arasındaki ilişkinin de üzerinde durulması faydalı olacaktır. Akçam (1996) tarafından yapılan araştırmada somatizasyonun evlilik uyumunu yordayıcı bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Hem kadınlarda hem de erkeklerde evlilik uyumundaki bozulma kişinin somatizasyon düzeyini yükseltmektedir. Bu durumda karşılıklı bir ilişki içinde olan histeri ile kopukluk, kontrolcölük gibi olumsuz eş değerlendirmelerinin birbirleri ile ilişki içinde oldukları sđylenebilir.

Her iki cinsiyette de kontrolcölük ve kopukluk hipomani ilr ilişki içindedir. Narsistik yapılanmanın yoğun görüldüğu bu kişilik alt testinde ben merkezcil, baskın, dürtüsel, kendi istek ve beklentilerine odaklanmış, engellenmeye toleransı olmayan kişilik özellikleri ön plana çıkmaktadır (Raskin ve Tery ,1988). Hipomani özelliklerine sahip olan kadınlar eşlerini kopuk olarak değerlendirmektedir. Bu duruma kendi değerlerine olan abartılı düşünceleri sebebiyle yeterince kendileriyle ilgilenilmediğini düşünmeleri sebep olabilir. Hipomani özelliği gösteren erkeklerin ise eşlerini kontrolcü olarak değerlendirmeleri, engellenmeye dayanma toleranslarının düşük olması ve ben merkezcil yapılarının baskın olması sebebiyle özgürlüğünün kısıtlanıyormuş gibi hissedilmesiyle ilgili olabilir.

Kişinin kendi paranoya düzeyleri ile karşı tarafı olumsuz olarak değerlendirme, kötölük göreceğine dair düşünceler, şüphencilik ve suçlayıcılık ilişki halindedir (Ceyhun ve Oral, 2003). Araştırma kapsamında kadınlarda paranoid kişilik yapılanması ile eşlerini kopuk olarak değerlendirmeleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bireyin karşısındaki eşine karşı farklı herhangi bir sebeple şüphe geliştirmesi ve bu şüpheye dair mantıklı sebepler bularak akılcı bir hale sokma süreci, kişilerarası ilişkilerinde sorun yaşamasına sebep olmaktadır (Taymur ve Türkçapar, 2012).

Araştırma kapsamında ele alınan kişilik yapılanmalarını ölçen alt ölçeklerden olan psikasteni ile güvenilebilirlik arasında pozitif bir ilişkiye de rastlanmıştır. Bu ilişki erkek katılımcılarda görölürken, kadın katılımcılarda herhangi bir ilişkiye rastlanmamıştır. Kaygı, gerginlik, kendine dair kuşku ve güvensizlikle karakterize olan bu alt ölçek, erkeklerde eşlerini güvenilebilir olarak görme eğilimlerini

arttırmaktadır. Bu durum kişinin kendisine olan güveninin yetersiz olması sebebiyle hayatındaki kişiyi güvenilir olarak değerlendirmesi olarak yorumlanabilir. Aynı zamanda yapılan araştırmalarda, erkeklerin eşlerini daha güvenilebilir olarak değerlendirdikleri sonuçlarına da rastlanmaktadır (Erden, 2016; Araştırma bulgularının aksi sonuçlara ulaşan Caner (2009) ise, kadınların erkekleri daha güvenilebilir olarak değerlendirdiklerini öne sürmüştü, bu durumu kadınların cinsiyet ve kültürel etkenlere daha bağlı olmaları, evliliklerini sürdürme konusunda kaygılarının olması ile açıklamıştır. Uygulama yapılan örneklemelerin sosyokültürel farklılıkları, geçmiş yaşantıları bu sonuçların farklılaşmasında etken olmuş olabilir.

Evlilikteki eşlerin birbirlerini değerlendirmesinde olumsuz etkilere sahip olan bir diğer alt boyut da bağımlılıktır. Bu alt skalada yüksek puan aldığı düşünülen eş, kendini acındıran, özgüven konusunda yetersizlik yaşayan, karar verme konusunda zorlanan, aşırı ilgi ve sevgi beklentisi içinde olan, yalnız kalmaya toleransı düşük, kendini savunma ve ifade konusunda yetersiz olarak algılanmaktadırlar. Bu durum diğer eş tarafından olumsuz olarak algılanmakta ve dolayısıyla evliliklerini olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Bu araştırma sonuçlarına bakıldığında kadınların eşlerini daha bağımlı olarak değerlendirdikleri bulunmuştur. Uyar (1999) tarafından boşanmış bireylerle yapılan çalışmada kadınların eşlerini daa bağımlı olarak nitelendirdiklerine dair bulgular da araştırmanın sonucunu destekler niteliktedir. Araştırmada elde edilen bulguların aksine Caner (2009) tarafından yapılan araştırmada, kadınların eşlerini erkeklere göre daha az bağımlı bulduklarına dair sonuçlar elde edilmiştir. Fakat bu araştırmanın da aksine Mikulincer ve Erev (1991) tarafından yapılan çalışmada, bağlanma stillerinin evlilik ilişkisine her iki cinsiyet için nasıl etki ettiğine dair herhangi bir bulguya rastlanmamıştır.

Kişilik yapılanmalarına dair yapılan MMPI alt ölçeklerinde cinsiyet faktörüne göre farklılaşma bulunan ölçek sosyal içe dönme (Si) olmuştur. Araştırma bulgularına göre; erkek katılımcılarda sosyal içe dönme özelliklerine kadınlara göre daha fazla rastlanmaktadır. Sosyal içe dönme özelliklerinin evlilik birliğinin sürdürülmesi ve devam etmesini etkilediği düşünülmektedir. Bu durum Güleç (2014) tarafından Sivas ilinde yaşayan 378 kişilik evli örneklemeye yapılan araştırmada elde edilen, evli kişilerin dışadönüklük özelliklerinin artmasıyla evliliklerine duydukları memnuniyetin de artması sonucuyla desteklenmektedir. 100 evli çiftle ve 135 evli

çiftle yapılan iki farklı araştırmada da evlilik uyumu ile dışadönüklük arasında pozitif bir ilişki saptanmıştır (Özaydınlık, 2014).

Toplumsal olarak algılanan kadınlık-erkeklik kimlikleri ve bu kimliklere atfedilen sosyal roller, kişinin hem kendi bireysel süreçlerini hem de ilişki içerisindeki tutum ve davranışlarını etkilemektedir (Akçam, 1996). Kişilik yapılanmasının araştırılmasında kullanılan MMPI testinde yer alan kadınlık ve erkeklik ölçeği, kişinin kendisindeki kimliği tanımlamasında kullanılmaktadır. Erkeklik skalasındaki puanın düşüklüğü geleneksel erkek rolüne ait erkeksilik, bağımsızlık, rekabetçilik ya da üstünlük gibi tanımlarla ifade edilirken, kadınlarda bu skalada elde edilen düşük puanlar geleneksel kadın rolüne ait olan kadınsılık, yardımseverlik, bakım verme gibi özelliklerle tanımlanmaktadır. Her iki ölçekte de yükselen puanlar karşı cinsin özelliklerine olan yakınlığı arttırmaktadır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında, mf skalasında kadınlarda daha yüksek skorlara rastlanmıştır. Bu durum erkek katılımcıların kendilerini daha erkeksi gösterebilmek adına puanlarını düşük tuttuğunu, kadın katılımcıların ise geleneksel kadın rolünü reddederek rekabetçi, girişken ve kendine güvenen bir yapı oluşturmaya çalıştığını düşündürmüştür. Aynı zamanda mf skalasında yüksek puan elde eden kadınların eşlerini daha az kopuk gördükleri sonucuna da ulaşılmıştır. Alanyazında yapılan araştırma sonuçları da araştırma kapsamında elde edilen sonuçları destekler niteliktedir. Andojen kişilik özellikleri olarak tanımlanan mf skalasında elde edilen yüksek puan özelliklerine sahip olan kadınların evlilik uyumlarının daha yüksek olduğu ile bulunmuştur (Bal, 2007). Araştırmanın sonucuna bakılarak, bu kişilerin ilişkilerinde daha eşitlikçi, anlayışlı oldukları belirlenmiştir. Kişinin bu davranışlarının evliliğinde de eşine ve sorunlara karşı daha adil bir yaklaşımda bulduklarını düşündürmektedir (Allen ve Webster, 2001).

Kişilik yapılanmaları ve eşlerin birbirlerini değerlendirmeleri arasında yapılan çalışmaların sonuçları birbirlerinden farklılıklar göstermektedir. Bu ilişkide kişilik yapılanması mı eşlerin birbirlerini değerlendirmelerini etkiliyor yoksa eşleri değerlendirme biçimleri mi kişilik yapılanmalarını etkiliyor bilinmemektedir. Fakat kişilik yapılanmasının denklemden çıkarılması mümkün değildir. Bu sebeple ele alınan kişilik özelliklerinin evlilik ilişkisini ve eşi değerlendirmeyi ne doğrultuda etkileyeceği bu araştırılmanın konusu olmaya değer bulunmuştur.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sağlıklı ve işlevsel bir evlilik ilişkisinde bireylerin sergiledikleri davranışların tek başına yeterli olmadığı karşı tarafın bu davranışları algılama ve yorumlama becerisinin de etkili olduğu düşünülmektedir (Güven ve Sevim, 2007). Kendisini ve eşini yeteri kadar tanımayan kişiler evlilik ilişkisinde sorun yaşamaktadırlar. Evlilik süreci içerisinde karşı tarafı anlamaya çalışan birey, eşinin davranış ve tutumlarına dair yüklem ve değerlendirmeleri yapmaktadır. Bu yüklemeler olumlu olabileceği gibi olumsuz da olabilmektedir. Evlilikte yaşanabilecek sorunların önlenmesi açısından yapılacak olan değerlendirmeler önem arz etmektedir.

Son zamanlarda evli çiftlerle yürütülen araştırmalarda, davranış ve düşünceler üzerinde etkili olabilecek faktörler üzerinde de durulmaktadır. Çiftlerin evlilikleri üzerindeki kendi etkilerini anlaması ve eşlerini algılamalarındaki değişiklikleri anlamlandırmaları daha uyumlu bir ilişki yürütmelerine fayda sağlayacaktır.

Bu çalışmada eşler arası değerlendirmelerin kişilik yapıları üzerinden incelenmesi amaçlanmıştır. Böylece kişinin bireysel süreçlerinin karşı tarafı algılamasını nasıl etkilediği üzerine fikir yürütülmesi üzerine bulgular ortaya koyulmuştur. Aynı zamanda cinsiyetler arasındaki farklılıklar ve benzerlikler ile ilişkideki sorun olabilecek yapılar da anlaşılmasına çalışılmıştır. Elde edilen sonuçtan kullanılan ölçeklerin evlilik ve aile danışmanlığında işlevsel olarak kullanılıp kullanılamayacağına yönelik öngörü oluşturulmuştur.

Araştırmaya dair bazı sınırlılıklar belirtilmiş ve önerilerde bulunulmuştur:

1. Araştırmaya örneklem olarak katılan evli çiftlerin belirli bir kısıtlama ile oluşturulması (yaş, evlilikte yaşanan sorunlar, eğitim durumları, çalışma durumları) ve buna karşın bir kontrol grubundan yararlanılması önemlidir.
2. Pandemi sürecinde yürütüldüğü düşünülen bu araştırmada belirlenen iki yüz kişilik örneklem sayısının arttırılması sonuçların güvenilirlik ve geçerliliğini arttıracaktır.
3. Kişilik yapılanmalarının araştırılmasında kullanılan MMPI testine ait araştırmaların psikiyatrik bulgularla sınırlı olması, ülkemizde araştırma ölçeği olarak

nadiren kullanılmış olması literatür taramasını zorlaştırmış, karşılaştırılabilecek verilere ulaşmakta zorlanılmıştır. Bu sebeple MMPI''ın daha güncel formu olan MMPI-2 den faydalanılabılır.

4. Birtchnell eş değerlendirme ölçeğinin standardizasyonun diğer ölçeklere göre günümüze daha yakın bir zamanda yapılmış olması bu ölçekle ilgili de araştırmaların az olmasına sebep olmuştur. Bu sebeple alan tarama yaparken karşılaştırma araştırmalarına nadiren rastlanmıştır.

5. Kişilik özellikleri ile eş değerlendirme üzerine yapılmış daha önceki araştırmalarda bu araştırma içerisinde kullanılan iki ölçeğin birlikteliğine literatürde rastlanmamıştır. Bu sebeple alanında yeni bir sonuca hizmet etmektedir. Bu sebeple bir sonraki araştırmalarda kullanılarak geliştirilmesi tavsiye edilmiştir.

KAYNAKLAR

- Adler, T.** (1992). Gibson prevails over field's barriers. *APA Monitor*, 1.
- Ainsworth, M. S., & Bowlby, J.** (1991). An ethological approach to personality development. *American psychologist*, 46(4), 333.
- Akçam, F.** (1996). Çalışan Eşlerin, 'Kadının Ev Dışında Çalışması'yla, Erkeklerin, 'Ev Dışında Çalışan Eşleri'yle ve Çalışan Kadınların 'Kendileri'yle ilgili Görüşleri'. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı.*
- Akpınar, B.** (2016). *Evli çiftlerin evlilik uyumu ile toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Selçuk Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Aktaş, S.** (2009). *Eşlerden birini kaygı düzeyi ile evlilik uyumu arasındaki ilişkinin belirlenmesi* (Master's thesis, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Anastasi, A.** (1970). *Psychological Testing*, (495-498), London: [y.y].
- Arnold, M. B.** (1970). Perennial problems in the field of emotion. In *Feelings and emotions: The Loyola symposium* (Vol. 7, pp. 169-185). New York: Academic Press.
- Ateş, R., Erdoğan, G., Ergin, H., Gül, G., & Şenel, H. G.** (2004). *Evlilik okulu. İstanbul: Remzi Kitabevi.*
- Bal, H.** (2007). *Bağlanma stilleri, cinsiyet rolleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Mersin Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Bandura, A.** (1986). Social foundations of thought and action. *Englewood Cliffs, NJ*, 1986(23-28).
- Bartholomew, K., & Horowitz, L. M.** (1991). Attachment styles among young adults: a test of a four-category model. *Journal of personality and social psychology*, 61(2), 226.
- Baucom, D. H., Sayers, S. L., & Duhe, A.** (1989). Attributional style and attributional patterns among married couples. *Journal of personality and social psychology*, 56(4), 596.
- Beach, S. R., Sandeen, E., & O'Leary, K. D.** (1990). *Depression in marriage: A model for etiology and treatment.* Guilford Press.
- Becker, E.** (1997). *The denial of death.* Simon and Schuster.
- Birtchnell, J.** (1987). Attachment detachment, directiveness receptiveness: A system for classifying interpersonal attitudes and behavior. *British Journal of Medical Psychology*, 60, 17-27.

- Birtchnell, J.** (1988). The assesment of marital relationship by questionnaire. *Sexual and Marital Therapy*, 3(1), 57-62.
- Birtchnell, J.** (1988a). Depression and family relationships: A study of young, married women ona london housing estate. *British Journal of Psychiatry*, 153, 758769.
- Birtchnell, J.** (1988b). The assessment of the marital relationship by questionnaire. *Sexual and Marital Therapy*, 3(1), 57-70.
- Birtchnell, J., & Kennard, J.** (1983). Does marital maladjustment lead to mentalillness?. *Social Psychiatry*, 18(2), 79-88.
- Bowlby, J.** (1999). *Attachment And Loss*. New York: Basic Books.
- Bradbury, N.B. Finchman, F.D. ve Beach, S.R.** (2000). Research On The Nature and eterminants Of Marital Satisfaction: Adecade in Review. *Journal Of Marriage And The Family*, 964- 980.
- Bradbury, T. N. ve Fincham, F. D.** (1992). Attributions and behavior in maritalinteraction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63 (4), 613- 628.
- Bradbury, T. N., & Fincham, F. D.** (1988). Individual difference variables in closerelationships:A contextual model of marriage as an integrative framework. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(4), 713.
- Brown, S. L. ve Booth, A.** (1996). Cohabitation versus marriage: A comparison ofrelationship quality. *Journal of Marriage & the Family*, 58(3), 668-678.
- Burger, J.M.** (2006). *Kişilik*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Burger, M. J.** (2006). *Kişilik (Psikoloji Biliminin İnsan Doğasına Dair Söyledikleri)*(1. Basım). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Buss, D. M. ve Craik, K. H.** (1983). The act frequency approach to personality. *Psychological Review*, 90(2), 105.
- Buss, D. M., & Greiling, H.** (1999). Adaptive individual differences. *Journal of Personality*, 67(2), 209-243.
- Butcher, J. N., Mineka, S. ve Hooley, J. M.** (2013). *Anormal psikoloji* (1. Baskı). İstanbul: Kaknüs yayınları.
- Büyükhahin, A.** (2005). The multidimensional relationship questionnaire: A study of reliability and validity. *Turkish Journal of Psychiatry*, 16, 97-105.
- Byrne, C. A. ve Arias, I.** (1997). Marital satisfaction and marital violence: Moderating effects of attributional processes. *Journal of Family Psychology*, 11(2), 189-191.
- Camara, M. ve Calvete, E.** (2013). Early maladaptive schemas as moderators of the impact of stressfulevents on anxiety and depression in university students. *Journal of Psycho pathology and Behavioral Assessment*, 34, 58-68.
- Canel, A. N.** (2012). *Evlilik ve aile hayatı* (2. Baskı). İstanbul: Nakış Ofset.

- Canel, N. A.** (2007). *Ailede problem çözme, evlilik doyumu ve örnek bir grupçalışmasının sınanması*. Marmara Üniversitesi: Doktora tezi.
- Caner, M.** (2009). *Evli Bireylerde Kendi Ebeveynlerini Algılama Biçimleri Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Eşe Yönelik Değerlendirmeler Arasındaki İlişkiler: Şematerapi Modeli Çerçevesinde Bir İnceleme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Cattell, R. B.** (1965). A biometrics invited paper. Factor analysis: An introduction to essentials I. The purpose and underlying models. *Biometrics*, 21(1), 190-215.
- Cattell, R. B.** (1979). Are Culture Fair Intelligence Tests Possible and Necessary?. *Journal of Research and Development in Education*, 12(2), 3-13.
- Cervone, D., Jiwani, N., & Wood, R.** (1991). Goal setting and the differential influence of self-regulatory processes on complex decision-making performance. *Journal of personality and social psychology*, 61(2), 257.
- Ceyhun, B., & Oral, N.** (2003). Minnesota çok yönlü kişilik envanteri değerlendirmekitabı. 2. Baskı. Ankara: Çizgi Tıp Yayınevi, (s 59).
- Chaplin, W. F., John, O. P., & Goldberg, L. R.** (1988). Conceptions of states and traits: dimensional attributes with ideals as prototypes. *Journal of personality and social psychology*, 54(4), 541.
- Chapman, B., & Guven, C.** (2016). Revisiting the relationship between marriage and wellbeing: Does marriage quality matter?. *Journal of Happiness Studies*, 17(2), 533-551.
- Connell, G., Mitten, T., & Bumberry, W. M.** (1999). *Reshaping family relationships: The symbolic therapy of Carl Whitaker*. Psychology Press.
- Costa, Paul & McCrae, R. R.** (1999). A five-factor theory of personality. The Five Factor Model of Personality: Theoretical Perspectives. In L.A. Pervin & O.P. John (Eds.), *Handbook of Personality: Theory and research* (2nd ed.). New York: Guilford.
- Crowther, J. H.** (1985). The relationship between depression and marital maladjustment: A descriptive study. *Journal of Nervous and Mental Disease*.
- Çağ, P.** (2011). *Evli Bireylerde Eş Desteği ve Evlilik Doyumu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çağ, P. ve Yıldırım, İ.** (2013). Evlilik Doyumunu Yordayan İlişkisel ve Kişisel Değişkenler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(39), 13-43.
- Çakır, M.** (2008). Constructivist approaches to learning in science and their implications for science pedagogy: A literature review. *International journal of environmental and science education*, 3(4), 193-206.

- Çelenoğlu, A.** (2011). *Evli bireylerin, bağlanma stillerine ve kendilik algısına göre evlilikte yaşanan sorunlarla başa çıkma yollarının incelenmesi* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Çelik, M.** (2006). Evlilik Doyum Ölçeği Geliştirme Çalışması. Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana. 74
- Dahlstrom, W. G., & Welsh, G. S.** (1972). An MMPI handbook: Clinical interpretation, Vol. I, Rev.
- Davila, J., Karney, B. R., Hall, T. W., & Bradbury, T. N.** (2003). Depressive symptoms and marital satisfaction: within-subject associations and the moderating effects of gender and neuroticism. *Journal of Family Psychology, 17*(4), 557.
- De Raad, B.** (2015). Big five factor model, theory and structure. *International encyclopedia of the social & behavioral sciences, 2*, 559-566.
- Erden, A. D.** (2016). *Kendini izleme tarzı, yakın ilişkilerde yaşanan kaygı ve algılanan eş davranışlarının evlilik doyumu üzerine etkisinin incelenmesi*. Ege Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Erdoğan, S.** (2007). *Evlilik Uyumu ile Psikiyatrik Rahatsızlıklar, Bağlanma Stilleri ve Mizaç ve Karakter Özellikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi. Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, Ankara.
- Erikson, E. H.** (1968). *Identity: youth and crisis*. New York: W.W. Norton and Company, Inc.
- Erikson, E. H.** (1980). *Identity and life cycle*. New York: W. W. Norton and Company, Inc.
- Erişti, A.** (2010). *Bağlanma Stilleri, Kişilik Özellikleri ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Erol, N.** (1982). *Ulkemizdeki psikiyatrik hastalarda Minnesota Qok Yonlii Kisilik EnvanterVnin gecerlik arastirmasi. Unpublished doctoral dissertation, University of Ankara.(Validity study of MMPI with Turkish psychiatric patients.)*.
- Eysenck, H. J.** (1970). Crime and personality: an empirical study of the three-factor theory. *The British Journal of Criminology, 10*(3), 225-239.
- Eysenck, H. J.** (1982). The biological basis of cross-cultural differences in personality: Blood group antigens. *Psychological Reports, 51*(2), 531-540.
- Farmer, A., McGuffin, P., & Williams, J.** (2002). *Measuring psychopathology*. Oxford University Press.
- Fidanoğlu, O.** (2006). *Evlilik uyumu, mizah tarzı ve kaygı düzeyi arasındaki ilişki* (Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Field, A.** (2009). *Discovering statistics using SPSS* (3. Baskı). London: Sage.

- Fincham, F. D. ve Bradbury, T. N.** (1988). The impact of attributions in marriage: An experimental analysis. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 7, 147- 162.
- Fincham, F. D. ve Bradbury, T. N.** (1990). Attributions in marriage: Review and critique. *Psychological Bulletin*, 107, 3-33.
- Fincham, F. D., & Bradbury, T. N.** (1987). The assessment of marital quality: A reevaluation. *Journal of Marriage and the Family*, 797-809.
- Fincham, F. D., Beach, S. D. ve Nelson, G.** (1987). Attributional process in distressed and nondistressed couples: 3.causal and responsibility attributions for spouse behaviour. *Cognitive Therapy Research*, 11, 77-83. 97
- Fischer, J. L., ve Spann, L.** (1991). Measuring codependency. *Alcoholism Treatment Quarterly*, 8(1), 87-100.
- Fraley, R. C., & Shaver, P. R.** (1998). Airport separations: A naturalistic study of adult attachment dynamics in separating couples. *Journal of personality and Social Psychology*, 75(5), 1198.
- Franzoi, S. L., Davis, M. H., & Young, R. D.** (1985). The effects of private self consciousness and perspective taking on satisfaction in close relationships. *Journal of personality and social psychology*, 48(6), 1584.
- Freud, S.** (1933). *New Introductory Lectures on Psychoanalysis* Norton. *New York*.
- Gailliot, M. T., Mead, N. L., & Baumeister, R. F.** (2008). Self-regulation.
- Good, P. K. E. and Brantner, J. P** (1961). "*The physician's guide to the MMPI*" *The University of Minnesota* 7. 8. 9. Press, Minneapolis, p. 3-35.
- Gosling, S. D., Ko, S. J., Mannarelli, T., & Morris, M. E.** (2002). A room with a cue: personality judgments based on offices and bedrooms. *Journal of personality and social psychology*, 82(3), 379.
- Gottman, J. M., & Levenson, R. W.** (1986). Assessing the role of emotion in marriage. *Behavioral assessment*.
- Gottman, J., Markman, H., & Notarius, C.** (1977). The topography of marital conflict: A sequential analysis of verbal and nonverbal behavior. *Journal of Marriage and the Family*, 461-477.
- Gökmen, A.** (2001). Evli eşlerin birbirlerine yönelik kontrolçülük ve bağımlılık algılarının evlilik doyumu üzerindeki etkisi. *Unpublished master's thesis*.
- Graham, J. R.** (1987). *The MMPI: A practical guide*. Oxford University Press.
- Güleç, S.** (2014). Evlilik memnuniyetini yordayan ilişkisel ve kişisel değişkenler. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas*.
- Gündoğdu, A.** (2007). *Relationship Between Self-Construals and Marital Quality*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Güven, N.** (2005). *İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar ve Evlilikte Problem Çözme Becerilerinin Evlilik Doyumu ile İlişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Güven, T.** (2010). *Eşler Arası Şiddete Yönelik Nedensellik Sorumluluk Yüklemeleri Ve Evlilik Doyumu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gynther, M. D.** (1961). The clinical utility of" invalid" MMPI F scores. *Journal of Consulting Psychology*, 25(6), 540.
- Gynther, M. D., & Shimkunas, A. M.** (1965). Age, intelligence, and MMPI F scores. *Journal of consulting psychology*, 29(4), 383.
- Gynther, M. D., Altman, H., & Warbin, R.** (1973). Interpretation of uninterpretable Minnesota Multiphasic Personality Inventory profiles. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 40(1), 78.
- Halford, W. K., Lizzio, A., Wilson, K. L., & Occhipinti, S.** (2007). Does working at your marriage help? Couple relationship self-regulation and satisfaction in the first 4 years of marriage. *Journal of family psychology*, 21(2), 185.
- Hathaway, S. R., & McKinley, J. C.** (1943). The Minnesota multiphasic personality inventory, Rev. ed., 2nd printing.
- Hathaway, S. R., & Meehl, P. E.** (1951). An Atlas for the Clinical Use of the MMPI.
- Haylı, R. G., Durmuş, E., & Kış, A.** (2017). Investigating the marital satisfaction in terms of gender: A meta-analysis study Evlilik doyumunun cinsiyet açısından incelenmesi: Bir meta-analiz çalışması. *Journal of Human Sciences*, 14(4), 3328-3342.
- İkiz, T.T.** (2001). Rorschach Testinin Psikanalitik Yorumu-I, İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Kabakçı, E., Tuğrul, C. & Öztan, N.** (1993). Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*. 8 (29), 31-37.
- Kaslow, F. W., & Robinson, M.** (1996). Mediation with families in separation and divorce in the united kingdom: links with family therapy. *American Journal of Family Therapy*, 16(1), 60-72.
- Kaya, Z.** (2010). *Madde Kullanan ve Kullanmayan Ergenlerin Kişilik Özellikleri ve Benlik Saygısı Açısından Karşılaştırılması*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Kelly, E. L., & Conley, J. J.** (1987). Personality and compatibility: a prospective analysis of marital stability and marital satisfaction. *Journal of personality and social psychology*, 52(1), 27.
- Khodabakhsh, M.R., & Besharat, M. A..** (2011). Mediation effect of narcissism on the relationship between empathy and the quality of interpersonal relationships, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 30,902-906
- Kim, H. K., & McKenry, P. C.** (2002). The relationship between marriage and psychological well being: A longitudinal analysis. *Journal of family Issues*, 23(8), 885-911.
- Kitamura, T., Aoki, M., Fujino, M., Ura, C., Watanabe, M., Watanabe, K., & Fujihara, S.** (1998). Sex differences in marital and social adjustment. *The Journal of social psychology*, 138(1), 26-32.

- Knabb, J. J., & Vogt, R. G.** (2011). The relationship between personality and marital adjustment among distressed married couples seen in intensive marital therapy: An actor-partner interdependence model analysis. *Contemporary Family Therapy*, 33(4), 417-440.
- Lam, T. Y.** (2012). *Lectures on modules and rings* (Vol. 189). Springer Science & Business Media.
- Larson, J. H.** (1994) Premarital predictors of marital quality and stability. *Family Relations*, 43(2), 228-237.
- Larson, J. H.** (2002). *The great marriage tune-up book: A proven program for evaluating and renewing your relationship*. John Wiley & Sons.
- Lawrence, D.** (2000). *Building self-esteem with adult learners*. London, Great Britain: Paul Chapman Publishing.
- Lecky, P.** (1945). Self-consistency; a theory of personality.
- Macpherson, R.** (1991). The relationship problems of manic depressives; a preliminary study using linear analogue scales to assess relationship changes during/between illness episodes. *Sexual and marital therapy*, 6(3), 317-321.
- Marks, A. D., Blore, R. L., Hine, D. W., ve Dear, G. E.** (2012). Development and validation of a revised measure of codependency. *Australian Journal of Psychology*, 64(3), 119-127.
- Maslow, A. H.** (1970). New introduction: Religions, values, and peak experiences. *Journal of Transpersonal Psychology*, 2(2), 83-90.
- McCrae, R.R. ve Costa, P.T.** (2006). *Personality In Adulthood, A Five-Factor Theory Perspective*. Second Edition, New York: Guilford Press.
- McCranie, E W. ve Kahan, J.** (1986). Personality and multiple divorce: A prospective study. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 174, 161-164.
- Mikulincer, M., & Erev, I.** (1991). Attachment style and the structure of romantic love. *British Journal of Social Psychology*, 30(4), 273-291.
- Mischel, W.** (1973). Toward a cognitive social learning reconceptualization of personality. *Psychological review*, 80(4), 252.
- Murray, H. A.** (1943). Thematic apperception test.
- Norman, W. T.** (1963). Personality measurement, faking, and detection: An assessment method for use in personnel selection. *Journal of Applied Psychology*, 47(4), 225.
- Özaydınlık, Ş.** (2014). *Evli Çiftlerin Evlilik Uyumu ile Kişilik Özellikleri ve Romantik İlişkilerindeki Sosyal İlginin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özer, D. J., & Benet-Martinez, V.** (2006). Personality and the prediction of consequential outcomes. *Annual review of psychology*, 57, 401.
- Özgüven, İ. E.** (2000). *Evlilik ve Aile Terapisi*. Ankara: PDREM Yayınları.

- Özkan, Ö.** (2013). *İnternet Kullanımıyla İlgili Değişkenlerin Cinsiyet Kişilik Özellikleri, Yaşam Doyumu ve Bağlanma Stilleri Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Paris, J.** (2015). Mood disorders and personality disorders: Simplicity and complexity. In *Borderline Personality and Mood Disorders* (pp. 3-9). Springer, New York, NY.
- Paulhus, D. L., & Williams, K. M.** (2002). The dark triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Journal of research in personality, 36*(6), 556-563.
- Raskin, R., & Terry, H.** (1988). A principal-components analysis of the Narcissistic Personality Inventory and further evidence of its construct validity. *Journal of personality and social psychology, 54*(5), 890.
- Robins, R. W., Caspi, A., & Moffitt, T. E.** (2000). Two personalities, one relationship: both partners' personality traits shape the quality of their relationship. *Journal of personality and social psychology, 79*(2), 251.
- Rogers, C.** (1961). *On becoming a person*. Boston: Houghton Mifflin.
- Rotter, J. B.** (1947). The Incomplete Sentences Test as a method of studying personality. *Journal of Consulting Psychology, 11*(1), 43.
- Salas, E., & Cannon-Bowers, J. A.** (2001). The Science Of Training: A Decade. *Annu. Rev. Psychol, 52*, 471-99.
- Savaşır, I., & Erol, N.** (1990). The Turkish MMPI: Translation, standardization, and validation. In *Advances in personality assessment, Vol.8*. New Jersey.
- Saymaz, İ.** (2003). *Üniversite öğrencilerinin kişilerarası ilişki-leri ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Scharasevska, I.** (2012). *Family and Marital Satisfaction and The Use of Social Network Technologies*. Submitted in Partial Fullfillment of the Requirements fort he Degree of Doctor of Philosophy in Recreation, Sport and Tourism in the Graduate College of the University of Illunios, Urbana- Champaign.
- Schultz, D. P., & Schultz, S. E.** (2002). Modern Psikoloji Tarihi, çev. *Yasemin Aslay, 2*.
- Set, Z.** (2019). Çiftlerde, Kişilik Yapıları ve Psikopatolojik Özellikler ile Yardım Aldıkları Problem Alanları Arasındaki İlişkiler. *Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches, 8*(4).
- Shaver, P., & Hazan, C.** (1987). Being lonely, falling in love. *Journal of Social Behavior and Personality, 2*(2), 105.
- Somer, O.** (2001). Çeşitli Çalışma Alanlarının Beş Faktör Kişilik Boyutlarıyla İlişkisi. *Ege Eğitim Dergisi, 1*(1), 31-40. 80
- Spanier, G. B., Lewis, R. A. ve Cole, C. L.** (1975). Marital adjustment over the family life cycle: The issue of curvilinearity. *Journal of Marriage and the Family, 263-275*.

- Sperling, M. B., & Berman, W. H. (Eds.).** (1994). *Attachment in adults: Clinical and developmental perspectives*. Guilford Press.
- Sroufe, L. A., & Waters, E.** (1977). Heart rate as a convergent measure in clinical and developmental research. *Merrill-Palmer Quarterly of Behavior and Development*, 23(1), 3-27.
- Stanley, S. M. ve Markman, H. J.** (1992). Assessing commitment in personal relationships. *Journal of Marriage and the Family*, 54, 595- 608.
- Sward, K.** (1946). Review of Our inner conflicts.
- Şahin, N. H., & Yaka, A. İ.** (2010). Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nin (YİYE I), kendilik algısı, olumsuz otomatik düşünceler ve psikopatolojik belirtiler bağlamında incelenmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(26), 64-76.
- Taycan, S. E., & Kuruoğlu, A. Ç.** (2014). Evlilik uyumu ile bağlanma stilleri ve mizaç ve karakter özellikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 25(1), 9
- Taymur, İ. ve Türkçapar, M. H.** (2012). *Kişilik: Tanımı, Sınıflaması ve Değerlendirmesi*. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(2), 154-177.
- Terman, L. M., Buttenwieser, P., Ferguson, L. W., Johnson, W. B., & Wilson, D. P.** (1938). Psychological factors in marital happiness.
- Tezer, E.** (1994). Evlilik ve İş Doyumu İlişkisi: İkili Çatışmalar ve Bazı Demografik Değişkenlerin Rolü. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(1), 1-12.
- Tezer, E.** (1996). Evlilik İlişkisinden Sağlanan Doyum: Evlilik Yaşamı Ölçeği. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(7), 1-7.
- Tranvåg, O., & Kristoffersen, K.** (2008). Experience of being the spouse/cohabitant of a person with bipolar affective disorder: a cumulative process over time. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 22(1), 5-18.
- Turan, Y.** (2009). *Kişilik Özellikleri ve Dinsel Yönelimler Üzerine Bir Araştırma*. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tutarel Kışlak, Ş. ve Çabukça, F.** (2002). Empati ve Demografik Değişkenlerin Evlilik Uyumu İle İlişkisi. *Aile ve Toplum Dergisi*, 2(5), 35-42.
- Tutarel-Kışlak, Ş. ve Çavuşoğlu, Ş.** (2006). Evlilik Uyumu, Bağlanma Biçimleri, Yüklemeler ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki. *Aile ve Toplum Dergisi*, 3(9), 61-68.
- Tülek, N.** (2011). *Evli Bireylerin Öznel İyi Olma Düzeylerinin Yordanması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Tümöz, E. D.** (2018). *Kadınlarda evlilik doyumunun kadınların kişilik özellikleriyalnızlık alguları ve eş değerlendirmeleri bağlamında incelenmesi*. Selçuk Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Uyar, S.** (1999). *Boşanmış Bireylerin Evlilik Süreci ve Bugüne İlişkin Psikolojik Sorunları Üzerine Bir Araştırma*. Uzmanlık Tezi, Genelkurmay

- Wamboldt, F. S., & Reiss, D.** (1989). Defining a family heritage and a new relationship identity: Two central tasks in the making of a marriage. *Family Process*, 28(3), 317-335.
- Watson, D., Hubbard, B., & Wiese, D.** (2000). General traits of personality and affectivity as predictors of satisfaction in intimate relationships: Evidence from self-and partner-ratings. *Journal of personality*, 68(3), 413-449.
- Yalçın, H.** (2014). Evlilik uyumu ile sosyodemografik özellikler arasındaki ilişki. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(1),250-261.
- Yazgan-İnanç, B. & Yerlikaya, E.E.** (2013). *Kişilik Kuramları* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi
- Yenisey, M.** (2009). Comparison of the pain levels of computer-controlled and conventional anesthesia techniques in prosthodontic treatment. *Journal of Applied Oral Science*, 17, 414-420.
- Yiğit, İ.** (2013). *Çocukluk çağı ruhsal travma yaşantılarının genç yetişkinlik döneminde görülen psikolojik belirtilerle ilişkisi: Erken dönem uyum bozucu şemaların aracı rolü*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

EKLER

Ek 1: Katılımcı Bilgilendirilmiş Onam ve Rıza Formu

Sevgili Katılımcı,

Bu çalışma İstanbul Gedik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü öğretim elemanı Doç. Dr. Fatma Yeşim Can ve İstanbul Gedik Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans öğrencisi Melis Kiriş tarafından yürütülmektedir. Yapılan bu çalışma ile literatüre akademik anlamda katkı sunulması hedeflenmektedir.

Bu amaç doğrultusunda sizlerden MMPI (Minnesota Çok Yönlü Kişilik Testi) ve Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeğini eksiksiz doldurmanızı isteyeceğim. Size yanıtlar tamamen gizli tutulacak, elde edilecek bilgiler yüksek lisans tezi olarak yürütülen bu araştırmanın sonuçlarının değerlendirilmesinde kullanılacaktır. Bu araştırma için İstanbul Gedik Üniversitesi Etik Kurulu'ndan gerekli izinler alınmıştır. Çalışma gönüllülük esasına dayalı olarak yürütülmektedir.

Çalışmaya olan katkınız için teşekkür ederiz.

AD SOYAD

Çalışmaya Katılmayı Onaylıyorum.

Ek-2: Sosyodemografik Form

Araştırmada kullanılacak bilgilerin edinilebilmesi için aşağıda bazı sorular bulunmaktadır. Elde edilen cevaplar izniniz dışında kullanılmayacaktır.

1. Ad Soyad:
2. Cinsiyetiniz:
3. Doğum Tarihiniz:
4. Medeni Durumunuz:
5. Mail Adresiniz (Sizinle iletişime geçilebilmesi için):

Ek-3: Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeği

Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeği: Kadın Formu

Adınız SOYADINIZ: Test TARİHİ:...../...../.....

Yaşınız:..... Doğum Yeriniz:..... Yaşadığınız Yer:.....

Eğitim Durumunuz..... Eşinizin Eğitim Durumu.....

Mesleğiniz:.....Eşinizin Mesleği:.....

Daha Önce Psikolojik Yardım Aldınız mı?.....

“Aşağıda eşlerle ilgili ifadeler yer almaktadır. Her ifade için “evet”, “hayır” ve “kararsızım” şeklinde 3 cevap şıkkı bulunmaktadır. Sizden istenilen, eşinizi ve eşinizle olan ilişkilerinizi göz önüne alarak cevaplamaktır.

Cevaplarken; 1. Her maddeyi dikkatle okuyunuz. 2. O madde de sözü edilen ifadenin sizin eşinize uyup uymadığını düşününüz. 3. Maddedeki ifadenin, sizin eşiniz için çoğunlukla uygun olduğunu düşünüyorsanız “evet” sütununun altındaki o maddeye ait parantezin içine (x) işareti koyunuz. Söz konusu ifadenin sizin eşiniz için çoğunlukla uygun olmadığını düşünüyorsanız. “Hayır” sütununun altındaki parantezin içine (x) işareti koyunuz. Eğer o ifadenin eşinize uyup uymadığı konusunda bir karar veremiyorsanız “kararsızım” sütununun altındaki parantezin içine (x) işareti koyunuz. 4. Hiçbir maddeyi cevapsız bırakmayınız.

Lütfen maddeleri içtenlikle ve dürüstçe cevaplandırmaya özen gösteriniz. Cevaplandırırken başkalarının görüşlerini, dikkate almadan, sadece kendi görüşlerinizi belirtiniz.”

	EVET	KARARSIZIM	HAYIR
1. Eşimle geçinmek kolaydır.	()	()	()
2. Tartışma çıkarmayı sever.	()	()	()
3. Sabırlı ve hoşgörülüdür.	()	()	()
4. Kırıcı konuşur.	()	()	()
5. Eşimle hoş vakit geçirilir.	()	()	()
6. Her şeye kusur bulur.	()	()	()
7. Güçlü ve güvenilirdir.	()	()	()
8. Kendi başına karar verebilir.	()	()	()
9. Hatalarımı sürekli yüzüme vurur.	()	()	()
10. Moralimin bozuk olduğunu farkedebilir.	()	()	()

	EVET	KARARSIZIM	HAYIR
11. İnsanlarla iyi geçinir.	()	()	()
12. Gergin olduğumda beni yatıştırır.	()	()	()
13. Sorumluluktan kaçır.	()	()	()
14. Olduğum gibi davranmama izin verir.	()	()	()
15. Kolay incinir.	()	()	()
16. Eşim saygı duyduğum ve güvendiğim bir insandır.	()	()	()
17. Hiçbir zaman bana ayıracak fazla zamanı olmaz.	()	()	()
18. Eleştirilerden aşırı etkilenir.	()	()	()
19. Beni aşağılar.	()	()	()
20. Ona ihtiyacım olduğu zaman yanımdadır.	()	()	()
21. Benim fikirlerime değer vermez.	()	()	()
22. İstedğim halde beni kendi halime bırakmaz.	()	()	()
23. Omuzunda ağlamama izin verir.	()	()	()
24. Beni tehdit eder.	()	()	()
25. İnsanlara güvenir.	()	()	()
26. Beni çekici bulur.	()	()	()
27. Beni sık sık kötüler.	()	()	()
28. Şaka kaldırır.	()	()	()
29. Sık sık içine kapanır.	()	()	()
30. İyi bir şey yaptığımda beni takdir eder.	()	()	()
31. Kendini bana acındırmaya çalışır.	()	()	()
32. Anlayışlıdır.	()	()	()
33. Aşırı üzüntüye, sevince, heyecana gelemmez.	()	()	()
34. Yeni durumlara kolayca uyar.	()	()	()
35. Onunla konuşmak zordur.	()	()	()
36. Eşim sevecen bir insandır.	()	()	()

	EVET	KARARSIZIM	HAYIR
37. Hayatımı benim yerime düzenlemeye çalışır.	()	()	()
38. Başkalarının düşüncelerine değer verir.	()	()	()
39. Ona aşırı ilgi göstermemi ister.	()	()	()
40. Evine bağlıdır.	()	()	()
41. Aileme karşı hoşgörülü değildir.	()	()	()
42. Mahremiyetime saygı gösterir.	()	()	()
43. İşlerim yolunda gitmediğinde benimle ilgilenir.	()	()	()
44. Yaptıklarımı kontrol edip bana hükmetmekten hoşlanır.	()	()	()
45. Eşimle sırlarımı paylaşabilirim.	()	()	()
46. Biraz soğuk bir insandır.	()	()	()
47. İkimizin eşit haklara sahip olduğunu düşünür.	()	()	()
48. Kendi arkadaşlarım olmasından hoşlanmaz.	()	()	()
49. Hatalarının farkındadır.	()	()	()
50. Kendini savunamaz.	()	()	()
51. Ona benzememi ister	()	()	()
52. Bana güvenir.	()	()	()
53. Kendine güveni azdır.	()	()	()
54. Moralim bozuk olduğu zaman bana yardımcı olur.	()	()	()
55. Aklı hep kendi düşüncelerindedir.	()	()	()
56. Acil problemlerle başa çıkabilir.	()	()	()
57. Hayattan ne beklediğini bilir.	()	()	()
58. Eşim aşırı kıskançtır ve çok fazla üzerime düşer.	()	()	()
59. Asık suratlıdır.	()	()	()
60. Bana karşı samimidir.	()	()	()
61. Kendi bildiğini okur.	()	()	()

	EVET	KARARSIZIM	HAYIR
62. Kendinden emin değildir.	()	()	()
63. Kendi ailesiyle geçinir.	()	()	()
64. Genellikle ne yapması gerektiğinin söylenmesini ister.	()	()	()
65. Eşim iyi ve düşünceli bir insandır.	()	()	()
66. Duygusal olarak ona çok yakın olmamdan hoşlanmaz.	()	()	()
67. Hoşlandığım şeyleri yapmam için beni destekler.	()	()	()
68. Bana hayranlık duyar.	()	()	()
69. Başkalarının sorunlarıyla uğraşmak istemez.	()	()	()
70. Neyi başarıp, neyi başaramayacağını iyi bilir.	()	()	()
71. Güçlüklere göğüs gerebilir.	()	()	()
72. Sık sık desteklenmeye ihtiyaç duyar.	()	()	()
73. Benim ne istediğimi benden daha iyi bildiğini zanneder.	()	()	()
74. Bana duygusal olarak yakın olmaktan hoşlanır.	()	()	()
75. Beni dikkate almaz.	()	()	()
76. Beni şımartır.	()	()	()
77. Ondan farklı yönlerimi olduğu gibi kabul eder.	()	()	()
78. Her şeyin kendi istediği biçimde yapılmasını arzu eder.	()	()	()
79. Yapmak istediğim şeyleri gerçekleştirmemi sağlar.	()	()	()

Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeği: Erkek Formu

Adınız SOYADINIZ: Test TARİHİ:...../...../.....

Yaşınız:..... Doğum Yeriniz:..... Yaşadığınız Yer:.....

Eğitim Durumunuz..... Eşinizin Eğitim Durumu.....

Mesleğiniz:.....Eşinizin Mesleği:.....

Daha Önce Psikolojik Yardım Aldınız mı?.....

“Aşağıda eşlerle ilgili ifadeler yer almaktadır. Her ifade için “evet”, “hayır” ve “kararsızım” şeklinde 3 cevap şıkkı bulunmaktadır. Sizden istenilen, eşinizi ve eşinizle olan ilişkilerinizi göz önüne alarak cevaplamanızdır.

Cevaplarken; 1. Her maddeyi dikkatle okuyunuz. 2. O madde de sözü edilen ifadenin sizin eşinize uyup uymadığını düşününüz. 3. Maddedeki ifadenin, sizin eşiniz için çoğunlukla uygun olduğunu düşünüyorsanız “evet” sütununun altındaki o maddeye ait parantezin içine (x) işareti koyunuz. Söz konusu ifadenin sizin eşiniz için çoğunlukla uygun olmadığını düşünüyorsanız. “Hayır” sütununun altındaki parantezin içine (x) işareti koyunuz. Eğer o ifadenin eşinize uyup uymadığı konusunda bir karar veremiyorsanız “kararsızım” sütununun altındaki parantezin içine (x) işareti koyunuz. 4. Hiçbir maddeyi cevapsız bırakmayınız.

Lütfen maddeleri içtenlikle ve dürüstçe cevaplandırmaya özen gösteriniz. Cevaplandırırken başkalarının görüşlerini, dikkate almadan, sadece kendi görüşlerinizi belirtiniz.”

	EVET	KARARSIZIM	HAYIR
1. Eşim hatalarımın farkındadır.	()	()	()
2. Duygularını kolayca belli etmez	()	()	()
3. Anlayışlıdır	()	()	()
4. Akli hep kendi düşüncelerindedir.	()	()	()
5. Aileme karşı hoşgörülü değildir.	()	()	()
6. Ondan farklı yönlerimi olduğu gibi kabul eder.	()	()	()
7. Beni kendinden uzak tutar.	()	()	()
8. Güçlüklere göğüs gerebilir.	()	()	()
9. Kendine güveni azdır.	()	()	()
10. Moralim bozuk olduğu zaman bana yardımcı olur.	()	()	()

	EVET	KARARSIZIM	HAYIR
11. Beni anlayamaz.	()	()	()
12. Şefkatlidir.	()	()	()
13. Herşeyin kendi arzu ettiği biçimde yapılmasını ister.	()	()	()
14. Eşim olayların gülünecek taraflarını görebilir.	()	()	()
15. İkimizin eşit haklara sahip olduğunu düşünür.	()	()	()
16. Benden nadiren yardım ister.	()	()	()
17. Beni sık sık kötüler.	()	()	()
18. Güvenebileceğim birisidir.	()	()	()
19. Ona benzememi ister.	()	()	()
20. İnsanlara güvenir.	()	()	()
21. Kendi bildiğini okur.	()	()	()
22. Çoğu zaman yaptıklarını onayladığımdan emin olmak ister.	()	()	()
23. İnsanlarla iyi geçinir.	()	()	()
24. Eşimle gurur duyarım.	()	()	()
25. Kendini savunamaz.	()	()	()
26. Dertlerimi dinler.	()	()	()
27. Sık sık içine kapanır.	()	()	()
28. Kendi başına karar verebilir.	()	()	()
29. Herşeye kusur bulur.	()	()	()
30. Moralimin bozuk olduğunu farkeder.	()	()	()
31. Eşim aşırı kıskançtır, çok fazla üzerime düşer.	()	()	()
32. İyi bir şey yaptığımda beni takdir eder.	()	()	()
33. Dırdırcıdır.	()	()	()
34. Neyi başarıp, neyi başaramayacağını iyi bilir.	()	()	()
35. Eleştirilerden aşırı etkilenir.	()	()	()

	EVET	KARARSIZIM	HAYIR
36. Başkalarının düşüncelerine değer verir.	()	()	()
37. Hoşlandığım şeyleri yapmam için beni destekler.	()	()	()
38. İnatçıdır.	()	()	()
39. Beni sevimli bulur.	()	()	()
40. Acil problemlerle başa çıkabilir.	()	()	()
41. Benim fikirlerime değer vermez.	()	()	()
42. Hatalarımı hoşgörür.	()	()	()
43. İstedğim halde beni kendi halime bırakmaz.	()	()	()
44. Yaptıklarımı kontrol edip, bana hükmetmekten hoşlanır.	()	()	()
45. Kendini işe yaramaz biri gibi hissetmeme neden olur.	()	()	()
46. Beni ne zaman kendi halime bırakması gerektiğini bilir.	()	()	()
47. Başkalarının sorunlarıyla uğraşmak istemez.	()	()	()
48. Bana karşı iyidir.	()	()	()
49. Arkadaşlarımı eleştirir.	()	()	()
50. Ona yeterince ilgi göstermediğimden yakınır.	()	()	()
51. Beni yatıştırabilir.	()	()	()
52. Bazen hatalı olduğunu kabul eder.	()	()	()
53. Bana güvenir.	()	()	()
54. Düşüncelidir.	()	()	()
55. Benim ne istediğimi benden daha iyi bildiğini zanneder.	()	()	()
56. Onunla konuşmak kolaydır.	()	()	()
57. Yapmak istediğim şeyleri gerçekleştirmemi engeller.	()	()	()
58. Yeni durumlara kolayca uyar.	()	()	()

	EVET	KARARSIZIM	HAYIR
59. Genellikle ne yapması gerektiğinin söylenmesini ister.	()	()	()
60. Onunla geçinmek kolaydır.	()	()	()
61. Bazen olduğundan daha güçsüzmüş gibi davranır.	()	()	()
62. Eşim benimle gurur duyar.	()	()	()
63. Kırıcı konuşur.	()	()	()
64. İşlerim yolunda gitmediğinde üzülür ve benimle ilgilenir.	()	()	()
65. Kendini bana acındırmaya çalışır.	()	()	()
66. Olduğum gibi davranmama izin verir.	()	()	()
67. Düşüncelerini duygularını kendine saklar.	()	()	()
68. Çok yeteneklidir.	()	()	()
69. Ona olan ilgimin kaybolmasından korkar.	()	()	()
70. Beni aptal yerine koyar.	()	()	()
71. Bana duygusal olarak yakın olmaktan hoşlanır.	()	()	()
72. Hayattan ne beklediğini bilir.	()	()	()

Ek- 4: Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri

MINNESOTA ÇOK YÖNLÜ KİŞİLİK ENVANTERİ

TEST KİTABI

Bu kitapçıkta sıra ile numaralanmış bir takım sorular bulacaksınız. Her soruyu okuyarak **KENDİ DURUMUNUZA GÖRE DOĞRU YA DA YANLIŞ** olup olmadığına kararveriniz.

Vereceğiniz karara göre her sorunun cevabını cevap kağıdına işaretleyiniz. Sağ tarafta örneği verilen cevap kağıdını gözden geçiriniz. Soruya vereceğiniz cevap sizini durumunuza göre doğru veya çoğu zaman doğru ise soru numarasının yanındaki parantez içine **D** yazınız. Sorunun cevabı sizin durumunuza göre yanlış veya genel olarak doğru değilse soru numarasının yanındaki parantez içine **Y** yazınız. Soru sizin durumunuza uymuyor veya bu konuda bir şey bilmiyorsanız cevap kağıdı üzerine hiçbir işaret koymayınız.

Kendiniz hakkında kendi kanınızı bildireceğinizi hatırdan çıkarmayınız. Mümkünse bütün soruları cevaplandırmaya çalışınız.

Cevap kağıdını işaretlerken sorunun numarası ile işaretlediğiniz yerin numarasının aynı olmasına dikkat ediniz. Değiştirmek istediğiniz cevabı iyice siliniz ve bu defter üzerine hiçbir işaret koymayınız.

1. Teknik yazılardan hoşlanırım
2. İştahım iyidir
3. Çok defa sabahları dinç ve dinlenmiş olarak uyanırım
4. Kütüphaneci olarak çalışmayı seveceğimi sanıyorum
5. Gürültüden kolayca uyanırım
6. Cinayet haberlerini okumaktan hoşlanırım
7. Çoğu zaman el ve ayaklarımın sıcaklığı iyidir
8. Günlük hayatım beni ilgilendirecek şeylerle doludur
9. Bugün de hemen hemen eskisi kadar iyi çalışabiliyorum
10. Çoğu zaman boğazım tıkanır gibi olur
11. İnsan rüyalarını anlamaya çalışmalı ve kendini onlara göre ayarlamalıdır
12. Polis romanlarından ya da esrarengiz romanlardan hoşlanırım
13. Büyük bir sinir gerginliği içinde çalışırım
14. Ayda bir iki defa ishal olurum
15. Ara sıra söylenemeyecek kadar ayıp şeyler düşünürüm
16. Hayatta kötülükler hep beni bulur
17. Babam iyi bir adamdır
18. Pek seyrek kabız olurum
19. Yeni bir işe girince kimin gözüne girme gerektiğini öğrenmek isterim
20. Cinsel yaşamımdan memnunum
21. Zaman zaman evi bırakıp gitmek istemişimdir
22. Ara sıra kontrol edemediğim gülme ve ağlama nöbetlerine tutulurum
23. Tekrarlanan mide bulantısı ve kusmalar bana sıkıntı verir
24. Kimse beni anlamıyor
25. Şarkici olmayı isterim
26. Başım derde girince susmayı tercih ederim
27. Bazen kötü ruhların beni etkileri altına aldıklarını hissederim
28. Kötülüğe kötülükle karşılık vermem prensibimdir
29. Çoğu kez midem ekşir
30. Bazen canım küfretmek ister
31. Sık sık geceleri kabus geçiririm
32. Zihnimi bir iş üzerinde toplamada güçlük çekerim
33. Başımdan çok garip ve tuhaf şeyler geçti
34. Çoğu zaman öksürüğüm vardır

35. Başkaları engel olmasaydı daha çok başarılı olurdu
36. Sağlığım beni pek kaygılandırmaz
37. Cinsel yaşamım yüzünden başım hiç derde girmedi
38. Gençliğimde bir devre ufak tefek şeyler çaldım
39. Bazen içimde bir şeyler kırmak isteği geçer
40. Başka bir şey yapmaktansa çoğu zaman oturup hayal kurmayı severim
41. Kendimi toparlayamadığım için günler, haftalar, hatta aylarca hiçbir şeye el sürmediğim olur
42. Ailem seçtiğim veya seçmek istediğim mesleği beğenmiyor
43. Kuşkulu ve rahatsız uyurum
44. Çoğu zaman başımın her tarafı ağrır
45. Her zaman doğruyu söylemem
46. Şimdi her zamankinden daha iyi düşünüp tartabiliyorum
47. Ortada hiç bir neden yokken haftada bir ya da daha sık birdenbire her yanıma ateş basar
48. Başkaları ile bir arada iken kulağıma çok garip şeyler gelmesinden rahatsız olurum
49. Kanunların hemen hepsi kaldırılrsa daha iyi olur
50. Bazen ruhum vücudumdan ayrılır
51. Sağlığım bir çok arkadaşımınki kadar iyidir
52. Uzun zamandan beri görmediğim okul arkadaşlarım ya da tanıdıklarım önce benimle konuşmazlarsa onları görmemezlikten gelmeyi tercih ederim
53. Hocaların dua okuyup üflemesi hastalığı iyileştirir
54. Tanıdıklarımın çoğu beni sever
55. Kalp ve göğüs ağrılarından hemen hemen hiç şikayetim yoktur
56. Çocukken okuldan kaçtığım için bir iki defa cezalandırıldım
57. İnsanlarla çabucak kaynaşırım
58. Kuran' ın buyurdukları bir bir çıkmaktadır
59. Çok defa benden az bilenlerden emir alarak çalışmak zorunda kaldım
60. Her gün gazetelerin baş yazılarını okumam
61. Gerektiği gibi bir hayat yaşayamadım
62. Vücudumun bazı yerlerinde çok defa yanma, gıdıklanma, karıncalanma veya uyuşukluk hissedirim
63. Büyük abdest yapmada ya da tutmada hiç bir güçlük çekmem

64. Bazen başkalarının sabrını tüketecek kadar bir şeye saplanır kalırım
65. Babamı severim
66. Etrafımda başkalarının görmediği eşya, hayvanlar veya insanlar görürüm
67. Başkalarının mutlu görüldüğü kadar mutlu olmayı isterdim
68. Ensemde nadiren ağrı hissederim
69. Kendi cinsimden olanları oldukça çekici bulurum
70. Körebe oyunundan hoşlanırdım
71. Birçok kimseler başkalarının ilgi ve yardımlarını sağlamak için talihsizliklerini abartırlar
72. Hemen hemen her gün mide ağrılarından rahatsız olurum
73. Ben önemli bir kimseyim
74. Çoğu zaman kız olmayı isterdim (Şayet kız iseniz:) Kız olduğuma hiç üzülmedim
75. Ara sıra öfkelenirim
76. Çoğu zaman kendimi hüznü hissederim
77. Aşk romanları okumaktan hoşlanırım
78. Şiiri severim
79. Kolay incinmem
80. Bazen hayvanlara rahat vermem
81. Orman bekçiliği gibi işlerden hoşlanacağımı sanıyorum
82. Tartışmalarda çabucak yenilirim
83. Çok çalışabilen ya da çalışmak isteyen kişinin başarılı olma şansı yüksektir
84. Bugünlerde artık hiç ilerleme umudum kalmamış gibi hissediyorum
85. Kullanmayacak bile olsam bazen başkalarının ayakkabı, eldiven gibi özel eşyaları o kadar hoşuma gider ki dokunmak ve aşımak isterim
86. Kendime hiç güvenim yoktur
87. Çiçek satıcısı olmayı isterdim
88. Genel olarak hayatın yaşanmaya değer olduğu kanısındayım
89. İnsanlara gerçeği kabul ettirmek güçtür
90. Bugün yapmam gereken işleri ara sıra yarına bıraktığım olur
91. Benimle alay edilmesine aldırمام
92. Hemşire olmayı isterdim
93. Yükselmek için bir çok kimse yalan söylemekten çekinmez
94. Sonradan pişman olacağım pek çok şeyi yaptığım olur

95. Namazımı hemen hemen muntazaman kılarım
96. Ailemle pek az kavga ederim
97. Bazen zararlı yada çok kötü işler yapmam için içimde çok güçlü bir istek duyarım
98. Kıyamet gününe inanıyorum
99. Gürültülü eğlencelere katılmaktan hoşlanırım
100. Bildiğim bir konuda bir kimse saçma sapan ya da cahilce konuşursa onu hemen düzeltirim
101. Bence cinsel yönden kadınlar da erkekler kadar serbest olmalıdır,
102. En büyük mücadelemi kendimle yaparım
103. Vücudumda pek az seğirme ve kasılma olur
104. Başıma ne gelirse gelsin aldırış etmiyorum
105. Keyfim yerinde olmadığı zaman tersliğim üzerimdedir
106. Çoğu zaman büyük bir hata ya da kötülük yaptığım korkusuna kapılırım
107. Çoğu zaman mutluyumdur
108. Çoğu zaman bana kafam şişmiş ya da burnum tıkanmış gibi gelir
109. Bazı kimseler o kadar amirane davranırlar ki haklı bile olsalar içimden dediklerinin aksini yapmak gelir
110. Bana kötülük etmek isteyen biri var
111. Sırf heyecanlanmak için tehlikeli bir işe girişmedim
112. Doğru bildiğim şeyler için çoğu zaman direnmek zorunda kalırım
113. Kanunların uygulanması gerektiğine inanırım
114. Çoğu zaman başım sıkı bir çember içindeymiş gibi hissedirim
115. Ahirete inanırım
116. Bahse girdiğim yarış ya da oyunlardan daha çok zevk alırım
117. Bir çok kimseler daha çok yakalanmaktan korktukları için dürüsttüler
118. Dersten kaçtığım için ara sıra müdüre gönderildiğim oldu
119. Konuşma tarzım her zamanki gibidir (Daha yavaş ya da hızlı değil, yayvanlaşmış ya da kısık değil)
120. Evde sofrada adabına dışarıdaki kadar dikkat etmem
121. Aleyhimde bazı tertipler kurulduğuna inanıyorum
122. Tanıdığım insanların çoğu kadar becerikli ve zeki olduğuma sanıyorum
123. Beni takip edenler olduğuna inanıyorum
124. Bir çokları kaybetmektense çıkarlarını korumak için pek doğru olmayan yollara

başvurular

125. Midemden oldukça rahatsızım
126. Tiyatrodan hoşlanırım
127. Dertlerimin çoğundan kimin sorumlu olduğunu biliyorum
128. Kan görünce korkmam ya da fenalaşmam
129. Bazen ters ve suratsız olurum
130. Hiç bir zaman kan kusmadım ya da kan tükürmedim
131. Hastalığa yakalanacağım diye kaygılanmam
132. Çiçek koleksiyonu yapmayı ve evde çiçek yetiştirmeyi severim
133. Hiç bir zaman normal olmayan cinsel ilişkilere girişmedim
134. Bazen kafamdaki düşünceler o kadar hızlıdır ki söylemeyi yetiştiremem
135. Fark edilmeyeceğimden emin olsam sinemaya biletsiz girerdim
136. Bana iyilik yapan kimsenin genel olarak gizli bir amacı olabileceğini düşünürüm
137. Aile hayatımın tanıdığım kimselerin çoğununki kadar iyi olduğuna inanıyorum
138. Eleştiri beni çok kırar
139. Bazen sanki kendimi ya da başkasını incitmek zorundaymışım gibi hissederim
140. Yemek pişirmeyi severim
141. Davranışlarımı çoğu zaman etrafımdakilere göre ayarlarım
142. Bazen hiçbir işe yaramadığımı düşünürüm
143. Çocukken başlarına ne gelirse gelsin aralarındaki birliği koruyan bir gruptaydım
144. Asker olmak isterim
145. Bazen biriyle yumruk yumruğa kavgaya girişmek istediğim olur
146. Seyahat edip gezip tozmadıkça mutlu olmam
147. Çabuk karar vermediğim için çok fırsat kaçırdım
148. Önemli bir iş üzerinde çalışırken başkalarının işimi yarıda kesmeleri sabrımı taşırır
149. Hatıra defteri tutardım
150. Oyunda kaybetmektense kazanmayı isterim
151. Biri beni zehirlemeye çalışıyor
152. Çoğu geceler zihnimi hiçbir şey kurcalamadan uykuya dalarım
153. Son birkaç yıl içinde sağlığım çoğu zaman iyiydi
154. Hiç sinir nöbeti ya da havale geçirmedi

155. Ne şişmanlıyorum ne de zayıflıyorum
156. Bir şeyler yapıp sonra ne yaptığımı hatırlayamadığım zamanlar oldu
157. Çoğu kez sebepsiz yere cezalandırıldım
158. Çabuk ağlarım
159. Öğuduğumu eskisi kadar iyi anlayamıyorum
160. Hayatımda hiç bir zaman kendimi şimdiki kadar iyi hissetmedim
161. Bazen başımda bir sizi hissederim
162. Birisinin bana kurnazca oyun etmesine çok içerlerim
163. Çabucak yorulmam
164. Üzerinde çalıştığım konularda okumayı ve incelemelerde bulunmayı severim
165. Önemli kimseleri tanımayı severim, çünkü böylece kendimi de önemli bir kimse gibi görürüm
166. Yüksek bir yerden aşağıya bakmaya korkarım
167. Ailemden herhangi birinin mahkemelik olması beni rahatsız etmez
168. Zihnimde bir gariplik var
169. Parayı ellemekten korkmam
170. Başkalarının hakkımda ne düşündükleri beni rahatsız etmez
171. Bir eğlencede başkaları yapsalar bile, ben taşkınlık yapmaktan rahatsız olurum
172. Çoğu kez utangaçlığımı örtbas etmek ihtiyacını duyarım
173. Okulu severdim
174. Hiç bayılma nöbeti geçirmedi
175. Pek az başım döner ya da hiç dönmez
176. Yılandan büyük bir korkum yoktur
177. Annem iyi bir kadındır
178. Hafızam genellikle iyidir
179. Cinsel konularda sıkıntım vardır
180. Yeni tanıştığım kimselerle konuşma konusu bulmada güçlük çekerim
181. Canım sıkıldıkça heyecan yaratmayı severim
182. Aklımı oynatmaktan korkuyorum
183. Dilencilere para vermeyi doğru bulmam
184. Sık sık nereden geldiğini bilmediğim sesler duyarım
185. Herkes kadar iyi işitirim
186. Bir şeyler yapmağa girişince ellerimin çok defa titrediğini fark ederim
187. Ellerimde beceriksizlik ya da sakarlık yok

- 188.Gözlerim yorulmadan uzun süre okuyabilirim
- 189.Çoğu zaman bütün vücudumda bir halsizlik duyarım
- 190.Başım pek az ağrır
- 191.Bazen utanınca çok terlerim
- 192.Yürürken dengemi hemen hemen hiç kaybetmem
- 193.Saman nezlesi ya da astım nöbetlerim yoktur
- 194.Hareketlerimi ve konuşmamı kontrol edemediğim fakat etrafımda olup bitenden haberdar olduğum nöbetler geçirdiğim oldu
- 195.Tanıdığım herkesi sevmem
- 196.Hiç görmediğim yerlere gitmekten hoşlanırım
- 197.Biri beni soymaya her şeyimi almaya çalışıyor
- 198.Çok az hayal kurarım
- 199.Çocuklara cinsiyetle ilgili temel gerçekler öğretilmelidir
- 200.Fikir ve düşüncelerimi çalmak isteyen biri var
- 201.Keşke bu kadar utangaç olmasam
- 202.Kendimi cezayı hak etmiş suçlu bir insan olarak görüyorum
- 203.Gazeteci olmak isterdim
- 204.Gazeteci olmasaydım daha çok tiyatro haberleri yazmaktan hoşlanırdım
- 205.Bazen çalmaktan ya da dükkanlardan eşya aşırırmaktan kendimi alamam
- 206.Bir çok kimseden daha dindarımdır
- 207.Çeşitli oyun ve eğlencelerden hoşlanırım
- 208.Flört etmeyi severim
- 209.Günahlarımın affedilmeyeceğine inanıyorum
- 210.Her şeyin tanrı aynı geliyor
- 211.Gündüzleri uyuyabilirim fakat gündüzleri uyuyamam
- 212.Evdekiler bana çocuk muamelesi yapıyor
- 213.Yürürken kaldırımdaki yarıklara basmamaya dikkat ederim
- 214.Cildimde üzölmeye değer kabarıklık ya da sivilce yok
- 215.Çok içki kullandım
- 216.Başka ailelere göre bizim evde sevgi ve arkadaşlık pek azdır
- 217.Sık sık kendime bir şeyleri dert edinirim
- 218.Hayvanların eziyet çektiğini görmek beni üzmez
- 219.İnşaat mütahitliğinden hoşlanacağımı sanıyorum
- 220.Annemi çok severim

221. Bilimden hoşlanırım
222. Karşılığını veremeyeceğim durumlarda bile arkadaşlarımdan yardım istemekte güçlük çekmem
223. Avlanmayı çok severim
224. Annem babam hep beraber olduğum kimselerden çok defa hoşlanmıyorlar
225. Bazen biraz dedikodu yaptığım olur
226. Ailemdeki bazı kimselerde canımı çok sıkan alışkanlıklar var
227. Uykuda gezdiğimi söylerler
228. Bazen alışılmamış bir kolaylıkla karar verebileceğimi hissediyorum
229. Çeşitli klüp ve derneklere üye olmak isterim
230. Kalbimin hızlı çarptığını hemen hemen hiç hissetmem ve çok seyrek nefesim tıkanır
231. Cinsiyet hakkında konuşmayı severim
232. Bazen üzerime çok fazla iş alırım
233. Pek çok insan karşı çıksa da kendi fikrimi sonuna kadar savunurum
234. Çabuk kızar ve çabuk unuturum
235. Aile kurallarından oldukça bağımsız ve özgürüm
236. Sıklıkla kara kara düşünürüm
237. Akrabalarımın hemen hepsi bana karşı anlayış gösterir
238. Zaman zaman perimde duramayacak huzursuzluk duyduğum devreler olur
239. Aşkta hayal kırıklığına uğradım
240. Görünüşüme hiç aldırmam
241. Kendi içimde tutup başkalarına söylenemeyen şeyler hakkında sık sık rüya görürüm
242. Bir çoklarından daha sinirli sayılmam
243. Hemen hemen hiç bir ağrı ve sızım yok
244. Davranışlarım başkalarınca yanlış anlaşılmaya elverişlidir
245. Ailem beni olduğumdan daha hatalı bulur
246. Boynumda sık sık kırmızı lekeler olur
247. Kimseden sevgi görmüyorum
248. Bazen ortada hiç bir neden yokken hatta işler kötüye gittiği zaman bile kendimi fazlasıyla mutlu hissederim
249. Öbür dünyada şeytan ve cehennem olduğuna inanırım
250. Hayatta önüne her geleni kapmağa çalışan insanları suçlamam

- 251.Kendimi kaybedip yaptığım işi aksattığım ve etrafımda olup bitenlerin farkında olmadığım zamanlar oldu
- 252.Hiç kimse başkasının derdine aldırış etmiyor
- 253.Hatalı davranışlarımı görsem bile insanlara arkadaşça davranabilirim
- 254.Birbiriyle şakalaşan kimseler arasında olmayı severim
- 255.Seçimlerde bazen oyumu pek az tanıdığım kimselere veririm
- 256.Gazetelerin ilgi çeken tek yeri resimli mizah sayfasıdır
- 257.Yaptığım işlerde genel olarak başarı elde edeceğime inanırım
- 258.Allah'ın varlığına inanırım
- 259.İşe başlamada güçlük çekerim
- 260.Okulda iken ağır öğrenenlerden biri idim
- 261.Ressam olsaydım çiçek resimleri yapardım
- 262.Daha güzel olmamam beni rahatsız etmez
- 263.Soğuk günlerde bile kolayca terlerim
- 264.Kendime tam anlamıyla güvenim vardır
- 265.Hiç kimseye güvenmemek en doğrusudur
- 266.Haftada bir ya da sık, çok heyecanlanırım
- 267.Topluluk içinde olduğumda üzerinde konuşacak uygun konular bulmada güçlük çekerim
- 268.Karamsar olduğum zaman heyecanlı bir olay hemen beni bu durumdan çıkarır
- 269.Bazen zevk için başkalarını kendimden korkuturum
- 270.Evden çıkarken kapının kilitli ve pencerenin kapalı olup olmadığı aklıma takılmaz
- 271.Başkalarının saflığını kendi çıkarlarında kullanan kimseleri ayıplamam
- 272.Bazen kendimi enerji dolu hissederim
- 273.Derimin bazı yerlerinde uyuşukluk hissederim
- 274.Görme gücüm eskisi kadar kuvvetlidir
- 275.Birisi zihnimi kontrol ediyor
- 276.Çocukları severim
- 277.Bazen bir madrabazın kurnazlığı beni o kadar eğlendirir ki, yakayı ele vermemesini dilerim
- 278.Çok defa tanımadığım kimselerin bana eleştirici gözle baktıklarını hissederim
- 279.Her gün gereğinden fazla su içerim
- 280.Bir çok kimseler kendilerine yararı dokunacağı için arkadaş edinirler

- 281.Kulaklarım çok az çınlar ya da uğuldar
282. Genellikle sevdiğim aile üyelerine karşı bazen nefret duyarım
- 283.Gazete muhabiri olsaydım en çok spor haberleri yazmayı isterdim
- 284.Hakkımda çok konuşulduğumdan eminim
- 285.Ara sıra açık saçık bir fikraya güldüğüm olur
- 286.En çok yalnız olduğum zaman mutlu olurum
- 287.Arkadaşlarıma kıyasla beni korkutan şeyler çok azdır
- 288.Tekrarlanan mide bulantısı ve kusmalar bana sıkıntı verir
- 289.Bir suçlu avukatının becerikliliği sayesinde cezadan kurtulunca kanunlara karşı daima nefret duyarım
- 290.Çok gergin bir hava içinde çalışıyorum
- 291.Hayatımda bir ya da birkaç kere birisinin beni hipnotize ederek bana bir şeyler yaptığını hissettim
- 292.Başkaları benimle konuşuncaya kadar ben onlarla konuşmaya başlamam
- 293.Birisi zihnimi etkilemeye çalışıyor
- 294.Kanunla hiç başım derde girmedi
- 295.Masal okumayı severim
- 296.Hiçbir neden yokken kendimi son derecede neşeli hissettiğim zamanlar olur
- 297.Cinsiyetle ilgili düşünceler beni rahatsız eder
- 298.Birkaç kişinin birlikte başları derde girince en iyisi yakalarını kurtarmak için aynı hikayeyi uydurmak ve bundan caymamaktır
- 299.Duygularımın birçok kimselerden yoğun olduğunu düşünürüm
- 300.Hayatımda hiçbir zaman bebek oynamaktan hoşlanmadım
- 301.Çoğu zaman hayat benim için bir yüküdür
- 302.Cinsel davranışlarımdan dolayı hiçbir zaman başım derde girmedi
- 303.Bazı konularda o kadar alınganım ki onlar hakkında konuşmam bile
- 304.Okulda sınıf karşısında konuşma bana çok güç gelirdi
- 305.Başkalarıyla beraber olduğum zaman bile kendimi yalnız hissederim
- 306.Bana karşı mümkün olan anlayış gösteriliyor
- 307.İyi beceremediğim oyunları oynamağa yanaşmam
- 308.Zaman zaman evi bırakıp gitmeyi çok istemişimdir
- 309.Birçokları kadar çabuk arkadaş edinebildiğimi sanıyorum
- 310.Cinsel hayatım doyurucudur
- 311.Gençlik yıllarımda bir devre ufak tefek şeyler çaldım

- 312.İnsanların arasında olmaktan hiç hoşlanmam
- 313.Değerli eşyasını tedbirsizce ortada bırakıp çalınmasına neden olan kimse bunu çalan kadar hatalıdır
- 314.Ara sıra söylenemeyecek kadar kötü şeyler düşünürüm
- 315.Hayatın hep kötü tarafları bana nasip olmuştur
- 316.Hemen hemen herkesin başını derde sokmamak için yalan söyleyebileceğine inanırım
- 317.Birçok kimselerden daha hassasım
- 318.Günlük hayatım beni ilgilendiren şeylerle dolu
- 319.İnsanların çoğu başkalarına yardım etmek için zahmete girmekten hoşlanmazlar
- 320.Rüyalarımın çoğu cinsel konularla ilgilidir
- 321.Kolaylıkla mahcup olurum
- 322.Para ve işi kendime dert edinirim
- 323.Başımdan çok tuhaf ve acayip olaylar geçmiştir
- 324.Hiç kimseye aşık olmadım
- 325.Ailemin yaptığı bazı şeyler beni korkutmuştur
- 326.Bazen kontrol edemediğim gülme ve ağlama nöbetlerine tutulurum
- 327.Annem ya da babam çok defa beni makul bulmadığım emirlere bile itaat ettirdiler
- 328.Zihnimi bir konu ya da iş üzerinde toplamakta güçlük çekerim
- 329.Hemen hemen hiç rüya görmedim
- 330.Hiç felç geçirmediğim ya da kaslarımda olağan üstü bir halsizlik duymadım
- 331.Eğer insanlar sırf düşmanlık olsun diye beni engellemeselerdi daha başarılı olurum
- 332.Bazen nezle olmadığım halde sesim çıkmaz ya da değişir
- 333.Beni hiç kimse anlamıyor
- 334.Bazen tuhaf korkular duyarım
- 335.Zihnimi bir konu üzerinde toplayamam
- 336.İnsanlara karşı sabrım çabuk tükenir
- 337.Çoğunlukla bir takım şeyler ve kimseler için meraklanıp huzursuzlaşırım
- 338.Hayatımın çoğu kimselerinkinden daha fazla tasa ve kaygı içinde geçtiğine eminim
- 339.Çoğu zaman ölmüş olmayı isterdim
- 340.Bazen o kadar heyecanlanırım ki uykuya dalmam güçleşir

341. Bazen beni rahatsız edecek kadar iyi işitirim
342. Bana söyleneni hemen unuturum
343. Önemsiz ufak şeylerde bile karar verip işe girişmeden önce durur ve düşünürüm
344. Gördüğüm kimse ile karşılaşmamak için sıklıkla yolumu değiştiririm
345. Sıklıkla olup bitenler bana gerçek değilmiş gibi gelir
346. Reklamlardaki ampuller gibi önemsiz şeyleri sayma alışkanlığım vardır
347. Bana gerçekten kötülük yapmak isteyen hiç bir düşmanım yoktur
348. Bana umduğumdan fazla dostluk gösteren insanlara karşı tetikte bulunmağa çalışırım
349. Acayip ve tuhaf düşüncelerim vardır
350. Yalnızken garip şeyler duyarım
351. Küçük bir seyahat için bile evden ayrılırken telaşlanır ve kaygılanırım
352. Beni incitmeyeceğini bildiğim şeylerden ya da insanlardan bile korktuğum oldu
353. Başkalarının daha önce toplanıp konuştuğu odaya girmekten çekinmem
354. Bıçak gibi çok keskin ve sivri şeyler kullanmaktan korkarım
355. Sevdiğim kimseleri bazen incitmekten hoşlanırım
356. Dikkatimi bir konu üzerinde toplamada birçok kişiden daha fazla güçlük çekerim
357. Yeteneğimi küçümsediğim için birçok defalar başladığım işi yarıda bıraktım
358. Kötü ve çok defa korkunç kelimeler zihnimi kurcalar ve bunlardan kendimi kurtaramam
359. Bazen önemsiz düşünceler aklımdan geçer ve beni günlerce rahatsız eder
360. Hemen hemen her gün beni korkutan bir şey olur
361. Her şeyi kötüye yorma eğilimindeyim
362. Birçok kimselerden daha çok hassasım
363. Bazen sevdiğim kimselerin beni incitmesinden hoşlandığım oldu
364. Hakkımda onur kırıcı ve kötü sözler söylüyorlar
365. Kapalı yerlerde huzursuzluk duyarım
366. İnsanlar içinde bile olsam çok defa kendimi yalnız hissedirim
367. Yangından korkmam
368. Sonradan pişman olacağım şeyler yapmak ya da söylemek korkusuyla bazen bir kimseden uzak durduğum oldu
369. Kararsızlığım yüzünden yapılması gerekli birçok işi yapamamışımdır

- 370.Çalışırken acele etmek zorunda olmaktan nefret ederim
- 371.Aşırı derecede kendini dinleyen bir insan değilim
- 372.Elimdeki işi en iyi şekilde yapmayı isterim
- 373.Yalnızca bir tek doğru din olduğundan eminim
- 374.Ara sıra zihnim her zamankinden daha ağır işler
- 375.Çok mutlu olduğum ve iyi çalıştığım zamanlarda neşesiz veya dertli bir insanla karşılaşmak keyfimi tamamen kaçıırır
- 376.Polisler genellikle dürüsttür
- 377.Toplantılarda kalabalığa karışmaktan çok yalnız başıma oturur ya da bir tek kişiyle ahablık ederim
- 378.Kadınları sigara içerken görmekten hoşlanmam
- 379.Çok nadiren karamsarlığa kapılırım
- 380.Ne yapsam zevk alamıyorum
- 381.Kolay öfkelenen biri olduğumu söylerler
- 382.Yapmak istediğim şeylere karar verirken, başkalarının ne düşüneceğini dikkate almam
- 383.İnsanlar çoğu zaman beni hayal kırıklığına uğratarlar
- 384.Kendimle ilgili her şeyi anlatabileceğim hiç kimse yok
- 385.Şimşek çakması da korkularımdan biridir
- 386.Çok tertipli ve titizim
- 387.Ailem her davranışıma fazla karışıyor
- 388.Karanlıkta yalnız kalmaktan korkarım
- 389.Tasarlamış olduğum planlar çok defa o kadar güçlkle dolu göründü ki bunlardan vazgeçmek zorunda kaldım
- 390.Birinin hatasını önleme gayretim yanlı anlaşılmasına çok üzülürüm
- 391.Dansa gitmeyi severim
- 392.Fırtınadan çok korkarım
- 393.Yük çekmeyen atlar dövülmeli ya da kamçılanmalıdır
- 394.Başkalarına sık sık akıl danışırım
- 395.Gelecek, bir insanın ciddi planlar yapamayacağı kadar belirsizdir
- 396.İşler yolunda gittiği zaman bile çoğu kez her şeye karşı bir aldırılmazlık içinde olduğumu hissederim
- 397.Bazen güçlükler öylesine üst üste gelir ki onlarla baş edemeyecekmişim gibi hissederim

- 398.Çoğu kez keşke tekrar çocuk olsaydım diye düşünürüm
- 399.Kolay kolay kızmam
- 400.Eğer bana fırsat verilse dünya için çok yararlı işler yapabilirim
- 401.Sudan hiç korkmam
- 402.Ne yapacağıma karar vermeden önce uzun uzun düşünürüm
- 403.Birçok şeyin olup bittiği böyle bir devirde yaşamak hoş bir şey
- 404.Hatalarını düzelterek kendilerine yardım etmeye çalıştığım insanlar amacımı çoğu kez yanlış anlarlar
- 405.Yutkunmakta güçlük çekmem
- 406.Uzman dendiği halde benden pek fazla bilgili olmayan insanlarla sık sık karşılaşırım
- 407.Genel olarak sakinim ve kolay sinirlenmem
- 408.Bazı konular hakkında hislerimi o kadar gizleyebilirim ki insanlar bilmeden beni incitebilirler
- 409.Elimde olmadan çok ufak bir şeyden münakaşa çıkarıp karşımdakini kırıyorum
- 410.Madrabazı kendi silahı ile alt etmekten hoşlanırım
- 411.İyi tanıdığım bir kimsenin başarısını duyduğum zaman adeta kendimi başarısızlığı uğramış hissederim
- 412.Hastalandığım zaman doktora gitmekten korkmam
- 413.Günahlarım için ne kadar ağır ceza görsem iyidir
- 414.Hayal kırıklıklarımı o kadar ciddiye alırım ki bunları zihnimden söküp atamam
- 415.Fırsat verilse iyi bir önder olurum
- 416.Yakınlarımla sağlığımdan çok endişe ederim
- 417.Sırada beklerken biri önüme geçmeye kalkışırsa ona çıkışıyorum
- 418.Bazen hiç bir işe yaramadığımı düşünürüm
- 419.Küçükken okuldan sık sık kaçardım
- 420.Başımdan dinle ilgili olağan üstü yaşantılar geçti
- 421.Ailemde çok sinirli insanlar var
- 422.Ailemde bazı kişilerin yapmış olduğu işler beni utandırmıştır
- 423.Balık tutmayı çok severim
- 424.Hemen hemen her zaman açlık duyarım
- 425.Sık sık rüya görürüm
- 426.Kaba ya da can sıkıcı insanlara karşı bazen sert davrandığım olur
- 427.Açık saçık hikayelerden utanıp rahatsız olurum

428. Gazetelerin baş yazılarını okumaktan hoşlanırım
429. Ciddi konular üzerinde verilen konferansları dinlemekten hoşlanırım
430. Karşı cinsten olanları çekici bulurum
431. Başa gelebilecek talihsizlikler beni oldukça telaşlandırır
432. Kuvvetli siyasi fikirlerim vardır
433. Bir zamanlar hayali arkadaşlarım vardı
434. Otomobil yarışçısı olmayı isterdim
435. Genel olarak kadınlarla çalışmayı tercih ederim
436. İnsanlar genel olarak başkalarının haklarına saygı göstermekten çok kendi haklarına saygı gösterilmesini isterler
437. Kanuna aykırı davranmadan kanunun bir gediğinden yararlanmakta zarar yoktur
438. Bazı insanlardan o kadar nefret ederim ki ettiklerini bulunca içimden oh derim
439. Beklemek zorunda kalmak beni sinirlendirir
440. Başkalarına anlatmak için hoş fıkraları hatırımda tutmaya çalışırım
441. Uzun boylu kadınlardan hoşlanırım
442. Üzüntü yüzünden uyuyamadığım zamanlar oldu
443. Başkalarının gereği gibi yapamadığımı sandığı şeyleri yapmaktan vazgeçtiğim oldu
444. Başkalarının cahilce inançlarının düzeltmeye çalışmam
445. Küçükken heyecan veren şeyler yapmaktan hoşlanırdım
446. Az parayla oynanan kumardan hoşlanırım
447. Mastürbasyonda kendi cinsimle ilgili hayal beni tahrik eder
448. Sokakta, otobüs ve dükkanlarda bana bakan insanlardan rahatsız olurum
449. İnsanlarla bir arada olmayı sağladığı için toplantı ve davetleri severim
450. Kalabalığın verdiği coşkudan hoşlanırım
451. Neşeli arkadaşlar arasına karışınca üzüntülerimi unutturum
452. Arkadaş edinemiyorum
453. Küçükken mahalledeki arkadaş ya da akran gruplarına katılmaktan hoşlanmazdım
454. Orman ya da dağdaki bir kulübede tek başıma yaşamaktan mutlu olabilirim
455. İçinde bulunduğum grubun dedikodularına ve konuşmalarına sıklıkla konu olmam
456. İnsan makul bulmadığı kanunlara aykırı hareketlerinden ötürü

cezalandırılmamalıdır

- 457.Bence insan hiç bir zaman alkollü içkiyi ağzına almamalıdır
- 458.Çocukken benimle en fazla ilgilenen erkek baba, üvey baba vb bana karşı çok sert davranırdı
- 459.Çaba göstermekle yenemeyeceğimi bildiğim bazı kötü alışkanlıklarım var
- 460.Az içki kullandım ya da hiç kullanmadım
- 461.Kısa bir zaman için bile olsa başladığım işi bir kenara bırakmak bana güç gelir
- 462.Küçük abdestimi yapmada ya da tutmada güçlük çekmem
- 463.Sek sek oyunu oynamaktan hoşlanırdım
- 464.Hiç hayal görmedim
- 465.Bir kaç kez hayatım boyunca yaptığım işte hevesimi yitirdiğim olmuştur
- 466.Doktor önerisi dışında hiçbir ilaç ya da uyku hapi kullanmadım
- 467.Çok defa otomobil, plaka numarası gibi hiç önemli olmayan numaraları ezberlerim
- 468.Sıklıkla sinirli ve asık suratlı olurum
- 469.Onlardan önce düşündüğüm için başkaları benim fikirlerimi kıskanıyorlar
- 470.Cinsiyetle ilgili şeylerden nefret ederim
- 471.Okulda hal ve gidişten kırık not alırdım
- 472.Yangın karşısında büyülenmiş gibi olurum
- 473.Mümkün olduğu kadar kalabalıktan uzak kalmaya çalışırım
- 474.Başkalarından daha sık küçük abdeste çıkmam
- 475.Sıkıştırıldığım zaman gerçeğin ancak bana zarar vermeyecek kısmını söylerim
- 476.Tanrı bana özel bir görev vermiştir
- 477.Arkadaşlarımla birlikte işlediğim bir suçtan eşit şekilde suçlu olduğum zaman onları ele vermektense bütün suçu üzerime almayı tercih ederim
- 478.Çok değişik bir aile ortamından gelmiş olmayı isterdim
- 479.Yabancılarla tanışmaktan kaçınmam
- 480.Karanlıktan çok defa korkarım
- 481.Bir şeyden kurtulmak için hasta numarası yaptığım olmuştur
- 482.Trende, otobüste vb rastladığım kimselerle çok defa konuşurum
- 483.Peygamberimiz göğe çıkma gibi mucizeler göstermiştir
- 484.Homoseksüelliği çok iğrenç buluyorum
- 485.Bir erkek bir kadınla beraber olunca genel olarak onun cinsiyetiyle ilgili şeyler düşünür

- 486.İdrarımda hiç bir zaman kan görmedim
- 487.Uğraştığım iş yolunda gitmeyince hemen vaz geçerim
- 488.Sık sık dua ederim
- 489.Yaşamı yalnızca üzüntülü, sıkıntılı tarafları ile benimseyen insanlara sempati duyarım
- 490.Haftada birkaç kere kuran okurum
- 491.Sadece bir tek dinin doğruluğuna inananlara tahammül edemem
- 492.Zelzele düşüncesi beni çok korkutur
- 493.Tam dikkat isteyen işleri, beni dikkatsizliğe sürükleyen işlere tercih ederim
- 494.Kapalı ve küçük yerlerde bulunmaktan çok rahatsız olurum
- 495.Kusurlarını düzeltmeye çalıştığım insanlarla genel olarak gayet açık konuşurum
- 496.Eşyayı hiçbir zaman çift görmem (Yani tek olan şeyleri çift görmem)
- 497.Macera hikayelerinden hoşlanırım
- 498.Açık sözlü olmak her zaman iyidir
- 499.Gerçekten önemsiz olan bir şey üzerinde bazen sebepsiz olarak haddinden fazla üzüldüğüm olur
- 500.Bana parlak gelen bir fikre hemen kapılır giderim
- 501.Başkalarından yardım beklemektense genel olarak bir işi kendi başıma yapmayı tercih ederim
- 502.Herhangi bir olay hakkındaki görüşümü başkalarına açıkça belirtmekten hoşlanırım
- 503.Başkalarının hareketlerin çok beğenip beğenmediğimi pek belli etmem
- 504.Değersiz gördüğüm ya da acıdığım kimseye bu duygularımı belli etmekten çekinmem
- 505.Zaman zaman kendimi öyle güçlü ve enerjik hissederim ki böyle zamanlarda günlerce uykuya ihtiyaç duymadığım olur
- 506.Sinirleri çok gergin bir insanım
- 507.İşler iyi gidince aslan payını kendilerine alan fakat hata yapılanca bunu başkalarının üzerine atan insanlarla karşılaştım
- 508.Koku alma duyum herkes kadar iyidir
- 509.Bazen çekingenliğim yüzünden hakkımı arayamam
- 510.Pislik ve kir beni ürkütüp iğrendirir
- 511.Herkesten gizli tuttuğum bir hayal dünyam var
- 512.Yıkanmaktan hoşlanmam

- 513.Kış mevsimini severim
- 514.Erkek gibi davranan kadınlardan hoşlanırım
- 515.Evimizde daima gerekli ihtiyaç maddeleri bulunurdu (Yeteri kadar yiyecek, giyecek vb gibi)
- 516.Ailemde çabuk kızan kimseler var
- 517.Hiç bir şeyi iyi yapamam
- 518.Bazı durumlarda olduğumdan daha fazla üzüntülü görünmeye çalıştığım olmuştur
- 519.Cinsel organlarımda bir bozukluk var
- 520.Genel olarak görüşlerimi kuvvetle savunurum
- 521.Bir grup içinde konuşma yapmam ve çok iyi bildiğim bir konuda fikrimi söylemem istenince kaygılanmam
- 522.Örümcekten korkmam
- 523.Yüzüm hemen hemen hiç kızarmaz
- 524.Kapı tokmaklarından hastalık veya mikrop alacağımdan korkmam
- 525.Bazı hayvanlardan ürkerim
- 526.Gelecek bana ümitsiz görünüyor
- 527.Ailem ve yakın akrabalarım birbirleriyle oldukça iyi geçinirler
- 528.Yüzüm başkalarından daha sık kızarmaz
- 529.Pahalı elbiseler giymeyi isterim
- 530.Sebepsiz yere sık sık içim sıkılıyor ve ağlamak istiyorum
- 531.Bir konu üzerinde karar verdiğimi zannetsem bile başka biri fikrimi kolayca değiştirebilir
- 532.Acıya başkaları kadar ben de dayanabilirim
- 533.Sık sık geçirmekten şikayetim yoktur
- 534.Çoğunlukla başladığım işten en son vazgeçen ben olurum
- 535.Hemen hemen her zaman ağzımda kuruluk olur
- 536.Beni acele ettirenlere kızarım
- 537.Afrika'da aslan avına çıkmak isterdim
- 538.Terzilikten hoşlanabileceğimi sanıyorum
- 539.Fareden korkmam
- 540.Yüzüme hiç felç inmedi
- 541.Cildime ufak bir şeyin dokunmasından çok huylanırım
- 542.Şimdiye kadar rengi kapkara büyük abdest yapmadım

- 543.Haftada birkaç kez korkunç bir şey olacakmış duygusuna kapılırım
- 544.Çoğu zaman yorgunluk hissederim
- 545.Bazen aynı rüyayı tekrar tekrar görürüm
- 546.Tarih okumaktan hoşlanırım
- 547.Toplantı ve kalabalık eğlencelerden hoşlanırım
- 548.Elimdeyse açık saçık numaraların yapılacağı eğence yerlerine gitmem
- 549.Karşıma çıkacak güçlüklerden korkak ve kaçırım
- 550.Kapı mandallarını onarmaktan hoşlanırım
- 551.Bazen başkalarının kafamın içindekilerindi okuduğundan eminim
- 552.Bilimsel yayınları okumaktan hoşlanırım
- 553.Açık yerlerde veya geniş meydanlarda tek başıma kalmaktan korkarım
- 554.Sıkıntım oldukça alkol alırım
- 555.Bazen çıldıracaktım gibi olurum
- 556.Kılık kıyafetime çok itina ederim
- 557.Hayatı fazla ciddiye almıyorum
- 558.Birçok kimseler kötü cinsel faaliyetlerinden dolayı suçludurlar
- 559.Gece yarısı çoğunlukla korkuya kapıldığım olur
- 560.Bir şeyi nereye koyduğumu unutmaktan çok şikayetçiyimdir
- 561.Ailem benim için büyük bir dayanaktır
- 562.Çocukken en fazla bağlandığım ve hayran kaldığım kimse bir kadındı
- 563.Macera hikayelerini aşk hikayelerinden daha çok severim
- 564.Yapmak istediğim fakat başkalarının beğenmediği bir işten kolayca vazgeçerim
- 565.Yüksek bir yerde iken içimden atlama isteği gelir
- 566.Sinemalardaki aşk sahnelerini severim.

ÖZGEÇMİŞ

- Eylül 2012 – Haziran 2013: Yaşar Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu İngilizce Hazırlık Sınıfı Programı
- Eylül 2013 – Haziran 2017: Yaşar Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Psikoloji Bölümü Lisans Programı
- Eylül 2017 – Ocak 2019: Dokuz Eylül Üniversitesi Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Tezsiz Yüksek Lisans Programı
- Kasım 2017 - : İzmir / Gökyüzü Psikolojik Danışmanlık Merkezi'nde Kurum Psikoloğu
- Eylül 2019-: Gedik Üniversitesi Psikoloji Ana Bilim Dalı Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı